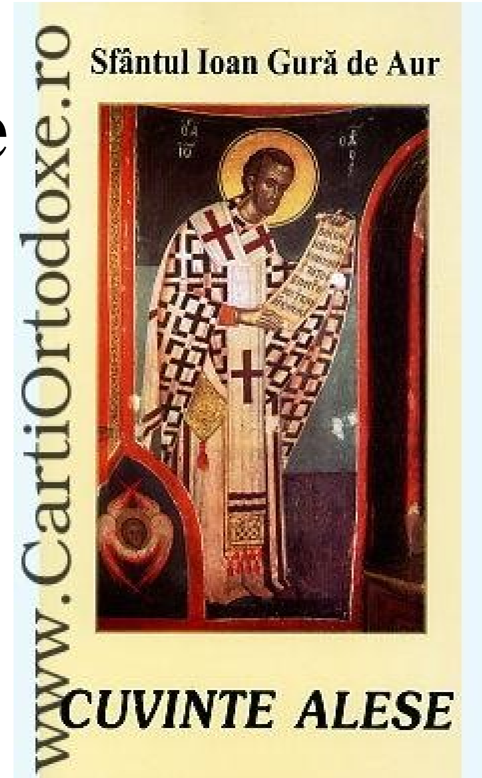
SFÂNTUL IOAN GURA DE AUR

Cuvinte alese

Cuvinte alese

EDITURA REINTREGIREA - ALBA-IULIA - 2002

CUPRINSUL

1. Viața pământească asemuită cu o reprezentație de teatru

La amiază, la teatru, cortina se dă în lături - şi actorii, în ceață, își fac intrarea, având măşti pe față. Ei recită o povestire veche, arătând prin vorbe, desfăşurarea întâmplărilor.

Unul se înfățişează ca filozof şi nu-i filozof; altul rege, fără să fie, ci numai îmbrăcat ca un rege, căci aşa cere piesa; altul face pe doctorul, fără să fi îngrijit nici măcar un lemn, ci numai îmbrăcat ca doctor; altul face pe sclavul, cu toate că-i slobod; celălalt pe profesorul, fără să aibă ştiință de profesor. Ei nu par ceea ce sunt, ci par ce nu sunt: doctor, filozof din pricina părului care-i împodobeşte masca, soldat, din pricina uniformei, etc.

Prin înfățişarea ei, masca ne dă o închipuire, dar nu face mincinoasă firea, ci numai îi ascunde adevărul. Atâta vreme cât privitorii stau şi se uită, măştile nu se mişcă de pe fețe; dar când s-a lăsat seara, când spectacolul s-a isprăvit şi privitorii au plecat, măştile au fost aruncate. Cel care făcea pe regele la teatru, odată plecat, devine iarăşi fierarul de toate zilele; cel care, pe scenă era slobod, afară de scenă, e rob iarăşi…

Aşa-i şi cu viața şi cu moartea. Lumea e teatrul; stările omeneşti: bogăția, sărăcia, puterea, supunerea, şi altele, sunt măştile actoriceşti. Când ziua aceasta se va risipi - şi veni-va noaptea cea de spaimă, căreia mai degrabă i-am zice ziuă, (noapte pentru păcătoşi, ziuă pentru cei drepți), când reprezentația sfârşi-se-va şi măştile fi-vor aruncate, când va fi cercetat fiecare pentru faptele lui, nu fiecare pentru bogăția lui, nu fiecare pentru rangul lui, nu fiecare pentru puterea lui, ci fiecare pentru faptele lui: judecător, rege, femeie sau bărbat; când ni se va cere o viață şi nişte

fapte virtuoase, fără să fie luate în seamă nici rangurile strălucire, nici neînsemnătatea sărăciei, nici tirania dispreţului; când ni se va zice: „Infăţişaţi-mi fapte, de eşti rob, mai nobile decât acele ale unui slobod, de eşti femeie mai vajnice de cât acele ale unui bărbat; o, atunci, cu măştile căzute, arăta-se-vor adevăratul bogat şi adevăratul sărac…”

2. Multe din aşa-zisele bunuri sau din aşa-zisele rele nu sunt, la adică, nici una nici alta

Sunt lucruri bune, lucruri rele - şi lucruri de mijloc -şi printre acestea din urmă, unele par mulţimii că-s bune sau rele, fără să fie. Dar li se zice aşa şi sunt luate aşa. Ca să fiu înţeles mai bine în ceea ce vreau să zic, mă voi sluji de pilde.

Sărăcia, în ochii celor mai mulţi, trece drept un rău şi dimpotrivă, ea nu-i. Dacă cel sărac e veghetor şi înţelept, sărăcia lui poate chiar ucide tot răul.

Dimpotrivă, bogăţia este ţinută, de obicei, drept un bine - şi ea nu-i îndeobşte, dacă nu-i folosită cum trebuie. Dacă bogăţia ar fi un bine în chip neclintit, cei ce o au ar trebui să fie nişte oameni de bine; dacă bogaţii nu sunt toţi virtuoşi, ci numai cei care-şi folosesc bine bogăţia, este limpede că bogăţia nu-i un bine într-un chip neclintit şi nici prin ea însăşi, ci că-i pusă la îndemâna oamenilor, ca o unealtă a virtuţii. Dacă, la rându-i, sărăcia ar fi un rău, toţi săracii ar fi răi.

Dar cum mulţi din ei au cucerit cerul, se dovedeşte că sărăcia nu-i un rău. Dar mulţi se ridică împotriva lui Dumnezeu, din pricina sărăciei lor. Aceasta nu-i însă din pricina sărăciei, ci din aceea a propriei lor nebunii şi a slăbiciunii lor în duh. Dovada ne-o dă preafericitul Iov. Se afla în cea de pe urmă sărăcie, în fundul prăpastiei mizeriei - şi cu toate acestea n-a ridicat cuvânt asupra lui Dumnezeu, ci necontenit îi mulţumea, zicând: “Domnul a dat, Domnul a luat, întâmplatu-s-a cum a plăcut Domnului, binecuvântat fie numele lui în vecii vecilor”.

Iar unii devenit-au hrăpitori şi lacomi prin bogăţie. Nu prin bogăţie, ci prin a lor nebunie. Tot Iov aduce dovadă şi aici. Bogat cum era, nu numai că nu râvnea lucrul altuia, dar dăruia din al său, iar străinilor găzduire le dădea: “Casa mea - zicea el - deschisă-i oricărui străin care vine”. Avraam, care, aşişderea era foarte bogat, cheltuia totul pentru trecători. Nici unul, nici altul nu ajunseră hrăpăreţi prin bogăţie, cum nici Iov şi Lazăr nu ridicară cuvânt de ocară asupra lui Dumnezeu, din pricina sărăciei. Amândoi, cu toate că nici măcar hrana trebuitoare n-aveau, se arătară de-o strălucire atât de curată, încât Dumnezeu, cel ce cunoaşte aşa de bine gândurile cele tăinuite, mărturie a dat celui dintâi, iar celălalt fu răpit din lumea aceasta în alai de îngeri, având parte de fericirea veşnică.

Asupra bolii vom face aceleaşi însemnări. Dacă ea ar fi un rău, cei ce-o sufere ar trebui, numaidecât, să fie răi. Aşa, Timotei ar fi trebuit să fie râu, el, care avea o suferinţă aşa de grea. “Gustă - îi zicea Pavel - puţin vin din pricina pântecelui tău, şi-a suferinţelor tale cele dese”. Pentru aceasta Timotei n-a fost rău. Departe de aceasta, vrednicia cu care şi-a dus neputinţa i-a prilejuit o răsplată încă mai mare.

Aşadar, boala nu-i un rău întotdeauna. A mai fost un prooroc ai cărui ochi fuseseră atinşi de un rău de care nu se putea tămădui. Dar acesta nu l-a făcut rău. El proorocea, dezvăluia viitorul, iar neputința lui nu-l împiedica de loc să fie plin de virtute.

Dimpotrivă, sănătatea nu-i totdeauna numaidecât un bine. Nu-i un bine, când nu ne folosim cu onestitate de ea. Când ne slujim de ea pentru un scop ticălos sau pentru a o petrece în trândăvie, - căci şi trândăvia vinovată este. Pavel a zis: "Cel ce nu vrea să muncească, mâncare să nu aibă".

Iată lucruri bune, rele sau mijlocii, după folosința pe care le-o dăm. Aşa că, la ce bun să vorbim de sănătate şi de boală, de bogăție şi de sărăcie? Ceea ce chiar, în ochii celor mulți, este binele cel mai mare, viața, şi ceea ce e culmea răului, moartea, nu sunt nici un bine nici un rău în chip neclintit. Şi ele încă, sunt lucruri bune, rele sau mijlocii după duhul oamenilor.

Ce vom zice? Viața e un bine, dacă o folosim cum se cuvine. De-o folosim spre a păcătui şi-a răpi, nu poate fi un bine. Şi la întâmplarea aceasta, moartea se arată a fi bună de râvnit. Pe de altă parte, moartea, care după părerea celor mulți, este aceea de care trebuie mai cu seamă a fugi, poate fi obârşie a multe lucruri bune, când are o pricină cinstită. Dovada ne-o dau mucenicii, pe care moartea i-a făcut cei mai fericiți dintre oameni.

3.Despre încercările celor drepți

Ades aud zicându-se: Dacă Dumnezeu ar iubi pe cei săraci, n-ar îngădui ca ei să fie săraci. Alții, văzând un om căzut pradă unei neputințe, unei boli lungi, întreabă: Ce s-au făcut milosteniile acestora? Ce bunele lor fapte?

Ca nu cumva să cădeți într-o asemenea greşeală, să cercetăm în amănunțime această chestie.

De vreme ce nici un om înțelept n-ar putea să dispreţuiască binele şi să îndrăgească răul, cum îndrăzni-vom să punem în sarcina Domnului asemenea gânduri?

Cum să credem că Dumnezeu poate dispreţui pe cei ce se află în sărăcie, chiar virtuoşi, şi iubi pe cei ce sunt în îmbuibare, chiar stricați fiind? Cum să ridicăm o asemenea blasfemie şi să nu ne dăm seama de grozăvia judecății noastre?

Ca să depărtăm o asemenea greşeală, băgați bine de seamă ceea ce-i place lui Dumnezeu şi ceea ce nu.

Pe cine iubeşte El? Pe cel care ascultă de poruncile Lui. "Pe acela îl voiu iubi - şi către el voiu merge. Nu către bogat, care se bucură de bună sănătate, ci către cel care ascultă de orânduirile Mele".

Şi care-i acel pe care-L aruncă de la sine? Cel care nu-I săvârşeşte poruncile. Aşa că de vedeți un om care nu împlineşte poruncile lui Dumnezeu, fie el sănătos, fie stând pe multe în bogății, aşezați-l printre cei pe care Dumnezeu îi alungă de la sine.

Şi dimpotrivă, omul plin de virtute, chiar bolnav sau lipsit, socotiţi-l între cei iubiţi de Domnul. Căci în încercări se arată semnele prieteniei dumnezeieşti şi nu în îndestulări pământeşti. N-aţi băgat de seamă, chiar în lumea aceasta, că prietenii căpeteniilor de oaste, sunt acei care, în lupte, stau cei dintâi în bătaia primejdiilor, primesc răniri, sunt trimişi în depărtate iscodiri? N-ati auzit, oare, că "Domnul încearcă pe cel pe care-l iubeşte, şi că loveşte cu nuiaua pe fiecare din cei ce şi-i alege de copii ai Săi?".

Dar mulţi se poticnesc de cele ce văd. Greşeala nu-i în ceea ce văd, ci în propria lor puţinătate de minte. Nu aici ne vine răsplata pentru truda noastră. Aici munca, dincolo, premiile şi cununile. Nu căutaţi, aşadar, în ceasul luptelor, în ziua bătăliei, pacea şi huzurul… Nu amestecaţi vremile…

4. De ce unii răi sunt pedepsiţi din lumea aceasta, şi de ce nu toţi

Zice-va cineva: Iată acela, bogatul, care săvârşeşte asuprirea, hrăpirea, nedreptatea - care în fiecare zi doseşte din cele ale săracilor, şi nu are nimic a suferi.

Şi iată altul, care-şi petrece vremea în bunătate, în cumpătare, în dreptate, şi care-i împodobit cu toate florile virtuţii, şi cu toate acestea se zbate în sărăcie, în boli şi în alte necazuri. Aşadar, acestea vă scandalizează? Da. Atunci, dacă vedeţi mulţi din cei ce săvârşesc hărăpire, loviţi de pedepse – şi pe alţii sau chiar pe unii din cei ce trăiesc în virtute bucurându-se de îndestulările pământeşti, de ce nu întoarceţi judecata şi nu daţi dreptate Domnului?

Pentru că tocmai aceasta este ce mă scandalizează mai mult.

De ce dintre doi oameni răi, unul e pedepsit, iar pe celălalt îl ocoleşte pedeapsa? Şi dintre doi oameni buni, de ce unul e îndestulat, iar celălalt trăieşte în încercări?

Aceasta este tocmai o prea înaltă arătare a dumnezeieştii înţelepciuni. Dacă Dumnezeu ar pedepsi aici pe pământ, pe toţi cei răi şi ar cinsti pe toţi cei buni, zadarnică ar mai fi ziua judecăţii.

Dacă, dimpotrivă, n-ar pedepsi pe nici un păcătos şi n-ar da cinstire nici unui drept, răii ar ajunge mai răi şi încă foarte răi, şi acei cărora le place a huli pe Dumnezeu încă şi mai mult L-ar huli, şi ar zice că înţelepciunea este cu totul lipsă de la cârma acestei lumi. Aşa că, dacă acum, când răii sunt câteodată pedepsiţi, iar bunii câteodată răsplătiţi, ce s-ar zice dacă nimic din acestea nu s-ar petrece? Ce cuvinte nu s-ar rosti?

Pentru aceasta Dumnezeu pedepseşte pe unii răi şi nu pe toţi - şi cinsteşte pe unii buni, dar nu pe toţi. El nu pedepseşte pe toţi păcătoşii, ca să vă încredinţeze că este înviere.

Pedepseşte pe anumiţi, ca să sensibilizeze, prin teama pe care le-o strecoară în suflet, pe indiferenţi. Asemenea, El cinsteşte pe unii buni, ca să atragă, prin dulceaţa acestei cinstiri şi pe alţii la dragostea de virtute; dar nu-i cinsteşte pe toţi, ca să vă facă să înţelegeţi că este o altă

vreme când toți își vor primi răsplata. Dacă ar fi toți răsplătiți, aici, după virtutea lor, greu s-ar mai putea crede în înviere, şi, dacă nimeni n-ar fi răsplătit după virtutea lui, apoi mulțimea omenească încă şi mai indiferentă s-ar face.

Iată pentru ce Dumnezeu pedepseşte pe unii şi nu pedepseşte pe alții. El slujeşte astfel şi celor pe care-i pedepseşte, spălând răutatea unora şi făcând pe alții mai înțelepți prin pedepsirea acelora…

5. Bucuria lăuntrică nu poate fi răpită omului de bine

Ceea ce ne trebuie, este ca ținta tuturor faptelor noastre şi tot ceea ce ni se întâmplă, să fie iubirea de Dumnezeu.

Când vom avea adânc înfiptă această rădăcină în sufletul nostru, nu numai bunul trai, cinstirea, rangurile, luările în seamă, ci şi defăimările, vorbirile de rău, ocările asupririle, chinuirile, toate acestea, într-un cuvânt, vor purta pentru voi roade de bucurie.

După cum rădăcinile pomului înşile sunt amare şi cu toate acestea din ele ies roade care ne plac, tot aşa întristarea după voia lui Dumnezeu ne va aduce o mare bucurie.

Ştiu cei ce adesea s-au rugat şi-au vărsat lacrimi în suferință, câtă bucurie au cules, cum şi-au simțit conştiința curățită şi de jos s-au ridicat cu o şi mai mare de nădejde.

Cum totdeauna am zis, nu din firea lucrurilor, ci din înclinările noastre se ivesc, necontenit, întristarea sau bucuria. Aşadar, de vom face ca ele să fie ceea ce se cade să fie, avem bun temei de bucurie neamestecată. Cât priveşte trupul, felul văzduhului şi înrâuririle dinafară îi pricinuiesc mai puțin rău sau mai puțin bine decât propria lui alcătuire. Tot asemenea este şi pentru suflet, ba încă mai limpede, căci asupra trupului vine de se năruie trebuința cea trupească, pe când, pentru suflet, totul este atârnător de voință.

Dacă râvniți după mulțumire, nu urmăriți bogăția, nici sănătatea trupească, nici slavă, nici puterea, nici luxul, nici ospețele desfătătoare, nici veşmintele de mătase, nici ogoarele mănoase, nici casele arătoase, nimic asemenea acestora.

Ci căutați înțelepciunea cea după Dumnezeu, şi alegeți calea virtuții. Şi nimic din ce este, nimic din ce poate fi, nu va avea tăria să vă mâhnească. Ce zic eu să vă mâhnească? Ceea ce mâhneşte pe alții, vouă vă va spori bucuria…

6. Remuscarea

Înaintea pedepselor din viața de dincolo, chiar în lumea aceasta, cei răi, trăitori în păcat, sunt pedepsiți. Nu-¬mi vorbiți fără să nu-l fi văzut mai îndelung, pe omul acela, care se bucură de-o masă îmbelşugată, care-i acoperit cu veşminte arătoase, care merge înconjurat de alai de slujitori, care ştie să parvină, ci cugetați la conştiința lui. Veți vedea acolo o mare nelinişte pricinuită de păcate, o temere neîncetată; mintea ridicându-se, ca într-un tribunal, pe jilțul regesc al conştiinței, făcând pe judecătorul, şi chemând să vie, sub chip de călăi, toate gândurile rele, voința ticăloasă,

sfarâmând-o în lovituri din pricina greşelilor săvârşite, dojenind-o cu asprime, chiar când nimeni n-ar şti de aceste greşeli, ci numai Dumnezeu care, singur, le vede pe toate.

Cel ce săvârşeşte adulterul, chiar când e nesfârşit de bogat şi nimeni nu-l învinuieşte, necontenit singur pe sine se învinuieşte; plăcerea, îi este clipă, apăsarea, durată… El duce cu sine un gâde nemilos, conştiința lui.

Se osândeşte pe sine, n-are răgaz să răsufle -în pat, la masă, noaptea, adesea în vis, vede nălucirile păcatului său, are destinul lui Cain, este neliniştit şi plânge pe pământ - şi fără ca nimeni să ştie, duce în sine, fără încetare, un foc. Aceeaşi soartă au hrăpitorii şi tâlharii. Aceeaşi, lacomii şi, într-un cuvânt, toți cei ce trăiesc în păcat. Iar să poți cumpăra pe acest judecător lăuntric e cu neputință.

7. Zgârcitul şi osânditul la ocnă

Zgârcenia nu lasă pe iubitorii ei să se bucure de o stare mai bună decât cei osândiți la ocnă. Ca să ne dăm seama cât de nefericiți sunt, ascultați, vă rog, cum e cu unii şi cum e şi cu ceilalți.

Se ştie că pământul din care se scoate sarea, are în adâncimile lui întunecoase, multe ascunzişuri. Ocnaşul primeşte, când intră în ea o lampă şi un târnăcop, şi mai duce cu el o mică sticluță din care, picătură cu picătură, varsă untdelemn în lampa sa, căci, după cum am spus acolo, chiar în miezul zilei stăpâneşte un întuneric fără egal. Când vine vremea să-şi ia necăjita-i hrană, el, osânditul, nu ştie cât e ceasul. Dar temnicerul, deasupra capului lui, zguduie prăpastia cu glasul său. E semn că ziua s-a sfârşit. Nu vă cutremurați la o asemenea privelişte?

Să vedem însă, dacă zgârciții nu îndură suferințe încă şi mai crude ca acestea. Au un temnicer încă mai aspru - zgârcenia - cu atât mai neînduplecat, cu cât trupul lor le ține sufletele în obezi. Şi întunericul în care zac e încă şi mai groaznic decât acel din ocnă; în tot locul unde merg, îl duc cu sine. Ochiul sufletului lor este stins.

Aşa că Hristos îi socoteşte întru totul nefericiți când zice: “Dacă lumina care-i în voi este întuneric, atunci adâncurile întunericului ce sunt?”. Ocnaşii au măcar o lampă care-i luminează, zgârciții nici chiar pe aceasta n-o au, aşa că la tot pasul cad în prăpăstii. Ocnaşii când vine noaptea ies la lumină şi se adăpostesc în lăcaşul deschis nefericiților zilei, adică somnul, cât despre zgârciți, ei nu au acest privilegiu din pricina lăcomiei. Până şi noaptea îi frământă grijile şi, fără ca nimeni să-i tulbure, chiar în miezul celei mai mari linişti, ei se macină în sine.

8. Dorința de răzbunare aduce nefericire

Crezi că te răzbuni asupra aproapelui dar te chinuieşti pe tine însuți. Te dai în brațele pornirii ca unui călău lăuntric care te împresură din toate părțile; şi-ți sfâşii liniştea. Ce poate fi mai nefericit decât un om mereu stăpânit de mânie?

Ca şi nebunul furios care nu se bucură niciodată de linişte; care e fără încetare în fierbere, zi de zi furtuna gândurilor lui se întețeşte şi îşi aduce aminte vorbele şi faptele celui care l-a jignit, îi

aude numele? Se umple de grea mânie, ca fiara - şi se frământă în sine fără încetare, îl zăreşte numai? Iată-l căzut pradă groazei, tremurului, ca şi cum ar suferi cele mai mari rele. Îi vede vecinii, un veşmânt, casa, strada? Toate aceste privelişti sunt un chin pentru el.

Când iubim pe cineva, vederea veşmintelor lui, a casei, a străzii pe care stă, ne face de îndată să tresăltăm de bucurie. Asemenea, de vom vedea pe prietenul celor pe care-i urâm şi-i detestăm, casa sau strada lor, sau orice ar fi în legătură cu ei, totul ne sâcâie -şi fiecare din aceste lucruri este pentru noi cauză de răniri repetate şi usturătoare. Pentru ce, aşadar, asemenea împresurări, atâta chin, atâta asuprire? Chiar dacă răzbunătorii n-ar fi ameninţaţi cu chinurile iadului şi doar tortura care ne-o prilejuieşte dorul de răzbunare ar trebui să ne îndemne să iertăm greşelile celor care ne-au jignit.

9. Neajunsurile îmbuibării

Să nu vă miraţi dacă Domnul numeşte îmbuibările spini. Nu vă daţi seama, pentru că patima vă îmbată. Dar cei sănătoşi ştiu că îmbuibarea strică mai mult ca spinii, că ea roade mai mult decât grija, că ea aduce grele suferinţe şi trupului şi sufletului.

Nu, grija nu sfărâmă atât de mult ca îmbuibarea. Când cel care trăieşte în îmbuibare este forfecat de nesomn, când tâmplele îi zvâcnesc, când capul îi este greu ca de plumb, când măruntaiele îi clocotesc - vă puteţi da seama cum aceste dureri sunt mai groaznice decât spinii. Spinii, ori cum i-ai apuca, însângerează mâna - asemenea îmbuibările rănesc picioarele, mâinile, capul, ochii, adieă întreg trupul. Ele sunt searbădc şi uscate, ca şi spinii, aduc stricăciuni însă şi mai grele şi, mai ales, în miezul lucrurilor.

Aduc o îmbătrânire timpurie, veştejesc simţurile, întunecă mintea, orbesc duhul care era clarvăzător, fac trupul moale şi tară viaţă, sporind patimile, îngrămădind relele, îngreunându-l peste măsură. De aici, acele numeroase şi repetate căderi - nenumărate naufragii…

10. Despre robia celor mari

Nimic nu strică spiritului de libertate, ca a fi prins de treburile lumii şi a fi împresurat de ceea ce se cheamă strălucire. Nu ai unul, doi, trei stăpâni, ci o mie. N-are a face dacă acest stăpân este sau nu, el însuşi, liber.

Va să zică este o singură fiinţă de care trebuie să asculte acest rob al unui rob - şi dacă acesteia îi dă ascultare, el poate fi liniştit toată viaţa. Cel mare (să zicem demnitarul) dimpotrivă n-are numai un stăpân sau doi, ci o mulţime -şi de toate felurile… Mai întâi trebuie să slujească împăratului însuşi; şi-i cu totul altceva să ai un stăpân mai mic şi nu unul mare, ale cărui urechi aud atâtea spunându-se şi care îşi mută protejarea când asupra unora, când asupra altora. Cel mare, fie că n-are nimic a-ţi imputa, este bănuitor asupra fiecăruia şi asupra tuturor: cei ce slujesc cu el, cei de sub porunca lui, prietenii, duşmanii.

Dar, veţi zice, robul se teme şi el de stăpânul său. Dar e acelaşi lucru să te temi de unul sau de mai mulţi? Încă voi zice: dacă veţi băga de seamă lucrurile cu grijă, veţi vedea că robul nu are a

se teme de nimeni. Cum aşa? Fiindcă nimeni n-are de gând să-l gonească din starea în care se află şi să-i ia locul; aşa că, din partea aceasta, nimeni nu are a-i întinde nici o cursă.

La curte, nimeni n-are ceva mai bun de făcut decât să uzurpe pe cel care se află în mai mare cinste, şi se bucură de cele mai alese favoruri ale împăratului. Aşa că trebuie măgulită toate lumea: şi cei de sus, şi cei egali, şi prietenii.

Unde stăpânesc invidia şi dragostea de slavă, prietenia curată nu poate propăşi. După cum cei ce au aceeaşi îndeletnicire nu se pot iubi cu adevărat şi sincer, tot aşa este - şi încă mai mult - cu oamenii de lume care-s de acelaşi rang şi care-s stăpâniţi de aceleaşi ambiţii. De aici, războiul acela, ascuns şi fără cruţare.

11. Săracul gustă mai multe plăceri decât bogatul

Bogăţia pare să aibă mulţi adepţi şi aspiranţi. Dar şi la masa săracilor, putem vedea acelaşi lucru; şi ei se bucură, iar desfătarea lor este una curată. Nu vă miraţi de spusele mele, nu spun aici cuvinte deşarte. Am să vă demonstrez prin fapte.

Se ştia că plăcerea pe care cineva o simte la ospeţe nu atârnă numai de felul mâncărurilor, ci şi de buna poftă şi dispoziţie a comesenilor. De pildă, cel ce se aşează la masă fiind înfometat, va găsi o tot atât de mare plăcere fie că mănâncă o mâncare din cele mai simple, fie că mănâncă una deosebită, rafinată şi împodobită în fel şi chip.

Dimpotrivă, acela care nu cu drag se aşează la masă, ci din obligaţie, care se pune să mănânce nefiindu-i foame, nu va simţi nici o plăcere, chiar de i s-ar da cele mai alese bucate, fiindcă pofta nu-i este trezită.

Şi Sfânta Scriptură ne-o confirmă când spune: “Omul sătul dă deoparte fagurul de miere, iar celui înfometat şi amarul i se pare dulce…” Şi totuşi, ce poate fi mai dulce decât fagurele de miere? Dar celui sătul, zice Scriptura, nu-i face nici o plăcere. Şi ce-i mai neplăcut decât ceea ce-i amar? Dar cât de dulce pare celui aflat în lipsă! Cei săraci nu cugetă să mănânce decât împinşi de nevoie şi de foame; cei bogaţi, oricine poate vedea, nu aşteaptă atât de mult - şi de aceea, ei nu gustă o plăcere adevărată şi curată.

Ceea ce spunem aici nu-i adevărat numai cu privire la hrană, ci şi la băutură. După cum foamea este aceea care aduce mai degrabă plăcerea decât mâncărurile înşile, tot aşa, aici, setea-i aceea care face plăcută băutura, fie chiar când e vorba numai de apă.

Ceea ce Profetul a spus-o prin cuvintele: “Mierea stâncilor îi satură”. Nicăieri nu citim în Scriptură că Moise ar fi făcut să iasă miere din stâncă -peste tot e vorba de râuri, de apă curgătoare, de undă proaspătă. Care-i, aşadar, înţelesul vorbelor acelora? Căci Scriptura nu minte niciodată. Evreii erau însetaţi, şi erau sfârşiţi de nevoi când stătură faţă cu apa aceea proaspătă; şi pentru ca să arate plăcerea pe care le-o pricinui băutura, Scriptura a zis miere acestei ape. Ea n-a fost prefăcută în miere, dar înşelarea celor care o beau făcea unda aceasta mai dulce ca mierea.

De câte ori, sărmani oameni care lucrează, hărțuiți, arşi de sete, beau apa cea limpede cu plăcerea despre care vorbim, pe când bogații care au la îndemână un vin ales, plin de mireasmă, având toate însuşirile unei băuturi deosebite, nu simt niciodată o plăcere comparabilă cu a celor sărmani.

Tot aşa-i şi cu somnul. Nici o saltea moale, nici un pat împodobit, nici tăcerea care domneşte în odaie, nici altceva asemănător nu prilejuieşte un somn dulce şi plăcut, aşa precum îl stârneşte munca, osteneala, nevoia numaidecât de a dormi; ce binefacere: clipa când te aşezi în pat!

Viața aduce mărturie aici - şi înaintea ei o aduce Scriptura. Aceasta voia să ne arate Solomon, cel hrănit cu atâtea îndestulări, când zicea: "somnul este dulce pentru rob, fie că a mâncat mult, fie că puțin". De ce a zis el: "fie că a mâncat mult, fie că puțin?" Fiindcă amândouă, lipsa sau prea multa îndestulare gonesc, de obicei, somnul. Cea dintâi, uscând trupul, aduce uscăciune pleoapelor, înăbuşă răsuflarea, pricinuind încă şi alte multe suferințe. Dar oboseala este un astfel de balsam, încât nici unul, nici altul din aceste lucruri nepotrivite n-ar putea să împiedice pe om să doamnă. După ce oamenii au alergat ici-colo toată ziua pentru a-şi sluji stăpânii, primesc la sfârşit o răscumpărare a trudei şi a ostenelilor lor, gustând bucuria somnului.

Datorită bunătății dumnezeieşti, plăcerile acestea nu se cumpără cu aur sau cu argint, ci cu trudă, cu nevoie, şi cu cumpătare. Bogații nu le pot cumpăra cu prețul acesta. Culcați pe saltele moi, ei adesea îşi petrec noaptea fără somn. Măcinați de tot felul de gânduri, ei nu se pot bucura de un somn bun. Ci săracul, isprăvindu-şi truda cea de toate zilele, cu trupul ostenit, află, numaidecât ce pune capul pe pernă, un somn adânc, plăcut şi netulburat, răsplata simțită a dreptelor lui osteneli.

Aşa că, dacă săracul doarme, bea, mănâncă cu mai mare plăcere decât bogatul, ce preț mai are bogăția, despuiată de ascendentul ce părea că are asupra sărăciei?!…

12. Moleşeala trupului lucrează asupra sufletului

Când trupul se moleşeşte, e de netăgăduit că şi sufletul îşi va avea partea lui de scădere. În multe rânduri, puterile lui sunt înrâurite de starea trupului. Boala care ne slăbeşte, ne face să fim alții decât cei care eram când sănătatea nu ne părăsise.

Dacă strunele unui instrument dau sunete moi şi fără vlagă din pricină că nu sunt destul de întinse, talentul artistului va fi urmărit de nedesăvârşirea coardelor instrumentului său. Tot aşa, trupul poate pricinui sufletului multe neajunsuri.

De aceea n-am să spun să vă supuneți trupul la ajunări prelungi, ci trebuie să vă hrăniți cu ceea ce poate să vă fie de folos sănătății; să vă nutriți trupul, făcând din el o unealtă ascultătoare şi bine orânduită a lucrărilor duhului vostru, mulțumită bunei lui întocmiri şi a trăiniciei mădularelor sale laolaltă.

Dacă-l îngreunați de prea multă hrană, nu este bine. ”Nu vă îngrijiți de trup - zice apostolul - ca să stârniți poftele…” A spus cu dreptate "ca să stârniți poftele", căci îmbuibarea este aceea care

porneşte dorinţele cele mârşave. Oricât de înţelept ar fi acel care se leapădă acestei îmbuibări, de la sine vinul şi mâncarea îmbelşugată îl vor tulbura, de la sine se va simţi destrămat, de la sine va fi cuprins de o înflăcărare din ce în ce mai arzătoare.

De aici, pofta trupească şi adulterul. Pofta trupească nu are cum se ivi într-un trup înfometat, nici chiar în trupul care s-a mulţumit cu hrana cea de trebuinţă. Trupul în care zvâcnesc necurate pofte, e acela care se lasă cuprins de îmbuibare.

13. Despre trândăvie

Leneşul se scoală din pat după ce soarele a năpădit de mult în piaţă, când cei mulţi s-au şi săturat de muncă. După ce se scoală, se întinde, întocmai ca porcul pus la îngrăşat! Şi-a risipit în somnoreală cea mai frumoasă parte a zilei, stând întins multă vreme în pat. Apoi se găteşte şi pe urmă iese la iveală.

Veritabilă privelişte a neruşinării! Ajunge undeva, se aşează, spune şi face asemenea lucruri, încât mai bine ar fi fost pentru el să fi dormit mai departe decât să se fi sculat.

Aude o veste neliniştitoare, n-are tăria nici cât a unui copilaş; iar la o veste bună, nu-i nici un copilaş care să se bucure mai tare ca el. Tot ceea ce-i rău se prinde de el. Şi-i gata la mânie, la invidie, la gelozie, la toate viciile… Zi de zi, boala i se înrăutăţeşte. Cade într-o apatie; nu-i decât cenuşă şi pulbere.

Să vedem, aşadar, care-i dulceaţa trândăviei. S-ar crede că-i libertatea, lipsa de îndeletnicire. Dar ce este, oare, mai departe de plăcere decât un om care nu are nimic de făcut? Ce stare mai grea şi mai ticăloasă? (…)

Este în firea sufletului să fie fără încetare în mişcare - el neputând suferi repaosul. Dumnezeu a creat fiinţa omenească pentru muncă; a lucra îi este firea, a sta e împotriva firii lui. Să nu judecăm după cei bolnavi, ci să ne gândim la încercările noastre. Nimic nu este mai distructiv ca sedentarismul, ca trândăvia. Pentru aceasta Dumnezeu ne-a orânduit legea muncii.

Trândăvia strică toate, înşişi mădularele trupului nostru. Dacă ochiul nu-şi împlineşte treaba - sau gura, sau stomacul sau oricare altă parte a trupului nostru, o boală grea ne paşte. Dar mai mult decât pentru toate, acestea se adeveresc pentru suflet.

14. Despre muncă

Obârşia multor rele stă în aceea că mulţi oameni cred că-i mai bine să-şi “deturneze”, de ruşine, profesia.

Ori Sfântul Pavel însuşi, nu se ruşina să mânuiască cuţitul şi să coase pieile; ba chiar se lăuda cu asta, când veneau la el bărbaţi mari şi cu faimă. Nu numai că nu se ruşina, dar în epistolele sale, ca pe un stâlp de bronz, şi-a arătat îndeletnicirea. Ceea ce învăţase la începutul vieţii lui, a urmat să facă, cu toate că fusese răpit în paradis, unde avusese tainice vorbiri cu Dumnezeu.

Şi noi, care nu facem cât tălpile încălţămintei lui, ne ruşinăm de ceea ce el era atât de mândru! In fiecare zi păcătuim şi nu ne întoarcem - şi-n aceasta nu vedem nimic ruşinos - iar ca să ne scoatem hrana dintr-o cuviincioasă muncă, iată de ce ne este ruşine şi fugim ca de o nelegiuire!

Spune-ţi-mi: în ce v-aţi pus nădejdea că veţi fi mântuiţi?

Să ne ruşinăm dacă păcătuim, dacă supărăm pe Dumnezeu, dacă facem un lucru neîngăduit.

Fiecare să se mândrească cu meşteşugul său, cu munca sa. Prin muncă, vom goni lesne din duhul nostru gândurile vinovate, vom veni degrabă în ajutorul celor lipsiţi şi vom împlini porunca Domnului Hristos, când spune: "E mai mare fericire să dai decât să primeşti"…

15.Lipsa de ruşine jigneşte pe Dumnezeu în lucrările Sale

Dumnezeu, ca un "lucrător îndemânatic", a făcut pe om, a făcut să se nască o frumuseţe ce uimeşte, fiinţă de o onoare aparte.

Nu jigniţi, aşadar, pe Creator şi nu faceţi din lucrarea îndemânării Lui un lucru de desfrânare şi de nerozie.

Minunaţi-vă de frumuseţe ca să slăviţi pe Creator (…)

Lucrarea e frumoasă. Se cade, aşadar, să adorăm pe Cel ce a săvârşit-o, nu să-L jignim. Dacă cineva, stând în faţa unei statui de aur, a unei efigii împărăteşti, le-ar întina, nu i s-ar cuveni pedeapsă grea? Când, aşadar, o necuvenită purtare în lucrurile omeneşti poate duce la o atât de mare pedeapsă, cu cât mai mult se cuvine pedeapsa celui ce necinsteşte lucrarea lui Dumnezeu…

16.Neruşinarea este o nerecunoştinţa faţă de Mântuitorul

Voi sunteţi mădularele lui Hristos, voi sunteţi templul Duhului Sfant.

Nu vă faceţi, aşadar, mădularele ca ale unei desfrânate. Nu trupul vostru va fi întinat atunci, căci trupul vostru nu este al vostru, ci al lui Hristos.

A zis acestea El, ca să arate că ne iubeşte, pentru că l-a făcut al Său trupul nostru - ca să ne scoată din puterea care ne duce la rău.

Căci dacă trupul vostru nu este al vostru, n-aveţi puterea - zice el - de a întina un trup care nu-i al vostru, mai cu seamă dacă el este al Domnului - şi nici de a întina templul Duhului.

Dacă cineva vine în locuinţa cuiva şi se poartă necuviincios, el va putea fi aspru pedepsit. Cel ce, din templul regelui face spelunca unui bandit, cugetaţi ce pedeapsă îl aşteaptă!

Gândiți-vă aşadar, la acestea - şi respectați pe cel ce locuieşte în voi (…) Nu v-ați făcut toți mădulare ale lui Hristos? Aduceți-vă aminte - şi aceasta vă va ține în curăție - ale cui erau aceste mădulare - şi ale cui sunt ele acum.

Aşa că, de aici înainte, putere nu mai aveți să faceți ce vreți cu ele, ci să slujiți celui ce v-a eliberat. Noi ne arvunisem carnea noastră diavolului, ticălosul domn al desfrânării, Hristos văzând aceasta a descătuşat-o şi a scos-o de la această afurisită tiranie. Ea, aşadar, nu mai e a noastră, ci a aceluia care a eliberat-o. Vreți sa-i dați cinstire ca unei mirese regeşti, nimeni nu vă împiedică. Iar dacă vreți s-o scufundați iarăşi în viața cea de odinioară, veți suferi cuvenita pedeapsa pentru asemenea nelegiuire.

17.Patimile fireşti şi patimile născocite

Ceea ce ar trebui să vedem, nu este că dragostea de bogății ne asupreşte, ci că această asuprire este născută de nepăsarea şi trândăvia noastră.

Mulți stau gata să spună că nu ştiu ce este argintul. Dorința de a-l avea nu-i de loc firească.

Dorințele fireşti au fost aşezate în om dintru început, de la facerea lumii; dar îndelungă vreme, nimeni n-a ştiut ce-i aurul şi argintul. De unde se trage, aşadar, dorința de a le avea? Din slava deşartă - şi dintr-o nemaipomenită trândăvie.

Sunt dorințe nevoite, altele sunt fireşti, altele nu-s nici din acelea, nici din acestea. De pildă: dorințele a căror împlinire este necesară viețuirii trupului, sunt trebuitoare şi fireşti; dorința de a bea, de a mânca, de a dormi.

Iubirea trupească e firească, fără a fi numai decât trebuitoare - căci mulți au izbândit asupra ei, fără să piară. Cât despre dorința de bogăție, nu-i nici trebuitoare, nici firească. Este o dorință de prisos. De vrem, putem scăpa de asuprirea ei…

18. Patimi proprii diferitelor vârste

Viața este ca o nesfârşită mare.

In mările cele adevărate sunt anumite locuri în care putem întâmpina felurite primejdii… Tot aşa este şi cu viața noastră.

Marea care ni se înfățişează cea dintâi este aceea a copilăriei, mult zbuciumată, prin lipsa de înțelepciune şi prin nestatornicia vârstei. De aceea, copiilor le sunt rânduiți îndrumători şi profesori, pentru ca educația lor să facă față nedesăvârşirii copilăreşti care e firească.

Ieşind din copilărie intrăm în marea adolescenței, în care vânturile bat încă şi mai tare, în vreme ce poftele cărnii se ridică în noi. La vârsta aceasta cu greu se poate îndrepta cineva. Nu numai pentru că vânzolelile sunt mai puternice, ci pentru că nu se află remuşcări pentru greşelile făcute. Profesorii şi îndrumătorii s-au şters. Şi atunci când vânturile sunt mai tari, când pilotul este fără

putere, iar altcineva nu se mai găseşte care să dea îndrumare, lesne putem cugeta la ce dezlănţuire ajunge furtuna.

După acest răstimp de viaţă, se arată vârsta coaptă, căreia îi vine sarcina unei gospodăriri. Atunci te însori, îţi faci un cămin, creşti copii, şi eşti împresurat de nori de griji… Dar şi atunci înfloresc mai cu seamă gelozia şi zgârcenia…

19. Stricăciuni legate de bogăţie şi de sărăcie

Cercetaţi cu băgare de seamă necazurile bogăţiei şi ale sărăciei, sau, mai degrabă, nu ale bogăţiei şi ale sărăciei, ci ale celor ce sunt bogaţi sau săraci.

Să vedem în care din aceste două stări suntem mai bine înarmaţi pentru mântuirea noastră. Care credeţi că este păcatul alipit sărăciei? Minciuna. Dar bogăţiei? Trufia, mama tuturor păcatelor, care a făcut pe diavol ceea ce este, ceea ce nu era la început.

Altă rădăcină a tuturor relelor este lăcomia; şi cine este mai aproape de aceasta, săracul sau bogatul? Vădit este că bogatul. Cu cât mai mult are, cu atât mai mult doreşte.

Deşartă slavă, apoi, în stare a nimici o mie de fapte bune, şi, din nou, cel bogat, în preajma ei se află… Săracul nu doreşte atât de mult ceea ce-i este de trebuinţă, pe cât de mult bogatul ceea ce-i este de prisos - şi ca să-şi săvârşească răutatea, săracul n-are mijloacele pe care le are bogatul.

Aşadar, voind şi putând mai mult, bogatul va păcătui mai mult. Cel sărac nu se teme atât de mult de foame, pe cât cel bogat se înfricoşează şi se frământă la gândul să piardă ceea ce are şi la acela că încă n-a pus la adăpost toate bunurile. Aşa că acesta stând aşa de aproape de slava cea deşartă, de trufie şi de lăcomie, ne întrebăm ce nădejde de mântuire va avea - şi cum va putea el intra pe uşa cea strâmtă?

20.Blândeţea şi laşitatea, economia şi zgârcenia

Trebuie multă băgare de seamă să putem lămuri ceea ce este una şi ceea ce este alta, aceasta pentru că alături de virtuţi se află viciile, alături de uşurinţa exprimării obrăznicia, alături de blândeţe laşitatea.

Să ia aminte bine oricine crede că este stăpân al unei virtuţi, pe când el nu are decât viciul.

Aşadar, ce este blândeţea şi ce este laşitatea? Să nu ajuţi pe cei jigniţi, să rămâi mut când sunt asupriţi, aceasta-i laşitate; să suferim jignirile pe care ni le fac alţii, iată ce este blândeţea.

Ce este curajul opiniei? Acelaşi lucru: a lupta pentru altul. Dar obrăznicia? Când vrei să te răzbuni tu însuţi. Blândeţea şi curajul opiniei merg împreună, şi tot împreună, pe altă parte, obrăznicia şi laşitatea. Cine se mâhneşte de propriile sale suferinţe, greu îi va fi să se mâhnească de ale altora, cine nu se răzbună pe sine, bine va răzbuna pe alţii…

Mărinimia este o virtute, dar e vecină cu risipa.

Economia, asemenea e o virtute, alături de ea se află zgârcenia. Să apropiem iarăşi virtuțile. Risipitorul nu-i mărinimos. Cum oare!… Cel înlănțuit de mii de patimi va putea avea duh înalt? Nu disprețuieşte bogățiile, ci-i stăpânit de alte patimi. Nu-i mai liber decât omul pe care tâlharii îl silesc să-i asculte. Nu din dispreț pentru bogății le risipeşte, ci numai din pricină că nu ştie să le chivernisească cum se cuvine.

De ar fi cu putință să le şi păstreze şi să le şi folosească, iată ce ar face. Este mărinimos acela care-şi cheltuieşte averea aşa cum se cade, căci duh cu adevărat înalt are acela care nu-i rob patimii şi căruia puțin îi pasă de bogății. Economia, şi ea este un bine.

Cel ce merită bun nume, este acela care cheltuieşte cu înțelepciune, nu la întâmplare şi fără discernământ. Cu totul altceva este omul zgârcit.

Economul nu cheltuieşte decât când trebuie, cel zgârcit nu se atinge de avutul său, nici chiar când nevoia cere. Economia, putem zice, este soră cu mărinimia. Să punem aşadar, deoparte mărinimia şi economia, de alta risipa şi zgârcenia. Unele se țes din micimea de suflet, altele, din măreția lui.

21. Trufie şi hotărâre - umilință şi josnicie

Nimic nu este mai străin sufletului creştin ca trufia.

Zic trufie şi câtuşi de puțin cinstită vorbire şi curaj, care se potrivesc de minune creştinului.

Tot aşa, una-i umilința şi altceva josnicia, linguşirea şi lichelismul. Dar vă limpezesc prin câteva pilde.

Firea - se pare - le potriveşte şi pe cele ce sunt potrivnice. Lângă grâu, neghina, lângă trandafir, spinii.

Copiii ar putea fi înşelați, dar oamenii maturi, cunoscători, ca să zicem, în această plugărie duhovnicească, ştiu să deosebească ceea ce-i rău de ceea ce-i, cu adevărat, bine.

Doriți să înțelegeți conviețuirea umilinței şi a libertății? Ascultați pe Sfântul Apostol Pavel: “îmi pasă prea puțin de voi fi judecat de voi sau de lume - iar eu nu mă judec pe mine însumi. Ştiu că n-am făcut nici un rău. Dar nu sunt de loc îndreptățit pentru aceasta…”

Voiți acum să aflați ce-i linguşirea? Ascultați pe nebunii iudei: “Noi n-avem rege decât pe Cezarul…”

Intr-un cuvânt, obrăznicia este a te lăsa prins de mânie, a te împrăştia în cuvinte de ocară fară temei, a voi să te răzbuni sau a te lăsa dus de porniri nedrepte.

Fermitatea în grăire, curajul, însemnează tocmai a înfrunta primejdiile şi moartea - a lăsa deoparte, pentru a plăcea lui Dumnezeu, duşmănia, linguşirea şi josnicia.

Umilinţa este a sluji altora, cu gândul de a fi pe placul lui Dumnezeu, a te coborî din înălțimea demnității tale, ca să săvârşeşti o lucrare cu adevărat mare şi admirabilă, iată ce-l onorează pe om.

22. Tot creştinul poate lucra la răspândirea învățăturii celei bune

Nu-i puțin lucru acela de a nu ne interesa de frații noştri.

Iată pilda cu omul care şi-a îngropat talantul. Purtarea lui, în ce-l priveşte, părea a nu fi greşită. El nu păcătuise nimic cu privire la păstrarea lucrului încredințat, pentru că l-a înapoiat întreg. Dar el a păcătuit cu privire la felul în care a folosit acest lucru. N-a înmulțit ceea ce i se încredințase - şi de aceea a fost pedepsit.

Vedem aşadar, că pentru a fi mântuiți, nu-i de ajuns ca noi înşine să fim plini de foc, luminați, cuprinşi de dorința de a asculta Sfânta Scriptură. Ci trebuie să valorificăm lucrul încredințat şi să-l înmulțim atunci când, lucrând la propria mântuire, să facem legământ de a avea grijă şi față de alții.

Luați aminte, cât de uşoare sunt poruncile Stăpânului, în cele omeneşti, cei ce împrumută banii stăpânului lor, sunt ținuți să-i împlinească. Ați împrumutat - li se zice - vi se cade a-i împlini; eu, eu n-am a face cu cel care i-a primit.

Dumnezeu nu face aşa: el ne porunceşte numai de a da, iar de împlinire, nu mai răspundem noi. (…)

Să ducem învățătura la frații noştri, fie că ne ascultă, fie că nu. De ne ascultă, câştig va fi şi pentru ei şi pentru noi. Nu ne ascultă, îşi asumă răspunderea. Făcut-am ceea ce ni se cerea, dându-le sfaturi; iar ei de nu le lucrează, nimic supărător nu va veni pentru noi. Greşeala nu-i de a încredința, ci de a nu-i sfatui.

După ce lucrarea am împlinit şi i-am sfătuit cu bună urmare şi stăruință, - nu mai suntem noi, ci vor fi ei cei care vor da socoteală lui Dumnezeu.

Se cade să fim folositori nu numai nouă, ci, asemenea, şi altora.

Hristos ne-a învățat aceasta, asemuindu-ne sării, dospiturii, făcliei; toate lucruri de folos şi cu folosință pentru alții.

Făclia nu arde pentru ea însăşi, ci pentru cei aflați în întuneric. Sunteți o făclie nu numai pentru voi înşivă, ci pentru a scoate din rătăcire pe cel aflat în ea. La ce bună, făclia, dacă nu luminează pentru cel aflat în întuneric?

La ce bun un creştin, dacă nu câştigă pe nimeni, dacă nu aduce pe nimeni la virtute?

Sarea, la rându-i, nu lucrează numai a se păstra pe sine, ci păstrează lucrurile supuse degradării, împiedicându-le de a se strica şi a se pierde. Asemenea voi, din care Dumnezeu a tăcut o sare duhovnicească, trebuie să ţineţi în picioare, să păstraţi mădularele care se strică, adică pe acei dintre fraţii voştri care sunt comozi şi fără grijă, sau nepăsători, aducându-i la trupul Bisericii. Şi tot aşa.

Mântuitorul v-a spus că sunteţi dospitură. Ea nu se creşte pe sine, ci cu toate că-i mică şi neînsemnată, face să crească cealaltă parte covârşitoare a aluatului. Aşa şi voi. Dacă sunteţi puţini, înmulţiţi-vă prin puterea credinţei şi prin râvna cea dumnezeiască. Şi după cum dospeala e cu tărie, deşi-i mică, cum o ia înainte din pricina căldurii din ea şi a alcătuirii ei, tot aşa voi, de vreţi, puteţi face părtaşi râvnei care vă însufleţeşte, pe încă mulţi alţii…

23. Nu trebuie să ne arătăm îngăduitori sau nepăsători faţă de greşelile aproapelui

De cele mai de multe ori, oamenii nu judecă asupra celor ce au de făcut, numai după mintea lor, ci şi după aprecierile altora, de care se lasă adesea.

Dacă păcătosul vede că toţi întorc capul de la el, îşi zice că a săvârşit o faptă, şi încă una grea; dar dacă el bagă seamă că în loc să fie condamnat, i se încuviinţează lesne purtarea, tribunalul conştiinţei lui se va fi stricat; mai mult se va statornici încă şi mai tare vinovata-i cugetare - şi atunci, ce nu va îndrăzni el?

Se va mai învinui pe sine? Inceta-va, oare, de a mai păcătui, păcătuind fară teamă?

De treceţi nepăsători pe lângă aproapele vostru care păcătuieşte, fără a-l dojeni, fără să vă mâhniţi, propriul vostru suflet îl faceţi mai nepăsător.

Cât despre aproapele vostru, cea mai mare pagubă îi faceţi prin bunăvoinţa voastră nelalocul ei.

24. Despre frăţietatea creştină

Să nu ne mulţumim de a căuta numai propria noastră mântuire.

La război, dacă un soldat nu se gândeşte decât să se scape fugind, el se va pierde şi cu el dimpreună tovarăşii. Soldatul vrednic, care se luptă pentru alţii, îi mântuie, mântuindu-se şi el.

Fiindcă viaţa noastră este un război, cel mai aspru dintre războaie, războiul contra păcatului, o luptă bine întemeiată; să rămânem în rândul nostru, aşa cum ne-a poruncit împăratul nostru, gata de a lupta, gândindu-ne la mântuirea obştească, îndemnând pe cei ce stau în picioare, ridicând pe cei căzuţi.

Dacă fiecare din noi avem gândul numai la treburile noastre, sorţii noştri de izbândă sunt, în felul acesta, diminuaţi.

Vom avea însă cele mai multe temeiuri de încredere, cea mai mare slavă, dacă vom privi mai întâi interesele altora.

Ceea ce determină slăbiciunea noastră, ceea ce ne face să fim lesne biruiţi de oameni şi de diavol, este tocmai egoismul.

Nu ne protejăm unii pe alţii, nu ne facem o cetate din iubirea de Dumnezeu, ci căutăm prieteniei noastre alte întemeieri: rudenia, obişnuinţa, vecinătatea. Suntem prieteni pentru cu totul alt temei decât pietatea -pe când singură pietatea ar trebui să ne unească prin prietenie.

25. Putem şi trebuie să facem orice pentru dragostea lui Dumnezeu

Nu trebuie să facem nimic zadarnic, fără ţintă; în toate, după îndemnul lui Pavel, trebuie să lucrăm spre slava lui Dumnezeu.

“Fie că mâncaţi - zice el - fie că beţi, fie că faceţi orice ar fi, săvârşiţi totul spre slava lui Dumnezeu”.

Dar cum e cu putinţă - veţi zice - să bem şi să mâncăm spre slava lui Dumnezeu?

Chemaţi un sărac - puneţi la masă pe Hristos - şi veţi fi mâncat şi veţi fi băut spre slava lui Dumnezeu.

Dar nu numai a mânca şi a bea, este ceea ce ne îndeamnă Pavel să facem spre slava lui Dumnezeu. Ci toate celelalte fapte, că a merge să ne întâlnim cu alţii sau a rămâne acasă - şi una şi alta trebuiesc făcute pentru Dumnezeu.

Cum e cu putinţă?

Când mergeţi la biserică, sau vă duceţi să ascultaţi o rugăciune sau la o altă lămurire duhovnicească, fapta voastră-i pentru slava lui Dumnezeu.

Tot aşa e cu putinţă să rămâneţi acasă pentru Dumnezeu, în cel fel?

Când aflaţi tulburări, zavistii, petreceri diavoleşti, când ştiţi că străzile sunt pline de oameni răi şi stricaţi, staţi acasă, ţineţi-vă departe de această tulburare; veţi fi stat acasă pentru Dumnezeu.

Ca şi ieşirile şi rămânerile, sunt şi laudele şi dojanele.

Ei bine, cum poţi lăuda sau dojeni pentru slava lui Dumnezeu?

Stați adesea în fața caselor voastre – şi vedeți trecând oamenii răi, care-şi încruntă sprâncenele, care se umflă de mândrie, ducând cu ei mulțime de linguşitori şi de pierde-vară. Şi dacă auziți zicându-se: “Omul acela nu-i de invidiat? Nu-i el cu desăvârşire fericit?”; ei bine, opriți pe cel ce grăieşte astfel, țineți-l pe loc, închideți-i gura, dojeniți pe cel pe care el îl admiră, plângeți chiar.

Iată ce înseamnă a dojeni pentru dragostea lui Dumnezeu. De asemenea, când vedeți pe un sărac, disprețuit, dar trăind în sărăcie şi în virtute, considerat ca nenorocit de cei din jurul lui, lăudați-l şi lauda ce veți face acestui trecător, va fi o învățătură, un îndemn spre trai cinstit şi spre bine.

Atunci când vă alegeți prieteni, alegeți-i pentru dragostea lui Dumnezeu. Şi cum vom alege pentru dragostea lui Dumnezeu, prieteni? Necăutând prieteniile care pot aduce bani, legături de chefuri, protecții omeneşti, ci urmărind în prietenie pe cei ce sunt în stare a ne da totdeauna un bun îndreptar sufletului, a ne sfătui de bine, a ne atrage atenția când am greşit, a ne învinui când am păcătuit, a ne ridica dacă am căzut, şi, prin puterea părerilor şi rugăciunilor lor, să ne ducă la Dumnezeu.

Tot aşa, putem să ne facem duşmani pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă vedeți un om stricat, întinat, plin de răutate, care încearcă să vă facă să cădeți sau să deprindeți vreo stricăciune, depărtați-vă de el, fugiți de el, aşa după cum a poruncit Hristos, când a zis: “Dacă ochiul vostru drept vă aduce poticnire, scoateți-l şi-l aruncați departe!” Vorbind astfel, el poruncea să rupem cu aceşti prieteni, tot aşa de scumpi ca ochii şi prețioşi în treburile cele lumeşti, de a ne depărta de ei, dacă contravin mântuirii sufletului nostru.

De veți sta în adunări şi veți vorbi despre multe, faceți-o pentru Dumnezeu. Iar de tăceți, tăceți tot pentru Dumnezeu.

Cum vom lua parte la o adunare pentru Dumnezeu? Infrânându-vă, când vă aflați laolaltă cu alții, de a vorbi despre treburile lumii, despre lucruri zadarnice, nepăsătoare şi fără un interes pentru voi, vorbind despre înțelepciunea creştină, despre iad, despre împărăția cerurilor, evitând lucrurile nefolositoare.

Cât despre tăcere pentru dragostea lui Dumnezeu, ea se realizează, de pildă, atunci când jigniți fiind, insultați fiind, suferind şi de alte multe rele, le îndurăm cu vrednicie, fără să cârtim împotriva celui care ne-a asuprit.

Ca laudele şi dojanele - ca ieşirile şi rămânerile acasă, ca tăcerile şi vorbirile - tot aşa putem întoarce spre slava lui Dumnezeu lacrimile şi suspinările, bucuriile şi înveselirile…

Dar pentru ce să vorbim despre laude şi dojane, despre întristări şi bucurii?

Faptele cele mici, cele neînsemnate, pot să ne aducă roadele cele mai alese, dacă le săvârşim pentru dragostea lui Dumnezeu…

Ce poate fi mai neînsemnat decât a ne pieptăna? Totuşi, este un mod chiar de a ne pieptăna pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă nu vă potriviți părul pentru ca să vă înfrumusețați, sau pentru a încânta şi a înşela pe cei care vă privesc, ci cu toată simplitatea, fară căutare - şi numai

atât cât cere nevoia, atunci ați făcut aceasta pentru dragostea lui Dumnezeu - şi răsplată, desigur, veți avea, fiindcă ați înăbuşit o dorință nevinovată şi ați tăiat scurt o ambiție nelalocul ei.

Dacă acel care, pentru dragostea lui Dumnezeu, dăruind un simplu pahar cu apă proaspătă, primeşte drept moştenire împărăția cerurilor, cugetați ce răsplată va fi dată aceluia care săvârşeşte toate pentru dragostea lui Dumnezeu.

Poți merge pentru Dumnezeu, poți privi pentru Dumnezeu.

Cum aşa? Când nu alergați după stricăciune, când nu admirați frumusețile femeilor "străine", când, văzând o femeie venind spre voi, vă înfrânați ochiul şi vă faceți din teama lui Dumnezeu un zid care vă opreşte privirile, atunci lucrați pentru Dumnezeu. Şi tot aşa, când în loc de a ne îmbrăca cu veşminte arătoase, luăm pe noi numai veşmintele care ne protejează.

Chiar şi la încălțăminte putem extinde regula aceasta… Putem să ne slujim de încălțămintea noastră pentru dragostea lui Dumnezeu, când avem în vedere numai folosința şi când facem din ea măsura bucuriilor noastre. Şi faptele şi întâmplările pot fi extinse.

26. Tăria şi dulceața dragostei lui Dumnezeu

Nu se află nimic, asupra căruia să nu biruiască dragostea.

Când e vorba de dragostea lui Dumnezeu, care-i mai presus de toate; nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici orice altceva, nu poate înfricoşa pe acela care adăposteşte în sine această dragoste. El nu va avea ochi nici pentru cer, nici pentru pământ, întreaga-i ființă va aspira spre singura țintă, frumusețea şi slava dumnezeiască.

Truda vieții de acum nu-l va putea dobori, după cum nici plăcere nu-l va putea sminti sau trufi.

Să iubim aşadar, cu această dragoste cu care nimic nu se poate asemui, nici acum şi nici în viitor, şi, mai presus de toate, pentru această dragoste "care nu cade niciodată".

Şi aşa, vom fi descătuşați de neplăcerile acestei vieți şi de acele ale veacurilor ce vor veni; şi vom intra astfel în bucuria împărăției. De altfel, nici scăparea de iad, nici bucuria cerescului lăcaş, nimic nu poate copleşi bucuria care le depăşeşte pe toate: să fim, totodată, iubitorii şi iubiții lui Hristos.

Printre oameni, dragostea împărtăşită este bucuria cea mai înaltă; dar când părtăşia dragostei se statorniceşte între noi şi Dumnezeu, ce cuvinte o vor putea descrie? Numai trăirea însăşi este deplină.

Aşadar, ca să cunoaştem prin trăire această dulceață duhovnicească, viața cea prea fericită, comoara bunurilor fără sfârşire, să ne lepădăm de toate celelalte lucruri, să sălăşluim în noi înşine dorul pentru Dumnezeul nostru, cel prea iubit…

27. Virtutea trebuie învățată treptat

Asemuiți-vă în deprinderea virtuții pruncilor. Ei învață, mai întâi, forma regulată a literelor, şi aşa, pornind de la acestea, propăşesc pe calea cititului. Să facem ca ei.

Să învățăm, mai întâi, să nu jurăm strâmb, să nu bârfim, să nu cârtim.

Apoi, să trecem, ca să zic aşa, la altă linie, să nu mai fim invidioşi, lacomi, bețivi, brutali, leneşi.

De aici, să trecem la îndemânările duhovniceşti: cumpătarea, curăția trupească, dreptatea, fuga de slava cea zadarnică, modestia, abstinenta. Să punem în armonie aceste virtuți, să le sădim în sufletul nostru.

Să ne dăm osteneala de a le săvârşi pe toate acasă, cu prietenii, cu soția, cu copiii noştri.

Să începem cu cele mai uşoare, ca înfrânarea de la sudalme, lămurind bine şi cu stăruință această dintâi ispravă. Această lămurire adesea este tulburată fie acasă, fie la locul de muncă, fie în alte împrejurări. Dacă, aşadar, cu toate aceste ispite necontenite, veți izbuti să vă abțineți, sunteți pe calea cea bună. Veți izbuti, de asemenea, să fiți reținuți în vorbe, vă veți stăpâni şi alte impulsuri.

Căminul vostru să fie o şcoală a virtuții, în care să vă deprindeți cu grijă, să înfruntați, bine înarmați, încercările vieții. Lucrați la fel cu slava cea deşartă. Feriți-vă de ea. Să luptăm zilnic. Să stăpânim toate patimile.

Hristos impunea ucenicilor săi aceste legi şi principii, pentru ca ei să devină buni pedagogi cu ucenicii lor: “Nu se pune vin nou în burdufuri vechi…”

Este acesta un soi de a zice că, de vei vrea să faci să pătrundă în duhul ascultătorilor tăi, înainte de vreme, cine ştie ce înalte învățături, se poate întâmpla să-i găseşti, când ceasul a venit, a nu fi în stare a învăța, pentru că i-ai pus, în felul acesta, în afară de înțelegere.

Vina nu-i a vinului şi nici a vasului în care-i vărsat, ci a lipsei de pricepere a celor care-l toarnă.

Astfel, Hristos ne-a învățat că El totdeauna venea în întâmpinarea ucenicilor săi cu vorbe simple, din pricina slăbiciunii lor, el se adresa ascultătorilor cu cuvinte accesibile.

Sfântul Ioan ni-l arată spunând el însuşi aceste vorbe: “Am încă multe a vă spune, dar voi nu puteți încă să le purtați…” Ca să nu se înțeleagă că era vorba numai de lucrurile pe care le grăise, ci de altele mult mai mari, a pus în lumină slăbiciunea ucenicilor, făgăduind de a grăi totul, când va veni vremea.

Este ceea ce grăiesc aceste vorbe: “Veni-vor zile când Mirele va fi ridicat dintre ei, atunci ei vor posti…”

Să nu cerem, aşadar, totul de la toți, dintr-un început, ci numai ce este cu putință şi curând vom trece dincolo de ele. Sunteți grăbiți şi voiți să ajungeți mai curând, nu trebuie să vă grăbiți. Dacă

vi se par lucruri îndoielnice ceea ce vă zic, n-aveți decât să cercetați firea şi le veți afla valoarea…

Să presupunem că aveți o soție cu prea multă aplecare spre cele ale modei, guralivă, fară minte… Să presupunem că se află o asemenea soție şi că bărbatul ei ar fi în stare să facă totul, ca s-o îndrepte… Cum o va îndrepta? Neimpunându-i de la început, toate jertfele, ci întâi cele mai uşoare, cele care-i pricinuiesc mai puțină stânjeneală. A o sili să se îndrepte întru toate de la început, însemnează a pierde totul. Totul trebuie făcut cu înțelepciune şi răbdare şi rezultatele se vor vedea încet, dar progresiv.

Nu vedeți voi cum stârnim țipetele copilaşilor când vrem să-i întărcam, cum îndurăm toate, spre a-i dezobişnui de cea dintâi hrană a lor? Să procedăm la fel şi-n cazul soției. Când multa aplecare spre cele ale modei va deveni dezobişnuință, restul va urma de la sine. Şi aşa, puțin câte puțin, întocmai ca un pictor îndemânatic, ca un slujitor credincios, ca un plugar priceput, vă veți aduce soția pe calea cea bună…

28. Cea dintâi treaptă a renunțării: milostenia

Aş fi mulțumit acum, dacă v-aş putea învăța să nu fiți zgârciți, să pricepeți frumusețea milosteniei şi îndatorirea de a da ceva din ceea ce aveți.

De veți pune în lucrare aceste îndrumări, prea iubiții mei, ridicați-vă curând la şi mai mari învredniciri. Acum se cade să lepădăm de la noi luxul prisoselnic, să ne mulțumim cu normalitatea, să ne deprindem a câştiga, prin muncă dreaptă, toate cele de trebuință.

Preafericitul Ioan, vorbind celor de la fisc şi soldaților, le poruncea să se mulțumească cu plata lor. Avea, neîndoielnic, dorința de a-i îndruma spre o şi mai mare înțelepciune, dar cum ei erau nu erau în stare de a o săvârşi, nu le dă decât o învățătură din cele de jos, cugetând că de le va da una mai înaltă, ei n-ar băga-o în seamă şi s-ar depărta şi de cea mai simplă.

De aceea şi noi de asemenea, nu vă punem să vă obişnuiți decât cu învrednicirile mai mici. Ştiu că ar fi peste puterea voastră, ca deodată să vă lepădați de avuții si că înțelepciunea aceasta departe-i de voi, asemenea cerului de pământ.

Să ne supunem, aşadar, poruncilor de mai jos, şi aceasta poate aduce o mângâiere vizibilă. Fi-vom, cu toale acestea, prea mulțumiți, în ceea ce vă priveşte, de veți face milostenii multe, căci, propăşind în felul acesta, ajunge-vom repede la ținta noastră …

29. Greşelile mici aduc pe cele mari

Diavolul, în răutatea lui, foloseşte multe metode ca să prindă pe oameni. El îşi începe învăluirile prin ceea ce este mai mic.

Vedeți, el voia să facă pe Saul să asculte nebuniile Pytonisei, dar dacă l-ar fi sfătuit dintr-odată, Saul n-ar fi luat în seamă, el care a gonit de la sine felul acesta de femei. Aşa că el a acționat cu

surprindere şi progresiv. După ce n-a ascultat de Samuel, şi jertfi în lipsa lui, Saul zice, drept răspuns la imputările ce i se făcea: “Din pricina duşmanilor, nevoit am fost”, şi în loc să plângă , cum s-ar fi cuvenit, el se poartă ca unul care nici un rău n-a săvârşit.

Mai târziu, Domnul dă porunci împotriva Amaleciților, şi Saul le calcă. Veniră pe urmă, faptele vinovate împotriva lui David; şi aşa, pe nesimțite, treptat, alunecând necontenit, ajunse la prăpastia pierzaniei şi se prăbuşi în ea.

Acelaşi lucru şi cu Cain. Diavolul nu-l îndeamnă, de la început, la uciderea fratelui său, că nu l-ar fi determinat s-o săvârşească. Ci, mai întâi, îl sfătui că poate să înfățişeze lui Dumnezeu jertfe şi mai proaste, zicându-i: “Nu-i aceasta o greşeală”. Apoi, aprinse în el ura şi gelozia, zicându-i mereu: “încă şi aceasta nu poate avea vreo urmare…” După care, hotărî să-l ucidă şi să-şi tăgăduiască fapta - şi nu se opri, până ce nu înfăptui crima.

Aşa că de la început trebuie să ne împotrivim. Chiar de-am rămâne la cele dintâi greşeli, nici aceste întâi greşeli nu trebuie nebăgate în seamă. Dar când voința nu veghează, răul se măreşte.

De aceea nimic nu trebuie să lăsăm deoparte ca să-l stârpim dintru început. Nu luați, aşadar, în seamă numai însemnătatea greşelii, care poate fi mică, ci cugetați că de nu veți lua seama, ea va deveni rădăcina unui mare rău.

Chiar de vă veți mira, vă voi spune că păcatele cele grele nu cer atâta băgare de seamă ca greşelile mici şi uşoare.

Greutatea însăşi a celor dintâi ne face să le înconjurăm, greşelile mici, din pricina puținei lor însemnătăți, ne îndeamnă la nepăsare; ele nu ne îmboldesc să ne trezim cu bună veghere ca să le gonim, şi în vreme ce lâncezim, cu grăbire ele se fac mai mari. Intocmai ca şi în suferințele cele trupeşti…

Nimeni nu se aruncă în brațele păcatului degrabă şi dintr-odată. Zace în duhul omului o ruşinare înnăscută, un respect firesc pentru ceea ce este bine. Şi el n-ar putea numaidecât să devină atât de neruşinat, ca să tăgăduiască totul dintr-odată. Se pierde cu încetul, treptat, uitând de sine.

Treptat, idolatria s-a furişat în lume, ca urmare a cinstirilor prea mari ce se dădeau oamenilor.

Treptat, s-a ajuns la adorarea celor vii şi celor morți - treptat a biruit stricăciunea şi celelalte vicii.

Vedeți!… Cineva râde când nu se cade. Este dojenit, dar altul îl linişteşte, zicând: “E un lucru fără însemnătate. Ce rău este să râzi? Ce urmări pot fi?”

Ci râsul aduce gustul glumelor proaste, pe acela al vorbirilor ruşinoase, însăşi faptele ruşinoase…

Este ținut de rău cineva că-şi bârfeşte aproapele, că-l asupreşte cu vorbele, că zice rău de el. Acela se împacă şi zice: “A bârfi nu înseamnă nimic”.

Cu toate acestea, vorbirea de rău zămisleşte ură grozavă, duşmănii fără odihnă, ocări fără isprăvire. După ocări urmează loviri, după loviri, adesea, ucideri.

Şi aşa, duhul rău ne duce de la micile greşeli la cele mari, şi de la cele mari la deznădejde…

30. Trebuie să ne ferim de tot ceea ce ne împinge spre păcat

Să băgăm în seamă cursele şi să ne depărtăm de ele.

Să băgăm de seamă prăpăstiile şi să nu ne apropiem de ele. Va fi dovadă de înțelepciune a fugi nu numai de păcat, dar şi de ceea ce, părând neînsemnat, ne ademeneşte spre greşeli.

De pildă, râsul, vorbele necugetate, nu sunt ținute drept păcate grele şi totuşi din râs ies vorbele ruşinoase, şi din vorbele ruşinoase faptele încă şi mai ruşinoase.

Vorbele zadarnice şi râsul zămislesc adesea ocara şi batjocura; ocara şi batjocura, loviturile şi rănirile, uciderea.

Aşa că, de vreți să apucați pe o cale înțeleaptă, feriți-vă nu numai de vorbele ruşinoase, de faptele ruşinoase, de lovituri, de răniri, de ucideri - ci încă şi de râsul necuvenit şi vorbele necugetate, pentru că acestea rădăcini sunt relelor mai mari care vin după aceea.

De aceea Pavel a zis: “Vorbirea deşartă şi gluma proastă să nu iasă de pe buzele voastre”.

Este aceasta, se pare, puțin lucru în sine însuşi, dar din el ies, pentru noi, rele mari.

Să ne ferim nu numai de greşeli, dar şi de ceea ce pare neînsemnat şi ne împinge, încetul cu încetul, spre deosebite păcate.

Cel ce merge către prăpastie, chiar de nu cade, dar se cutremură, se întâmplă ca această cutremurare să-l facă să se clatine şi să se prăbuşească în gol. Tot aşa, dacă în loc de a ne depărta de păcate, călătorim alături de ele, vom trăi necontenit cu teamă şi adesea vom ceda lor…

31. Primejdia teatrului

“Cine privind, pofteste o femeie, a si pacatuit cu ea…” Dar - veti zice - daca n-o poftesc privind-o? Veti putea, oare, sa ma faceti sa cred aceasta? Trupul va este de piatra? Din carne sunteti alcatuiti, din carne omeneasca, mai lesne de aprins decât iarba, la focul poftei. Sunteti de piatra? De fier? Necontenit va voi întreba…

Caci voi ardeti în dorinta, asa ca ati pacatui cu gândul. Si va veti întoarce acasa ranit foarte…

Si, oare, nu se zamislesc de aici, nelinistile caminelor? Pierderea rusinii? Desfacerea casatoriilor? Discordia, zavistiile, si dezgustul care nu au alt temei?

Când va întoarceti acasa, subjugati de femeia aceea, sotia vi se va parea stearsa, copiii nesuferiti, casa va va cadea pe umeri; grijile cele care de obicei va umpleau viata, va vor plictisi, - oricine vine la voi, va fi povara si va va stânjeni.

Pricina? Fiindca nu v-ati întors singuri acasa -ati adus cu voi pe femeia aceea pacatoasa, nu pe fata si în vazut tuturor (si raul, în felul acesta, ar fi fost mai mic, fiindca nevasta voastra ar fi gonit-o), ci ati asezat-o în cugetul vostru, în constiinta voastra. Acolo, ea sufla în focurile Babilonului si, mai degraba, în alte focuri înca si mai grozave - caci lucru curat nu-i acest foc - e ceea ce ziceam si, de-aici, cea mai primejdioasa situatie.

32. Primejdia relelor întruniri

Sa fim convinsi ca adunarea celor rai este în stare sa ne aduca mari vatamari. Sa ne ferim de ea, mai presus de orice, indiferent de participanti. Ba a fost pierzania multor oameni de seama. De pilda, Solomon si Samson. Si nici poporul iudeilor n-a pierit în alt chip.

Nici fiarele salbatice nu-s în stare sa raneasca precum rautatea oamenilor. Primejdia lor e vadita, caci cei rai îsi strecoara veninul în fiecare zi, pe nebagate de seama si fara zgomot, naruind putin câte putin taria virtutii.

Când va pregatiti sa va stabiliti undeva, cercetati cu de-amanuntul cum este clima, daca-i nesanatoasa, daca-i potrivita, daca nu-i prea uscata; dar când e vorba sa tineti socoteala de sufletul vostru, nu cercetati anturajul în care vreti sa-l lasati sa patrunda, ci îl parasiti nepasarii si întâmplarii.

Cum, va rog, vi s-ar putea ierta o asemenea nepasare? Dupa a voastra parere, ce i-a facut minunati si vrednici de admirare pe cei ce locuiesc în pustie? Nu oare departarea de valmasag si de piata publica, si asezarea lor departe de tumultul treburilor acestei lumi? Iata pe cei cu care se cade sa fiti asemanatori, cautând pustia chiar în mijlocul orasului.

Si cum asta? Ferindu-va de rai, cautând compania celor buni. In felul acesta, va veti bucura de o întemeiere mai trainica decât chiar a celor ce traiesc în pustie, de vreme ce, nu numai ca va veti feri de cei ce va pot vatama, dar veti avea legaturi cu cei ce va pot fi de folos. De fugiti de cei rai, cautând a afla pe cei buni, veti avea îndoita prisosinta: virtutea se va mari în voi, în vreme ce stricaciunea va pieri…

33. Trebuie s-o rupem cu cei rai

Cei ce cladeau turnul lui Babei se întelegeau bine, pentru raul lor; si tot ei se despartira pe urma, împotriva lor însisi, dar spre binele lor.

Unirea tovarasilor lui Core era rea, dezunirea lor fu buna.

Rea, întelegerea lui Iuda cu Iudeii. E cu putinta, asadar, ca dezunirea sa fie un bine, iar unirea un rau. De aceea este zis: “Daca ochiul tau te supara, scoate-l; iar de te supara piciorul tau, taie-l!” Asa este si cu prieteniile si cu anturajul - se aleg pentru un scop religios-moral înalt.

Se cade sa zicem, asadar, ca întelegerea nu-i totdeauna si în toate împrejurarile folositoare - dupa cum ruperea nu-i totdeauna vatamatoare.

Zic acestea ca sa fugim de rai - si sa ne lipim de cei buni.

Taiem din trupul nostru partile atinse de cangrena si care nu se mai pot tamadui, temându-ne ca nu cumva stricaciunea sa treaca si la cele sanatoase. Le taiem nu fiindca le dispretuim, ci ca sa pastram pe celelalte. Cu atât mai mult se impune responsabilitatea si cu referire la anturaj. De ne este cu putinta, sa îndreptam lucrurile cu delicatete, cu întelepciune, dar si cu fermitate.

34. Câstigul ce-l avem cercetând pe cei necajiti

Dati ascultare întelepciunii lui Solomon, care a fost rasplatit cu mângâieri de tot felul - bucurându-se de cea mai desavârsita asezare.

Ce zice el? “Mai bine este sa mergi în casa unde salasluieste mâhnirea, decât acolo unde se râde”.

Ce înseamna aceasta, fratilor? E ca una din privelisti zamisleste tulburare - pe când cealalta, cumpatare. Cel ce s-a dus la ospatul altuia mai bogat ca el, nu va mai avea aceeasi placere sa se reîntoarca acasa la sine, va veni spre casa sa mâhnit; mâhnit se va aseza la masa sa, se va arata cu dispretuire pentru apropiatii sai, pentru copiii sai, pentru toti cei din casa sa, pentru ca bogatia altuia îl va fi împins sa-si vada mai bine saracia. Si acesta nu-i singurul rau. De multe ori va invidia pe cel ce l-a poftit - si asa se va întoarce acasa fara nici o prisosinta.

Vom repeta, cu alte cuvinte, dar cu acelasi înteles, minunata zicere a lui Solomon: “Zadarnicia zadarniciilor, toate sunt zadarnicie”. Cel ce intra într-o casa îndoliata, va plânge de îndata pe cel mort, fie-i lui chiar dusman. Bagati de seama cât pretuieste mai mult aceasta casa decât cealalta. Dincolo, chiar cu privire la un prieten, invidie, dincoace, chiar pentru un dusman, lacrimi.

Or, tocmai aceasta ne cere Dumnezeu mai presus de toate, sa nu ne bucuram de raul celor ce ne-au jignit.

35. Sa cercetam cimitirele

Privelistea mormintelor nu este lipsita de importanta în desavârsirea întelepciunii noastre.

Privindu-le, sufletul nostru, daca lâncezea, tresare de îndata, iar de era treaz si vrednic, înca si mai vrednic se face.

Cel ce se plânge ca-i sarac, primeste de la aceasta priveliste o binevenita mângâiere; iar cel ce umfla de trufie ca-i bogat, e trezit la realitate si smerit.

Vederea mormintelor predispune pe fiecare dintre noi sa cugete, chiar de n-ar vrea, asupra sfârsitului propriu; ea ne încredinteaza de a nu mai crede temeinic nici unul din lucrurile lumii acesteia, placute sau suparatoare; iar cine a luat la sine aceasta încredintare, nu se va lasa prins lesne în mrejele pacatului.

Pentru aceasta, un întelept dadea sfatul urmator: “în tot ce veti spune, cugetati la clipele cele de pe urma, si niciodata nu veti pacatui”.

Alaturi de acesta, altul zicea: “Asezati-va treburile pentru plecare - si pregatiti-va de drum!…” Si aici nu-i vorba de un drum din cele vazute, ci-i vorba de plecarea noastra de pe pamânt.

Daca mereu, în fiecare zi, avem constiinta ca moartea oricând poate veni, nu vom mai fi grabnici la pacat; nici stralucirile vietii nu vor putea sa ne trufeasca, nici tristetile sa ne doboare sau sa ne tulbure - si unele si altele având a se ispravi acum sau mai târziu.

36. Inrâurirea binefacatoare a temerii

Perspectiva nefericirii poate însemna mai mult decât toate sfaturile, decât toate cuvintele - si-i de ajuns ca sa ne întelepteasca, pe fiecare dintre noi…

Cuvântul nu poate împlini ceea ce poate savârsi teama… Daca teama n-ar fi un bine, parintii n-ar pune copiilor lor dascali - si nici legiuitorii, judecatori.

Ce poate fi mai rau decât iadul? Dar nimic mai de folos decât teama pe care el ne-o strecoara.

Temerea de iad ne aduce cununa împaratiei. Unde stapâneste temerea, nu se afla invidie; unde stapâneste temerea nu ne supara dragostea de bogatii; unde stapâneste temerea, pofta vinovata este înabusita, orice patima neînteleapta este alungata…

Acolo unde stapâneste temerea, stapânesc, de asemenea, râvna milosteniei, rugaciunea fierbinte, lacrimile arzatoare si fara oprire, regretul pentru tot raul tacut…

Nimic nu ameninta mai mult pacatul - si nimic nu face sa creasca si sa înfloreasca virtutea, ca o stare de temere neîntrerupta. Cel ce nu traieste în temere, nu va sti sa pastreze calea cea dreapta; cel ce traieste în temere, nicicând nu va rataci…

37. Privire asupra scurtimii vietii

Ar trebui sa harazim lucrurilor duhovnicesti, rugaciunii, întreaga noastra viata - iar noi o risipim în fapte nedemne, în talazuiri, în vorbiri rusinoase, în convorbiri si placeri ticaloase, în vinovate aratari mândre, fara folos si spre pierzania noastra.

Si dupa toate, ne mai si întrebam ce rau este rau întru acestea - fara sa întelegem ca nimic nu trebuie mai bine studiat ca vremea.

De vei cheltui bani, e cu putinta sa-i întorci; vremea risipita se rascumpara cu anevoie si cu truda. Putina ni s-a dat pentru aceasta viata -iar de nu o vom folosi cum trebuie, ce vom zice când vom trece în cealalta viata?

Dumnezeu ne va zice: “Ti-am dat un rastimp ca sa înveti îndeletnicirea milei, de ce l-ai prapadit cu treburi zadarnice si usuratice?” Dar veti zice: De ce Dumnezeu ne-a dat un rastimp atât de scurt?

O, prostie, o nerecunostinta… Tocmai pentru aceasta ar trebui sa-i fim recunoscatori, de a ne fi scurtat truda, de a fi pus liman necazurilor - si de a ne fi facut, dimpotriva, lunga si fara sfârsit vremea linistirii noastre în viata cealalta… Pentru aceasta îl tineti de rau - si de aceasta va plângeti?!…

38. Despre invidie

Nimic nu dezbina mai mult ca invidia si gelozia: zgârcitul se bucura când primeste ceva; invidiosul nu când primeste el, ci când nu primeste altul.

El socoteste ca un bun al lui toata nenorocirea ce se întâmpla altuia si nu ceea ce i se întâmpla bun. Dusman al întregii firi omenesti, el merge peste tot si loveste madularele lui Hristos. Ce poate fi altceva mai nebunesc decât aceasta?

Diavolul e invidios, dar cu privire la oameni si nu fata de diavol, voi, oamenii, va invidiati semenii, ridicându-va, astfel, împotriva sângelui si a neamului vostru, ceea ce diavolul nu face.

La ce îndurare veti alerga? Care va va fi iertarea când vederea izbânzii fratelui vostru va face sa tremurati, sa va îngalbeniti, în loc de a va umple de bucurie, încingându-va fruntea cu o cununa, asa cum se cuvine?

Vreti sa fiti gelosi? Fie!… Fiti gelosi, dar ca sa luati pilda de la cel care merita laudele, ca se te înalti la el, nu sa-l cobori pe el la tine, ca sa savârsesti aceleasi virtuti ca el!… Iata o gelozie de lauda!… A te asemui, nu a nepretui.

Nu a te mâhni de bunurile altuia, ci a suferi cu el, de relele lui. Invidiosul tocmai dimpotriva face.

El se macina în sine când vede izbânzile altuia. Fara sa-si dea nici o osteneala ca sa se înalte, plânge când vede pe altul ridicându-se si face orice ca sa-l coboare.

Cu cine sa asemuim pe omul sfâsiat de aceasta patima?

E asemenea unui magar lenes si plin de osânza, înhamat alaturi de un cal plin de vioiciune, care nu vrea sa se puna pe picioare, încercând prin greutatea lui sa traga în jos pe vrednicul sau tovaras.

Invidiosul nu cugeta la nimic, nu încearca sa faca ceva ca sa se despovareze de aceasta grea toropeala - dar face tot ce poate ca sa izbeasca si sa doboare la pamânt pe cel ce se înalta spre cer. Intru aceasta, este un desavârsit tovaras al diavolului…

39. Despre bârfire

Sa fugim de bârfire, dragii mei!…

Nici o greseala nu-i mai mare ca ea - si nici mai usor de savârsit.

De ce? Pentru ca se savârseste mai degraba decât oricare alt pacat - si cuprinde repede pe cel ce nu baga de seama.

Celorlalte greseli le trebuie vreme, pregatire, tovarasie si adesea taraganelile pot aduce împiedicarea lor.

De pilda, cineva si-a pus în gând sa ucida sau sa tâlhareasca. Pentru aceasta trebuie sa faca unele pregatiri - si de multe ori, în vreme ce el întârzie, patima îl paraseste, pornirea cea rea se mistuie, el se lasa de gândul cel vinovat, ne mai savârsindu-l.

Nu-i tot asa când e vorba de bârfire. Daca nu suntem cu totul bagatori de seama, ea ne rapeste dintr-odata.

Ca sa bârfim, nu-i nevoie nici de vreme, nici de pregatiri, nici de cheltuieli, nici de alcatuiri. Numai sa vrem - si de îndata vointa se preface în fapta. Caci limba e singura unealta care ne trebuie.

De aceea, e bine sa ne ferim de aceste vicii!…

40. Neajunsurile barfirii

Cel ce vorbeste de rau manânca suflet de om.

Ca sa se înspaimânte, Pavel a zis: “Daca va mâncati între voi si va sfâsiati unii pe altii, bagati seama sa nu va distrugeti laolalta”. N-ati înfipt dintii în carnea altuia, ci i-ati înfipt bârfirea în suflet, ati sfâsiat prin relele voastre judecati, ati pricinuit mii de rele - si voua însiva si celui bârfit si multor altora.

Caci, defaimând pe aproapele, ati înrait pe cel ce va asculta; daca-i pacatos, numaidecât îsi va afla tovaras întru pacat; daca-i un drept, trufia îl va încalzi, greseala altuia îi va sta prilej, gata, sa se amageasca de mândrie. Mai mult, veti strica prin aceasta însasi obstei Bisericii, caci cei care va asculta, nu vor judeca numai pe cel care a pacatuit, ci îsi vor extinde dojanele asupra întregii obsti crestinesti.

Nu auzim pe cei necredinciosi zicând ca acela sau celalalt este nerusinat si stricat?

In loc de a învinui pe cel ce a furat, ei au banuieli asupra tuturor crestinilor, între altele, pricina sunteti ca slava lui Dumnezeu este batjocorita. Pe cât buna noastra purtare slaveste numele Domnului, pe atât greselile noastre Il batjocoresc si-L jignesc. Apoi, ati necinstit pe cel despre care vorbiti de rau, si facându-vi-l dusman. Pe urma, v-ati învrednicit de pedeapsa si amestecându-va în treburi care nu va privesc de loc.

Sa nu veniti sa-mi spuneti: “Sunt bârfitor doar când spun lucruri neadevarate”. Chiar de veti spune adevarul, vorbind de rau de altul, tot greseala este. Fariseul din evanghelie spunea adevarul, vorbind rau de vames, dar aceasta nu-i aducea nici o acoperire…

Si nu ma adresez numai bârfitorilor.

Pe cei care aud pe altii bârfind, îi rog sa-si astupe urechile si sa mearga pe urma vorbelor profetului, care zice: “Pe cel ce în taina vorbea rau de aproapele lui, l-am alungat”. Ziceti aproapelui nostru: “Vreti sa dati cuvânt de încuviintare cuiva sau sa-i aduceti lauda? Iata deschid urechile mele ca sa va primesc cuvintele, ca pe o buna mireasma. Ci, de vreti sa spuneti de rau, nu mai las cuvintele sa intre, caci nu pot primi gunoiul si tina”.

Ce am învata daca aflu ca acela sau altul e rau? Pentru ca aceasta nu poate decât sa-mi strice si sa-mi aduca o grea paguba.

Asadar, sa ne îndeletnicim cu treburile noastre, caci vom avea de dat socoteala de greselile noastre - vietii noastre însine sa-i dam bagarea noastra de seama, iscoditoare si cercetatoare. Care va fi acoperirea noastra, si la ce bunavointa vom fi îndreptatiti, daca în faptele noastre ne pripim îndeletnicindu-ne cu cercetarea faptelor celorlalti?

Sa te apleci trecând, ca sa privesti în casa straina, ispitind ce se petrece în ea, e lucru de rusine si nedemn, e tot ce poate fi mai josnic.

Ceea ce e înca si mai ciudat, e ca acel ce se poarta astfel si nu-si vad de loc de ale lor, când zic o vorba pe care n-ar fi trebuit s-o spuna, poftesc pe cei ce asculta, sa nu cumva sa spuna acestea altora si-l pun chiar sa jure. Prin aceasta ei lasa bine sa se vada ca a savârsit o fapta vrednica de ocara. Caci daca doresti ca cineva sa nu spuna altuia ceea ce a auzit de la tine, cu mai mult temei trebuie sa deprinzi discretia.

Tineai taina bine dosita - si numai când ai tradat-o, cugeti ca trebuie sa fie bine pastrata. Daca vreti sa nu fie data în vileag, nu o spuneti voi mai întâi. Când ai spus secretul altcuiva, te trudesti zadarnic cerându-i, sub juramânt, sa vegheze bine asupra celor spuse de tine (…)

E cu neputinta ca un bârfitor, ispitind faptele altuia, sa ia seama vreodata asupra propriei lui purtari. Tot zelul îl pune sa afle lucruri despre altii, iar treburile proprii sunt lepadate nepasarii si izbelistei.

Daca, fara încetare, cugetam la pacatele altuia, când mai avem vreme sa ne îndeletnicim cu ale noastre?

41. Despre trufie

Cum putem limita trufia? Aprofundând cunoasterea lui Dumnezeu. Daca trufia vine din necunoasterea lui Dumnezeu, cunoasterea lui Dumnezeu o va alunga.

Gânditi-va la gheena, gânditi-va la toate greselile care cheama pedeapsa dumnezeiasca… Toate acestea curând va vor smeri duhul. Nu puteti asa? Nu aveti taria?

Priviti lucrurile lumii acesteia, firea omeneasca, nimicnicia omului. Când vedeti pe drum un alai de mort, orfani care plâng, o vaduva care se tânguie, suflete întristate, cugetati ca bucuriile omenesti sunt o zadarnicie, ca nu fac nici cât o umbra, nici cât un vis.

Gânditi-va la bogatii care au murit ca si ceilalti, priviti asezarile celor mari, oameni vestiti, care au fost sterse de pe fata pamântului, gânditi-va cât de puternici erau stapânii lor, iar acum din toti n-a ramas nici chiar aducerea-aminte.

In fiecare zi, daca vreti, puteti sesiza o asemenea învatatura. Nu se petrec acestea zilnic? Treburile omenesti nu sunt ele, oare, ca luate de-o roata?

Cititi, de vreti. Scripturile… Daca admirati operele filosofice, cercetati-le… Asemenea, poetii, oratorii, istoricii… Pretutindeni veti gasi, daca doriti, multe dovezi. Daca acestea nu va sunt pe plac, cugetati la firea voastra însiva, la obârsia si la sfârsitul ei. Nu esti tu mai slab decât fiarele salbatice? Ce zici? Ca le întreci cu mintea? Dar minte nu ai, caci trufia e semn ca ea-ti lipseste. Cu ce te mândresti, te rog? Cu puterea ta trupeasca? Aici animalele au întâietatea, iar puterea aceasta o au si hotii, tâlharii, ucigasii. Inteligenta ta? Dar nu-i deloc lucru inteligent sa ai despre tine o parere prea buna. Aceasta, mai ales, te lipseste de inteligenta.

Sa lepadam, asadar, trufia noastra… Sa fim umili, smeriti si sa pastram masura…

42. Nevoia si puterea umilintei

Chiar de-ati fi savârsit multe fapte bune si chiar de n-ati simti în cugetul vostru vreun rau, numai gândind ca puteti sa va încredeti, veti pierde prin aceasta tot câstigul rugaciunii.

Si, dimpotriva, chiar când sufletul va este împovarat de multe pacate, de veti fi încredintati ca sunteti cei din urma pacatosi, veti fi vrednici sa va ridicati ochii spre Dumnezeu cu încredere.

Dar atentie! A fi umil nu înseamna a-ti face reclama, cu toate ca ai constiinta ca multe lucruri bune ai savârsit, înseamna ca daca te simti vrednic sa zici “Cugetul nu-mi aduce nici o învinuire”, sa adaugi dimpreuna cu Pavel: “dar nu sunt îndreptatit întru aceasta” - si înca: “Iisus Hristos a venit în lume sa mântuiasca pe cei pacatosi, dintre care cel dintâi sunt eu”.

A fi umil înseamna sa te cobori cu gândul când faptele tale bune te înalta. Ci Dumnezeu, fara nume de bun, primeste si lasa sa vina la El, pe lânga cei cu inima smerita, si pe cei care, cu marinimie, îsi marturisesc pacatele, întru care se arata milostiv si iertator.

Ca sa întelegem ce mare bine este sa nu va faceti cine stie ce autoapreciere, închipuiti-va doua carute, înhamati la una dreptatea si mândria, la cealalta pacatul si umilinta. Si veti vedea caruta pacatului luând înaintea celei a dreptatii, nu atât datorita puterii însasi a pacatului, ci tariei umilintei, tovarasa lui.

In vreme ce caruta dreptatii va ramâne îndarat, nu fiindca dreptatea-i despuiata de putere, ci din pricina greutatii si a trupului de plumb al trufiei.

Umilinta, prin avântul puternic pe care-o însufleteste, biruieste greutatea pacatului - si izbuteste a se urca la cer. Trufia, prin trupul ei greoi, sfârseste prin a ucide avântul dreptatii si o trage, fara truda, spre cele de jos.

Vreti, oare, o dovada ca una dintre carute e mai grabnica decât cealalta? Aduceti-va aminte de fariseu si de vames. Fariseul întovarasea dreptatea cu trufia, când zicea: “îti multumesc, Doamne, ca nu sunt ca ceilalti oameni, tâlhari si nedrepti, nici ca acest vames…”

Nebunul!… Trufia-i nu se mai satura sa batjocoreasca obsteasca fire omeneasca, asuprind pe vamesul de lânga el. Si ce facu, oare, celalalt? Nu înlatura de la sine asuprirea, si nici nu se supara fiindca se vedea învinuit. Ci primi cu inima larga tot ce zicea fariseul despre el. Lovitura dusmanului sau fu pentru el un leac, o putinta de vindecare. Asuprirea, o lauda. Acesta-i pretul acestei prisosinte a umilintei. E nesimtitoare când batjocorirea musca din ea - si nicidecum nu se înfurie împotriva jignirilor aproapelui. Ba chiar, din aceste jigniri, se poate culege o mare si nobila roada: e tocmai ceea ce s-a întâmplat cu vamesul. Primind ocarile, el se despovara de greseli. Zise: “îngaduie-ma si pe mine, pacatosul!…”; si cobori de la templu mai îmbunatatit ca fariseul.

Unul punea înainte dreptatea lui, ajunarile si dijma ce dadea; celalalt graia niste vorbe simple si fu despovarat de pacate. Caci Dumnezeu nu auzi numai vorbele, ci vazu si sentimentele care însoteau vorbele. Si aflându-le ca erau de umilinta si de parere de rau, avu mila - si-si arata bunatatea.

43. Despre umilinta cea trufasa

Nu va mândriti cu umilinta voastra!…

Poate veti râde de ceea ce-am zis: “Umilinta poate duce la trufie?”

Nu va mirati - ea zamisleste mândrie când nu-i sincera. Cum asa? Când ea urmareste încuviintarea oamenilor si nu a lui Dumnezeu, când e savârsita întru asteptarea laudei si spre propria desfatare. Ceea ce e diavolesc.

Unii se trufesc umilindu-se, cugetând pentru ei o îndestulare binevoitoare. De pilda, vine la tine un frate, iar tu îl primesti - si-i speli picioarele - si de îndata, mândru esti de aceasta. Am facut - zici - ceea ce nimeni n-a facut: am savârsit umilinta.

Asadar, cum poate cineva ramâne umil? Aducându-si aminte de acel sfat al lui Hristos: când ati savârsit tot ceea ce-ati putut, ziceti: "Suntem niste slugi netrebnice".

Cel ce însusi pe sine s-a încredintat ca n-a facut nici o isprava de seama, orice ar fi facut, acela singur e umil, fiindca deloc nu-si închipuie ca a ajuns tinta.

Multi au scos laudarosenie din umilinta lor. Sa nu facem asa. Ai savârsit o fapta de umilinta, nu te mândri, ca pierzi roada. Ca sa nu se întâmple ca fariseului: s-a mândrit ca a platit dijma - si si-a pierdut toata rasplata. Altfel face vamesul…

44. Umilinta fatarnica

Chiar de va veti umili, dar de nu veti suferi sa v-o zica altii, aceasta nu-i umilinta, nu mai e marturisirea greselilor, ci e numai aratare si slava zadarnica.

Cum? Aratare este a te chema pacatos? Da, caci în felul acesta, ne cladim pe nedrept un renume de umilinta, suntem laudati, suntem pretuiti, în loc ca, din pricina unei purtari potrivnice, sa fim dispretuiti, asa ca lucram pentru slava.

Ce înseamna a fi umil?

A primi ocarile altuia, a recunoaste greselile, a suferi sa fim vorbiti de rau. Iar în purtarea aceasta, afara de umilinta, vom afla si noblete.

Caci iata: acum ne facem pe noi însine pacatosi, nedemni, si alte multe învinuiri de acestea, dar daca altcineva ni le spune, iata-ne nemultumiti si mâniosi. Bagati de seama, nu este asa, ca la aceasta întâmplare, nu-i nici marturisire adevarata si nici noblete?

Ziceti ca sunteti asa si asa, nu va suparati, daca si altii zic si va vorbesc de rau - caci atunci ei sunt acei care lorusi îsi aduc osânda - si asa va duc pe caile întelepciunii. Ascultati ce zice preafericitul David, când Samuel îl blestema: "Lasati-l, Domnul este acela care l-a însarcinat a face asa, ca sa mi se vadeasca umilinta - si Domnul, în schimbul acestor blesteme pe care mi le da azi, îmi va darui bine".

Voi, care ziceti de rau de voi însiva pâna la trufie, intrati în mânie de îndata ce altii nu va aduc laudele de care va socotiti îndreptatiti. Vedeti cât de mult va lipseste cumpatarea în treburile cele de seama? Din dorinta altor laude departam laudele, ca altele mai mari sa capatam. Departând lauda, vrem s-o marim, în toate acestea nu urmarim decât slava si nu adevarul. Asa ca zadarnica-i purtarea noastra - si nu duce la nimic.

45. Slabiciunea cunoasterii omenesti

Nu pentru multa vreme va va rabda pamântul pe voi, care ati ajuns la atât de nemasurata trufie, ca îndrazniti a cerceta, ca pe ceva cu totul de nimic, aceea ce ar trebui numai sa slaviti si sa adorati?

Asa, Pavel, care era plin de multa întelepciune, privind neasemanata maretie a lui Dumnezeu si josnicia firii omenesti, se porneste împotriva acelora care vreau sa cerceteze temeiurile lui Dumnezeu -si în indignarea lui, striga cu tarie: “în adevar, omule, cine esti tu sa raspunzi lui Dumnezeu?” Cine esti? Cugeta mai întâi la firea ta - nici nu s-ar gasi cuvinte care sa-ti arate josnicia.

Dar - veti zice - om sunt si sunt cinstit cu de buna voie. Ati primit aceasta cinste, dar nu pentru a o folosi gresit, împotrivindu-va lui Dumnezeu, ci pentru a va bucura de cinstea aceasta, dând ascultare celui care v-a daruit-o.

Dumnezeu nu v-a cinstit, ca sa-L jigniti, ci ca sa fie slavit de voi. Caci a-L jigni, înseamna a-i cerceta cuprinsul. Daca, asadar, cinstim pe Dumnezeu crezând în El, si a nu dori sa crezi este o jignire care cade pe capul celui ce a savârsit-o.

Apostolul apoi, vrea sa arate ce departare este între om si Dumnezeu. N-a putut s-o faca pe cât trebuia, dar pilda data ne îngaduie sa ne facem o idee despre o deosebire cu mult mai mare înca. Ce spune? “Vasul va întreba el pe cel ce l-a facut: De ce m-ai facut asa? Olarul care potriveste lutul n-are, oare, putinta ca din acelasi lut sa faca fie un vas de cinste, fie unul de ocara?”

Ce ziceti? Trebuie sa ma supun lui Dumnezeu, ca lutul, olarului? Da - raspunde apostolul - caci deosebirea care desparte pe om de Dumnezeu, este tot una cu aceea dintre lut si olar - si înca nu tot una, ci cu mult mai mare. Lutul si olarul au acelasi continut, cum este scris la cartea lui Iov: “Las pe cei ce salasluiesc în casele de lut, de vreme ce noi însine suntem alcatuiti din aceeasi plamada”.

Daca omul este mai mult decât lutul si mai aratos, deosebirea nu vine de la o schimbare de cuprins, ci de la priceperea lucratorului. Voi nu va deosebiti câtusi de putin de lut, iar de nu vreti sa credeti, ascultati ceea ce va învata mormintele si urnele funerare - mergeti si cercetati mormintele celor mai dinainte ai vostri - si veti vedea daca am dreptate.

Asadar, între lut si olar, nici o deosebire nu-i. Dar între Dumnezeu si om, atâta de mare e deosebire de cuprins, ca nici cuvintele nu o pot arata, nici gândirea a o masura. Ci lutul asculta de mâna olarului, ori în ce fel îl potriveste sau îl împietreste - tot asemenea voi, fiti tacuti ca lutul, când voia lui Dumnezeu este de a lua o hotarâre sau alta.

Pavel n-a grait asa, ca sa ne lipseasca de libertatea noastra (Domnul fie slavit!), nici ca sa ne stânjeneasca voia noastra cea libera, ci ca din vreme, sa ne înfrâneze îndrazneala.

De vreti, sa mai luam în seama înca ceva: Ce voiau sa stie acei pe care Pavel îi înfrâna? Chiar sa cerceteze cuprinsul cel dumnezeiesc? De loc - nici gând vreunul din ei nu au avut o asemenea îndrazneala.

Ceea ce cautau ei a cerceta era ceva cu mult mai putin: planurile lui Dumnezeu, ca de pilda: de ce acela este pedepsit - iar celalalt afla milostivire?

De ce cutare este scutit de pedeapsa - si celalalt este atât de nefericit?

De ce unul este iertat si altul nu? Si altele asemenea acestora…

Astfel, Pavel înfrâneaza pe cei care se îndeletniceau cu neîngaduite cercetari asupra gândurilor lui Dumnezeu. Nici aceasta chiar nu le-o îngaduie, iar când voi îndrazniti cu nerusinare a ispiti însusi cuprinsul cel dumnezeiesc, care hotaraste si îndrumeaza toate, nu credeti ca sunteti vrednici de pedeapsa? Nu-i aceasta cea mai necuprinsa nebunie?

46. Despre cei ce cred ca le cunosc pe toate

A crede ca stii nu înseamna totdeauna întelepciune, ba se întâmpla sa fie chiar prostie. Spuneti-mi: Dintre doi oameni, din care unul ar pretinde ca poate masura vazduhul de la cer la pamânt cu sfoara, în vreme ce altul ar râde si-ar zice ca nu-i în stare a face aceasta - care din acestia doi ne-ar face sa râdem?

Omul care pretinde a sti sau cel care se marturiseste nestiutor. Fara îndoiala, cel dintâi. La întâmplarea aceasta, necunoscatorul este mai întelept decât cel ce se crede încarcat de stiinta. De ce?

Pentru ca presupusa stiinta nu-i decât o necunoastere mai mare. Cel ce se marturiseste nestiutor stie, cel putin, ceva. Ce anume? Ca sunt unele lucruri pe care mintea omeneasca nu le poate sti; si aceasta nu-i putin lucru. Dimpotriva, cel care - de-ar fi sa-l crezi - zice ca ar sti mult, înca mai nestiutor decât altul este cu privire la ceea ce spune ca stie - si asta îl face sa fie si de rusine.

Sa ne lasam, asadar, de asemenea cercetari - si sa ne marginim a aduce laude lui Dumnezeu pentru toate. “De aceea - zice apostolul - aduceti multumiri pentru tot”. Iata faptele unei slugi recunoscatoare, întelepte si destepte; a te purta altfel, este fapta unui vorbaret, a unui trândav, a unui nerusinat.

Cel ce mult vorbeste, nimic nu face, ci cel ce munceste mult nu vorbeste niciodata fara rost.

47. Nu trebuie sa va puneti cu cei furiosi

Când vedeti un om iesit din fire, cu atât mai mult nu-i faceti împotrivire. Nebunia lui de aceasta are nevoie, ca sa se produca.

Cu cât mai greu va batjocoreste, cu atât mai multa blândete aratati-i… Cu omul acesta e ca si cu cel prins de friguri, caruia trebuie sa-i facem pe plac, când raul îl zgâltâie mai tare.

Când o salbaticiune se porneste furioasa, fugim cu totii, sa facem tot asa cu acel pe care furia îl framânta. Si sa nu credeti, cumva, ca trebuie sa ne purtam asa pentru a-i face cinste; cinstim, oare, pe salbaticiunea înfuriata, pe nebunii furiosi, când ne ferim de ei? - câtusi de putin.

Purtarea noastra e mai degraba o jignire - sau, mai bine zis, nu o jignire, ci un semn de mila si de omenie.

Nu vedem, oare, pe corabieri când vântul sufla tare, destinzând pânzele, ca nu cumva, altfel, corabia sa se înece?

Sau pe calaretul, al carui cal s-a pornit nebuneste, lasându-l în voia lui, pâna ce-i pier puterile? Sa facem si noi la fel.

Mânia e ca si un foc, ca si-o flacara care trebuie sa muste din ceva. Daca acestei flacari nu-i dai nimic sa manânce, repede ai departat acest flagel. Furia n-are putere prin ea însasi, daca nu vine cineva s-o hraneasca. Sunteti fara acoperire.

Omul acela care este prada furiei, nu mai stie ce face; tu, care-l vezi cum e, meriti, oare, vreo îngaduinta, daca pici în aceeasi tulburare si nu te înteleptesti deloc la o asemenea vedere? Presupune ca ducându-te la un ospat, întâlnesti la intrare un om beat care face gesturi urâte. Daca pici si tu în aceeasi greseala, nu esti cu atât mai de neiertat cu cât esti asemenea lui? Intâmplarea este aici, aceeasi. Sa nu credeti ca vom fi acoperiti de vom zice: "N-am început eu". Aceasta este tocmai împotriva noastra, întrucât ceea ce am vazut nu ne-a înteleptii. Este ca si a zice: "N-am ucis eu cel dintâi".

Daca meriti sa fii pedepsit, este din pricina ca, desi ai avut o ocazie sa te înteleptesti, totusi nu ti-ai tinut firea.

48. Pe cei ce insulta trebuie sa-i luam drept slabi sau bolnavi.

Veti zice: Cum, oare, e cu putinta sa suferim jignirile? Cum - întreb eu - aceasta n-ar fi cu putinta? Cuvintele pricinuiesc, oare, vreo rana? Lasa pe trup vreo zgârietura? Ce rau fac? De vrem, le putem suferi.

Sa facem legamânt ca le vom suferi - si, sa vedeti, le vom suferi. Sa ne zicem noua însine: Aceasta nu-i ura, ci slabiciune. Si în adevar e slabiciune - si dovada ca nu-i ura sau rautate, este ca omul acesta însusi voia sa se înfrâneze, cu toate ca adesea fusese jignit.

Daca cugetam ca acesta-i un lucru de slabiciune, vom suferi, vom ierta si ne vom sili ca noi însine sa nu cadem. Va întreb pe toti: de voiti, puteti fi îndeajuns de întelepti ca sa suferiti pe cei ce va jignesc? Cred ca da. Poate ca acel ce v-a jignit a facut-o fara voie, nu din gând precugetat, poate numai sub îmboldirea patimii, stapâniti-va…

Ati fost jigniti - si jignirea vine de la dusmanii vostri? Cu atât mai mult sa fiti împaciuitori. Dar acela înnebunit de obraznicie!… Tocmai pentru aceasta trebuie sa te duci sa-l afli; caci doua rele îl pasc, obraznicia si mânia.

Voi sunteti în stare de sanatate, vedeti limpede, nu ca el care orbecaieste în întuneric, din pricina acestor doua rele. Si fiindca voi sunteti la adapost de acestea si, pe deasupra, sanatosi, mergeti spre el, dupa cum doctorul la bolnav. Zice oare doctorul: "Omul acesta este bolnav si nu voi merge sa-l vad?" Mai ales atunci se duc doctorii, când vad bolnavi care nu se pot misca. De cei ce se misca, ei se îngrijesc mai putin. Oare, trufia si mânia nu vi se par mai grozave ca o boala?

49. Impotriva pornirii de razbunare

Puteti ridica mâinile spre cer, puteti misca buzele ca sa cereti iertare, iar Dumnezeu dispus este sa va stearga pacatele, dar nu îngaduiti a se face aceasta, de vreme ce voi le tineti pe acele ale gresitilor vostri.

Va aflati, asadar, în eroare (…)

Ati suferit multe nedreptati, ati fost jefuiti, ati fost vorbiti de rau, ati fost pagubiti în cele mai grele prilejuri - vreti sa vedeti pe dusmanul nostru pedepsit? Iata ceea ce va va sluji, în schimb, sa iertati.

Daca singuri va faceti dreptate si va razbunati, prin vorbe sau prin fapte sau prin blesteme împotriva aceluia care v-a jignit, Dumnezeu nu va mai sta sa va rasplateasca, pentru ca, însiva, ati facut aceasta. Si nu numai ca, deloc n-are sa va razbune, dar are sa va pedepseasca fiindca l-ati suparat, în obstea omeneasca, daca lovim robul altuia, stapânul lui se supara si ia drept o jignire adusa lui fapta noastra.

Ca suntem jigniti, fie de robi, fie de oameni liberi, datori suntem a astepta judecata stapânilor sau a judecatorilor.

Asadar, daca între oameni e cu totul nechibzuit ca cineva sa-si faca dreptate singur, lucrurile stau altfel când Dumnezeu este acela care-i judecator…

Voua, El v-a poruncit atât: sa va rugati pentru cel ce v-a jignit. Ce trebuie facut cu aceasta, iata, El a poruncit sa fie lasat pe seama Sa, a Domnului!

50. Foloasele si vredniciile iertarii

Gânditi-va la toate greselile de care aveti a da socoteala - si, mai ales, sa uitati nedreptatile savârsite de altii voua, iertati pe cei care v-au jignit, ca sa aveti dreptul ca însiva sa fiti iertati - si sa câstigati, astfel, o usurare a necazurilor voastre.

Grecii, fara vreo mare nadejde, dadura adesea, cu privire la acestea, dovezi de întelepciune. Si voi, care trebuie pâna la urma, sa parasiti lumea aceasta, cu atât de marete nadejdi, nu veti face-o - sau stati la cumpana?

Ceea ce se rezolva de la sine, nu va arogati si respectati astfel legea dumnezeiasca - si, mai degraba, lasati sa vi se stinga patima fara rasplata pentru voi, în loc de a merita o rasplata?

Daca lucrarea vremii va sterge ranchiuna, de aici nu puteti trage nici un folos. Veti zice ca aducerea aminte a jignirii va înflacareaza mânia? Aduceti-va aminte de tot binele pe care cel ce v-a jignit a putut sa-l savârseasca fata de voi, cum si de tot raul pe care l-ati facut altora.

V-a vorbit de rau, v-a acoperit de rusine? Aduceti-va aminte de ceea ce si voi ati zis de altii. Asa ca, va întreb, cum veti capata iertare, când voi n-o dati altora? N-ati zis nimic de rau? Dar ati auzit de atâtea ori multime de bârfe si le-ati primit, si aceasta este, desigur, o vinovatie.

Vreti sa stiti ce mare bine este uitarea jignirilor si ce placut este aceasta Domnului, mai presus de toate? El pedepseste chiar pe acei care se bucura de dreapta pedeapsa. Asadar, nu se cade sa calcam în picioare nici pe cei pedepsiti de Dumnezeu si nici pe cei care ne-au jignit!…

Se arata aici duhul milei, ceea ce place lui Dumnezeu mai mult ca orice. Nimic nu hraneste mai bine mila, ca iertarea jignirilor.

Celui ce a jignit, de asemenea Dumnezeu i-a aratat ce are de facut. I-a poruncit sa caute de îndata pe cel pe care l-a jignit, sa paraseasca chiar altarul ca sa-l afle si sa nu se reîntoarca la masa jertfei decât dupa ce s-a împacat cu acela.

Dar acesta nu-i temei ca sa asteptati sa vina el, caci de faceti asa, ati pierdut tot. Numai daca iesiti sa-l întâmpinati, Dumnezeu va pune înainte o rasplata nespusa.

Daca va împacati cu cel ce v-a jignit numai fiindca el vine spre voi, nu porunca dumnezeiasca este aceea care a statornicit din nou prietenia, ci numai gestul celuilalt. Asa ca veti ramâne fara cununa - iar premiul alergarii se duce la el.

51. Sa nu ne lasam doborâti de încercari

Tristetea cea fara hotare e mai stricatoare decât orice licoare diavoleasca. Daca diavolul izbuteste a pune mâna pe unele suflete, cu ajutorul ei o face. Indepartati-o si nu veti avea habar de el.

Dar cum putem sa ne scapam de tristete? Ci eu, va voi întreba: De ce n-am putea sa ne scapam de ea?

De ati savârsit desfrânare sau ucidere, sau orice alta fapta de acestea care închid poarta împaratiei cerurilor, fiti tristi, mâhniti-va, nimeni nu va împiedica. Dar daca, din mila Domnului, ati stat departe de asemenea crime, de ce sa va nelinistiti sufletul zadarnic?

Dumnezeu a asezat tristetea printre simtamintele firii noastre, nu ca sa ne lasam ei cu usuratate, fara rost, în clipa încercarii, nici ca sa ne abandonam pe noi însine - ci ca sa scoatem din acest simtamânt cel mai mare dintre foloase. Si cum vom putea, oare, scoate asemenea foloase? (…)

Timpul tristetii nu-i atunci când suntem nefericiti, ci acela în care savârsim raul. Dar noi, noi am rasturnat îndreptarul acesta, timpurile le-am schimbat. Când savârsim multime de greseli, nu simtim nici cel mai mic disconfort - iar de ni se întâmpla sa suferim, de te miri-unde, vreo împotrivire, iata-ne abatuti, loviti de mâhnire, gata de a sfârsi cu viata aceasta - si a ne scapa de ea.

Pentru aceasta tristetea pare a fi lucru suparator si greu de dus, ca si mânia si pofta trupeasca. Cei ce se leapada acestor simtaminte pe nedreptul si fara rost, le-au facut sa-si piarda din

însemnatatea lor. Ca si cu leacurile pe care le dau doctorii. Când aceste leacuri nu sunt date pentru bolile carora se potrivesc si pentru care au fost pregatite, ci altora - departe de a despovara de suferinta lui, dimpotriva îi maresc raul.

Asa lucreaza tristetea. Cum ea e o terapie în stare -putem spune - de a curati raul din noi, daca cuprinde un suflet trândav, încarcat de grele pacate, ea îi aduce buna slujire, dar de se salasluieste într-un suflet care lupta si se zbate, care trudeste, care are griji si sufera, în loc de a-i ajuta, îi aduce mari stricaciuni, facându-l mai slab si usor de doborât.

Asa, scriind acelora care se tineau tari în credinta, Pavel le zicea: "Bucurati-va totdeauna în Domnul, va zic mereu, bucurati-va!"… Dar acelora care erau destramati, mândri, cârtitori, le zicea: "Sunteti plini de trufie…" Cel ce-i împovarat de pacate, sa foloseasca aceasta terapie, ca sa se elibereze si sa se usureze, dar acel care-i sanatos, de ce si-ar ruina fericita-i sanatate prin tristete?

52. Privelistea nedreptatilor lumii acesteia nu trebuie sa ne descurajeze

Când auziti zicându-se ca biserica aceea "a apus", ca o alta este în "deriva" ca una este prada relelor fara leac, ca aceasta are pastor nevrednic, cealalta drept conducator un om îndoielnic, mâhniti-va…

Caci nu se pot suferi asemenea lucruri fara îndurerare. Mâhniti-va, dar puneti întristarii liman, în împrejurarile când noi însine ne aflam în greseala - si avem socoteli de dat nu-i nici de trebuinta si nici întelept, ci foarte stricator, sa ne mâhnim, cu o tulburare prea mare. Cu atât mai mult, sa ne lasam descurajati si doborâti din pricina greselilor savârsite de altii.

Ca sa întemeiez împotrivirea la aceasta tristete ticaloasa si nepotrivita, iata ce va sfatuiesc sa mai faceti.

Când auziti vorbindu-se despre mizeriile zilei, departati-va repede de aceste gânduri, cât mai degraba, la gândul zilei groaznice a judecatii, închipuiti-va în voi însiva tribunalul cel grozav, judecatorul cel ce nu poate fi cumparat, prapastia pedepselor, întunericul în care nu razbate nici o lumina, întunecimea din afara, viermele otravit, lanturile ce nu se pot sfarâma, scrâsnirea dintilor, gemetele neîntrerupte…

Judecatorul care va judeca atunci n-are trebuinta nici de învinuitori, nici de martori, nici de aratari, nici de dovezi; el aduce la lumina, sub privirea pacatosilor, toate lucrurile, asa cum au fost savârsite. Atunci nu va fi nimeni care sa apere pe cel învinuit si sa-l smulga de la pedeapsa, nici tata, nici fiu, nici fiica, nici mama, nici ruda, nici vecin, nici prieten, nici aparator.

Netrebnice darurile de bani, atotputernicia bogatiei, slava puterii. Totul va fi împrastiat ca pulberea scuturata de pe talpa. Singur, judecat potrivit faptelor, omul va astepta hotarârea de iertare sau de osândire.

Nimeni atunci nu va fi judecat pentru pacatele altuia, ci fiecare pentru ale sale. Adunati toate aceste privelisti, stârniti în voi temerea de judecata, faceti din ea un zagaz împotriva mâhnirilor diavolesti care-s ruina sufletului

53. Nu trebuie niciodată să deznădăjduiți de propria-ne mântuire şi nici de milostivirea dumnezeiască

E partea unui suflet mărinimos de a nu se lăsa deloc abătut, de a nu deznădăjdui câtuşi de puțin în fața multelor rele care-l împresoară - de a nu se depărta întru nimic de Dumnezeu, ci prin rugăciuni repetate şi fără izbăvire, de a stărui până ce El va avea milă, aşa cum zice prea-fericitul David.

Imbrâncindu-ne în deznădejde, diavolul caută să smulgă din inimile noastre nădejdea în Dumnezeu, singura ancoră temeinică, acest susținător al viețuirii noastre, care ne duce de mână pe drumul cerului - şi chezăşuieşte mântuire sufletelor aflate în cădere.

“Prin nădejde - zice Pavel - am fost mântuiți…” Ca şi un lanț trainic coborât ca din cer, nădejdea ne susține sufletele. Ea atrage încetul cu încetul către cereştile înălțimi pe acei care se țin bine „legați” de ea; ea ne ridică deasupra învolburărilor mizeriilor lumii acesteia.

Cine slăbeşte şi se scapă din ancora aceasta sfântă, cade de îndată şi se îneacă. Cel rău ştie bine aceasta, când zăreşte că suntem zdrobiți de gândul relelor noastre fapte, se arată şi adaogă acestei greutăți gândurile deznădejdii, mai grele decât plumbul însuşi. Dacă le primim, este cu neputință să nu fim târâți de îndată de această adăugire de greutate, desprinşi cu putere de lanț şi aruncați în fundul ticăloşiei…

Mulți oameni, după ce au fost puşi jos şi depărtați de calea cea strâmtă a virtuții, s-au ridicat atât de minunat, încât restul zilelor lor a şters ceea ce fusese mai înainte, primiră premiul, îşi puseră cununa, fiind aşezați printre învingători şi numărați în obştea sfinților.

Atâta vreme cât stăm în cuptorul plăcerilor, cu toate multele pilde de acest fel, lucrul ni se pare cu neputință. Dar de îndată ce-am făcut cei dintâi paşi ca să ieşim la lumină, lăsăm, treptat, înapoia noastră flăcările cele arzătoare şi drumul pe care-l vedem deschizându-ni-se înainte ni se arată ca împrospătat de rouă - şi plin de uşurință.

Trebuie să nu ne descurajăm - şi să nu deznădăjduim, cu privire la această întoarcere. La această întâmplare, de vei avea putere şi bunăvoință - şi bunăvoință şi putere multă îți vei dobândi.

Când cineva şi-a închis sieşi poarta pocăinței, - când, ca să zic astfel, şi-a zidit uşa care duce la mântuire, cum va putea, stând afară, să facă ceva bun? Astfel că cel rău pune totul în lucrare ca să sădească acest gând în noi - căci, pe urmă, nu va mai avea voie, ca să ne biruiască, nici de efort, nici de trudă - la ce bun, dacă stăm căzuți la pământ, doborâți, şi nevrând a ne împotrivi?

Cel ce va fi în stare a se desface din această legătură, îşi va lua din nou tăria şi nu va înceta, până la cea de pe urmă suflare, de a se împotrivi diavolului. De mii de ori doborât fiind, el se va ridica necontenit şi-şi va împovăra duşmanul. Acela care, dimpotrivă, este înlănțuit de gândurile

deznădejdii, îşi nimiceşte propria-i putere şi cum va putea el să izbândească, să se împotrivească, fugind din fața duşmanului?…

Să nu ziceți că toate acestea sunt cu privire numai la cei care s-au făcut vinovați de greşeli uşoare. Presupuneți un om plin de toate stricăciunile; că acest om ar fi săvârşit toate greşelile care pot pune pe cineva afară din împărăție - că nu fusese la început dintre cei necredincioşi, ci că, făcând parte dintre credincioşi, din cei plăcuți lui Dumnezeu, ar fi ajuns în urmă stricat, desfrânat, poftitor, hoț, bețiv, sodomist, batjocoritor - şi toate alte culpe pe care le voiți. Chiar acestui om nu i-aş îngădui să deznădăjduiască, chiar de ar fi ajuns în cea de pe urmă bătrânețe, cuprins de această stare de stricăciune tară de nume.

Dacă mânia lui Dumnezeu ar fi o patimă, omul ar avea dreptate să deznădăjduiască, neputând stinge flacăra aprinsă de toate crimele lui. Dar patimile nu sunt cunoscute de Dumnezeu; chiar când el se răzbună şi pedepseşte, este fără mânie, plin de bunătate. Aşa că, se cade să avem temeinic curaj. Şi să fim încrezători în puterea pocăinței.

Deznădejdea nu are numai această tristă urmare de a ne închide porțile cetății cereşti, de a ne împinge spre multă trândăvie şi mult dispreț - ea ne prăbuşeşte, aşadar, în rătăcirea cea diavolească.

Diavolul însuşi nu a ajuns ceea ce este decât deznădăjduind la început - şi prăbuşindu-se, pe urmă, din deznădejde, spre vorbe şi fapte potrivnice mântuirii.

Mânioşii, de îndată ce şi-au pierdut sănătatea duhului, nu se mai tem de nimic, nu se mai ruşinează de nimic, chiar de ar fi să se arunce în foc, în mare sau într-o prăpastie.

Asemenea acei care-s cuprinşi de nebunia deznădejdii, ajung de nu mai poți vorbi cu ei şi aleargă spre tot felul de păcate. Şi dacă moartea nu vine să pună capăt nebuniei lor, pornirii lor, ei înşişi îşi fac mulțime de rele…

54. Despre prietenie

Cu adevărat, prietenul credincios mângâiere este în viață. Ce n-ar fi în stare să facă un prieten adevărat?

Câtă plăcere, câtă prisosință şi cât temei nu aduce el?

Poți descoperi atâtea comori, dar nimic nu prețuieşte cât un prieten adevărat.

Să arătăm mai întâi bucuriile legate de prietenie.

Vederea unui prieten îmbracă inima în sărbătoare şi o înfloreşte; te legi de el cu un lanț care-ți umple sufletul de o fericire nespusă; chiar numai aducerea-aminte despre el dă aripi gândului şi-l înalță.

Vorbim despre prietenii buni, care sunt devotați și jertfelnici. Vorbim despre acei care ard de prietenie…

Dacă vreunul din voi are un prieten din aceştia, va recunoaşte că spun drept şi de l-ar vedea în fiecare zi şi tot nu s-ar sătura - şi-i doreşte ceea ce sieşi îşi doreşte.

Ştiu pe cineva, care cerea sfinților să se roage mai întâi pentru prietenul său şi după aceea şi pentru sine. Atât de mare dar este un prieten adevărat, că de dragul lui, îți sunt scumpe unele locuri şi unele vremuri.

După cum un trup frumos sau o floare aleasă răspândesc o mireasmă în jurul lor, tot astfel prietenii lasă ceva din farmecul lor locurilor pe unde au trecut; aşa că, adesea, aflându-ne acolo fără ei, plângem şi suspinăm, aducându-ne aminte de vremea petrecută împreună.

Nu putem arăta prin grai bucuria pe care ne-o dăruieşte întâlnirea cu prietenii, numai aceia o cunosc ca au încercat-o.

Dacă un prieten ne porunceşte ceva, îi mulțumim, dacă stă la cumpănă, ne mâhnim. Nu e nimic din ce-i al nostru, care să nu fie şi al lor. Chiar de disprețuim bunurile pământeşti - din pricina prietenilor noştri nu am vrea să părăsim lumea aceasta; ei ne sunt mai dragi ca lumina zilei…

55. Despre dragoste

Să cugetăm la tot binele ce s-ar săvârşi dacă dragostea ar fi stăpâni peste tot…

N-ar mai fi trebuință de legi, de tribunale, de pedepse, de temnițe - şi de toate de felul acesta.

Dacă toți ar iubi şi ar fi iubiți, nimeni nimănui n-ar face vreun rău. Ucideri, vrajbe, războaie, tâlhării, ruperi, zgârcenii, tot răul s-ar mistui. Chiar numele răutății n-ar mai fi.

Dragostea are acest ascendent: în vreme ce altor merite li s-au adăugat şi unele defecte - sărăciei, mândria de a fi sărac; vorbirii alese, patima bolnăvicioasă a slavei; umilinței, o mândră îndestulare lăuntrică -dragostea se detaşează de toate aceste neajunsuri; căci nimeni nu s-ar putea ridica împotriva a ceea ce iubeşte.

Ca să apreciem virtutea dragostei, să presupunem că nu numai o ființă, ci că toată lumea iubeşte. Sau, mai degrabă - dacă vreți - „presupuneți” o ființă iubită şi una care iubeşte, dar care iubeşte cum trebuie să iubească.

Ființa aceea va trăi pe pământ întocmai ca în cer; va gusta o pace netulburată, împletindu-şi mii de cununi, îşi va păstra inima neîntinată de ură, de mânie, de invidie, de trufie, de deşartă slavă, de năzuințe ticăloase, de toată dragostea cea rea şi de toată stricăciunea. După cum sieşi nu ar vrea să-şi facă rău, tot asemenea altuia. Arhanghelul Gavriil va sta alături de ea - şi-o va întovărăşi pe pământ.

Astfel este acela care are cu sine dragostea. Cel ce ar săvârşi minuni, cel a cărui cunoaştere ar fi desăvârşită, dar care n-ar avea dragoste, chiar de ar scula mii de oameni din morţi, la nimic de seamă nu va ajunge, despărţit fiind de toţi şi nu se va putea apropia niciodată din semenii lui. De aceea Domnul Hristos a zis că semnul dragostei desăvârşite pentru El, este dragostea aproapelui.

Paiul mai degrabă s-ar împotrivi să nu fie ars de focul în care l-am aruncat, decât diavolul la flacăra dragostei.

Dragostea e mai trainică decât un zid, mai tare ca diamantul; şi dacă am putea închipui un lucru şi mai tare încă, dragostea îl întrece şi pe acela în tărie.

Nici sărăcia, nici bogăţia n-o biruiesc - iar de ar fi dragoste, n-ar fi nici sărăcie şi nici bogăţie peste măsură, ci numai foloasele amândurora.

Din bogăţie am folosi bunăstarea, din sărăcie lipsa de grijă, fără să avem de îndurat temerea pe care-o dă sărăcia şi nici neliniştile pe care ni le dă bogăţia. Dar ce vorbesc eu despre foloasele dragostei?

Să ne gândim cât e de bună ea însăşi, câtă bucurie ne prilejuieşte, în ce stare de vrajă ne ţine sufletul; acestea sunt însuşirile ei neasemuite. Celelalte înfăţişări ale virtuţii aduc cu ele unele îngreuieri: postul, cumpătarea, veghea sunt întovărăşite de invidie, de pofte, de dispreţ; dragostea, ea, în afară de folos, e întovărăşită de plăcere, fără împovărare; ca o albină harnică, ea culege de pretutindeni ce este bun şi-1 aşează în sufletul celui care iubeşte.

Ea preface firea lucrurilor, cele mai grele sarcini le face uşoare şi plăcute, ea ne înfăţişează virtutea ca uşor de săvârşit, iar viciul mai amar ca orice…

Să cugetăm: a cheltui se pare lucru supărător, dragostea îşi face din aceasta o plăcere.

A vorbi de rău pe altul pare multora lucru dulce, dragostea îl găseşte amar, găsind dulce a vorbi bine de cineva.

Nimic nu ne este mai plăcut decât să lăudăm pe cel pe care-1 iubim. De vedem pe cel pe care-1 iubim săvârşind o greşeală, ne întristăm, dar chiar mâhnirea aceasta cuprinde în sine o dulceaţă. Lacrimile şi tristeţea dragostei sunt mai dulci decât bucuria şi râsul. Cei ce râd nu se uşurează, cât cei ce plâng pentru prietenii lor.

Credinţa şi nădejdea sunt hărăzite să înceteze, când avem ceea ce credem, ceea ce nădăjduim. Este ceea ce Pavel arăta prin cuvintele: “Ţelul nădejdii pe care-1 vedem nu mai este ţel al nădejdii - cum să nădăjduim dar, ceea ce şi vedem?” sau: “Credinţa este adeverirea celor nădăjduite, dovada lucrurilor ce nu se văd”.

Aceste virtuţi vor trece când ţelurile lor s-au atins. Dragostea, dimpotrivă, se încălzeşte atunci, cât se poate de mult şi începe să ardă. Aceasta-i o nouă laudă adusă dragostei.

Pavel nu se mulţumeşte numai cu aceasta, ci vrea cu dinadinsul să caute încă o laudă. S-a zis că dragostea este un mare dar, o cale aleasă către cer - s-a zis că, fără ea, celelalte daruri sunt zadarnice, îi înfăţişase icoana cu multe amănunte -acum el vrea s-o proslăvească şi altfel - şi să-i arate măreţia, ieşită din nepierirea ei. De aceea, a zis: "Acum, acestea trei rămân: credinţa, nădejdea şi dragostea; dar cea mai mare este dragostea".

De ce, oare, dragostea este mai mare decât toate celelalte? Pentru că toate celelalte vor trece…

56. Milostenia nu-i mai mult sau mai puţin merituoasă,după însemnătatea darurilor

după însemnătatea darurilor

Vă spun din nou aceea ce, adesea, v-am spus: nu după însemnătatea darurilor se măsoară milostenia, ci după duhul celui care dă.

Ştiţi povestirea văduvei. Bine-i să pomenim mereu această pildă. Săracul, nu mai mult ca altul, nu va deznădăjdui de sine însuşi, având sub ochi pe această femeie care a dat cei doi dinari. Au fost şi de aceia care, când s-a ridicat templul, au adus în dar părul lor - şi nici aceştia n-au fost neţinuţi în seamă. Dacă şi-ar fi adus părul în vreme ce aveau acasă bani, ar fi fost blestemaţi -aducând însă singura bogăţie ce aveau, au fost primiţi.

Dacă, în ce-1 priveşte, Cain a fost alungat, nu a fost din pricina puţinătăţii jertfei, ci pentru că aducea ce avea mai de prost preţ. "Blestemat - este scris - acela care are o vită întreagă, şi aduce jertfă stăpânului, una beteagă". Aceasta nu-i cu privire la cineva care nu aduce o jertfă întreagă, ci la acela care are una şi o cruţă.

Cel ce n-are nimic, nici o ocară nu i se poate face, ba mai mult, poate fi răsplătit. Ce poate fi mai de puţin preţ ca două drahme, mai neînsemnat ca un păr sau un căuş de făină? Şi totuşi, aceste jertfe au fost tot atât de bine primite ca şi vitele şi banii. "Fiecare e bine primit după ceea ce are, nu după ceea ce nu are…" - şi aiurea: "Fă binele pe care-l poate face mâna ta".

Aşadar, vă cer, să dăm cu inimă bună ce avem, pentru săraci. Fie că dăm puţin, noi vom primi aceeaşi răsplată ca şi aceia care dau mai mult - şi chiar mai mult decât aceia care dau mii de talanţi. în felul acesta, vom câştiga comorile cele fără de nume ale lui Dumnezeu.

57. Furtul nu-i mai mult sau mai puţin grav după însemnătatea lucrurilor furate

A fura, a dori lucrul altuia, este o greşeală tot atât de grea, fie că-i vorba de aur, fie că-i vorba de argint sau de altceva, în toate cazurile, ea provine de la aceeaşi înclinaţie.

Cel ce a furat puţin nu se va da în lături să fure mai mult. Dacă prilejul îi lipseşte, aceasta nu depinde de el, ci de împrejurări. Săracul care nedreptăţeşte pe altul mai sărac decât el, nu se va da în lături să nedreptăţească pe altul mai bogat, dacă va putea.

Nu voia lui, ci slăbiciunea este aceea care-l opreşte de la aceasta. Cutare - se zice - care e mai-mare peste alţii fură avuţiile supuşilor lui. Iar tu - îmi spui - nu furi… Nu-mi spune că acela a furat mulţi talanţi de aur, iar tu numai zece dinari.

Când a fost vorba de milostenie, am văzut că femeia care a dat doi dinari a avut tot atâta răsplată ca şi acei care dăduseră aur mult. De ce? Pentru că Dumnezeu preţuieşte duhul dăruirii, iar nu însemnătatea darului. Atunci, eşti de părere că în ce priveşte milostenia, Dumnezeu judecă în felul acesta şi că sărăcia nu-i o împiedicare de la răsplătire - oare, în ce priveşte zgârcenia, să nu fie la fel?

Cum s-ar putea lămuri deosebirea? Intocmai după cum femeia care a adus cei doi dinari a avut răsplata duhului ei bun - asemeni şi tu care ai ascuns cei doi dinari, nu eşti, oare, asemenea cu tâlharii cei mari? Voi zice, chiar dacă vă veţi mira, că în ce vă priveşte, sunteţi încă mai vinovaţi.

Cel ce săvârşeşte păcatul curviei, fie cu nevasta regelui, fie cu aceea a săracului, este tot un curvar - fiindcă nu se judecă greşeala după rangul fiinţelor, ci după gândul ticălos al celui vinovat.

Aşa-i şi în cele despre care vorbim. Voi zice chiar că curvia este mai grea dacă-i săvârşită cu cea dintâi femeie ieşită în cale, decât cu însăşi nevasta regelui. Căci la întâmplarea din urmă, vom afla şi chemările bogăţiei, ale frumuseţii, şi ale altora încă, iar dincolo, nimic din acestea. Aşa, că aş putea zice că vinovatul e încă mai curvar.

Asemenea, aş zice, bucuros, mai beţiv celui care se îmbată cu un vin prost. Asemenea, mai lacom, celui care nu dispreţuieşte nici cele mai mici câştiguri.

Cel ce fură mult ar dispreţui, poate, micile câştiguri; cel ce doseşte puţin n-ar dispreţui, desigur, pe cele mari; aşadar, el este încă mai hoţ. Cel ce nu dispreţuieşte argintul, cum, oare, are să dispreţuiască aurul?

Aşadar, când ne vărsăm bănuiala asupra mai-marilor lumii, să facem bine să ne întoarcem asupra purtării noastre însăşi, şi vom afla că suntem mai vinovaţi ca ei de furt şi de zgârcenie, dacă cel puţin vom judeca nu după fapta săvârşită, ci după duhul ei, cum se şi cade să facem…

58. Intenţia poate fi merituoasă, chiar când fapta nu-i urmează

Să nu vă miraţi, dacă începându-mi vorbirea întru lauda sfântului Eustaţiu, i-am spus mucenic sfântului.

El a murit de o moarte firească; cum, aşadar, este mucenic?

Adesea v-am arătat că ceea ce face pe mucenic, nu-i numai moartea, ci, de asemenea şi intenţia.

Cununa muceniciei nu-i împletită numai când întâmplarea vine după faptul voinţei ci adesea ea este răsplata faptului voinţei însăşi. Această desluşire a muceniciei nu-i de la mine. Pavel a dat-o, când a zis: “Eu mor în fiecare zi”. Cum murim în fiecare zi?

Cum e cu putință, cu un singur trup muritor, să primim moartea de o mie de ori? Mulțumită intenției -răspunde el - şi stând gata să pierim.

La fel grăieşte şi Dumnezeu. Avraam nu şi-a umplut de sânge cuțitul, n-a înroşit altarul, n-a jertfit pe Isaac - şi totuşi jertfa lui a fost deplină. Cine o spune? Chiar cel care a primit jertfa: “Pentru mine, nu ți-ai cruțat fiul”. Şi, cu toate acestea, Avraam şi-a avut fiul viu şi 1-a întors acasă sănătos şi neatins - şi cum am putea, oare, spune că n-a fost cruțat?

Este că - zice Domnul - eu nu judec jertfele de acest soi după cum se înşiră întâmplările, ci după duhul hotărârii luate. Mâna n-a jertfit, dar a jertfit voia, cuțitul n-a intrat în vâna copilului, gâtul n-a fost retezat, dar poate fi jertfă chiar fără să curgă o picătură de sânge.

59. Aceeaşi faptă poate fi bună sau rea,după cum e săvârşită, cu bun sau rău

Nu v-am spus, fără să mă fi întrebat, că folosirea pedagogică a înşelării nu se cade numai în război şi împotriva duşmanilor, ci şi în vreme de pace şi cu privire chiar la cei mai buni prieteni?

Ea poate fi de folos, în adevăr, nu numai celor ce înşeală - ci şi celor înşelați. Ca să vă lămuriți, mergeți şi aflați un doctor - şi întrebați-l ce mijloace foloseşte uneori ca să uşureze pe bolnavi de răul lor.

Veți afla că nu numai de mijloacele meşteşugului lor, ci că, adesea se foloseşte de înşelare - şi că, datorită ei, aduce sănătate bolnavilor. Se întâmplă că răutatea bolnavilor şi ciudățenia pe care le-o dă boala să depărteze de la ei tămăduirile doctorilor, şi atunci aceştia sunt siliți să-şi pună masca înşelării, ca să acopere ca şi pe scenă, ceea ce se petrece aievea.

Şi nu numai cei care îngrijesc trupul, ci, de asemeni, cei care se îndeletnicesc cu bolile duhului folosesc temeinic astfel de tămăduiri, în felul acesta, Pavel a atras la sine mii şi mii de iudei; tot cu o asemenea intenție a tăiat împrejur pe Timotei, el, care scria Galatenilor că Hristos nu era de nici un folos celor ce se tăiau împrejur.

Şi tot pentru acelaşi temei se supunea Legii, el care socotea că dreptatea după Lege era pierdere, odată ce se ivise credința în Iisus Hristos.

Mare este puterea înşelării, numai atât: să nu fie folosită cu gând rău. La această întâmplare nici chiar nu trebuie să-i spunem înşelare, ci mai degrabă îndemânare, potriveală, o adevărată artă de a găsi chipurile cum să ieşim din unele impasuri închise altfel, sau să îndreptăm greşelile sufletului.

S-ar putea numi, cu drept cuvânt, înşelător, acela care se foloseşte de înşelare împotriva dreptății, şi nu acela care o săvârşeşte cu bună intenție. Se întâmplă adesea că trebuie să înşelăm, ca astfel să facem o bună slujbă cuiva, în vreme ce, mergând pe calea dreaptă, să-i pricinuim cine ştie ce rău mare.

60. O faptă e cu atât mai încărcată de merit, cu cât a fost săvârşită cu mai multă trudă

Dar, oare, de ce stricăciunea-i încărcată de atâta plăcere, iar virtutea de-atâta trudă şi sudoare? Şi ce răsplată vi se va da dacă virtutea nu-i întovărăşită de trudă?

Aş putea arăta de îndată o mulțime de oameni care, din firea lor, disprețuiesc legăturile cu femeile şi care fug de ele ca de ceva dezgustător. Oare, vom zice că toți aceştia sunt caşti? Le vom da cununi şi le vom striga meritele? De loc.

Castitatea înseamnă să te stăpâneşti şi să biruieşti chemările poftelor trupeşti. Ca şi la război. Când lupta e încrâncenată, atunci prăzile sunt mai pline de strălucire şi nu când duşmanul dă bir cu fugiții.

Mulți sunt trândavi de felul lor, vom zice de ei că sunt blânzi? Câtuşi de puțin.

Pentru acelaşi cuvânt, Hristos deosebind trei feluri de fameni, a dat deoparte două feluri, nedându-le cunună, ci numai pe unii i-a lăsat să intre în împărăție.

Dar, de ce a fost astfel judecat că nu poate fi binele fără trudă? Aşa cugetă cei ce nu se gândesc decât la mâncare şi care şi-au făcut un dumnezeu din burta lor. Ca să vă dați bine seama că o astfel de vorbire este ieşită din lenevie, ascultați-mă: împăratul doarme şi se îmbată. Generalul, cu prețul a grele trude, izbuteşte să câştige trofeele. A cui e izbânda? Cine se va bucura de roadele căpătate? Vedeți că sufletul e mai simțitor la ceea ce s-a câştigat cu trudă?

Pentru aceasta Dumnezeu a întovărăşit ostenelile cu virtutea, voind a statornici o legătură între virtute şi sufletul nostru. De aceea admirăm virtutea chiar când n-o săvârşim noi, în vreme ce disprețuim stricăciunea chiar întovărăşită de plăcere. Şi dacă mă întrebați de ce nu admirăm pe cei buni din fire, ci, mai degrabă, pe cei care-s buni datorită voinței lor, vă răspund că e drept să dăm acelora care trudesc, un pas înainte acelora care nu trudesc.

61. O greşeală e cu atât mai grea, cu cât i s-a atras atenția aceluia care a săvârşit-o

Pedepsele păcatelor nu sunt aceleaşi, totdeauna. Sunt multe şi deosebite, după vremuri, după oameni, după ranguri, după învățătură şi după alte şi alte lucruri.

Ca să limpezesc mai bine ce am grăit, să luăm spre pildă un păcat, pofta trupească - şi vom vedea câte pedepse deosebite poate aduce, nu de acele închipuite, ci scoase de-a dreptul din Sfânta Scriptură.

A săvârşit cineva pofta trupească mai înainte de Lege? Pedeapsa e una anumită, Pavel o spune: “Cei ce au păcătuit fără Lege, vor pieri fără Lege”.

A săvârşit cineva aceasta după venirea Legii? Va avea o pedeapsă încă şi mai grea: “Aceia - zice Pavel - care au păcătuit sub Lege, vor fi judecați după Lege”.

A săvârşit un preot aceasta? Din pricina stării lui, pedeapsa va fi încă şi mai grea.

In vreme ce celelalte fete (de făceau acest păcat) erau numai lepădate morții, fetele de preoți erau arse. Şi această orânduire a legiuitorului lasă să se înțeleagă, pe deasupra, ce pedeapsă îl aşteaptă pe preot de va fi săvârşit el însuşi păcatul acesta, căci dacă fiica unui preot din această pricină, trebuie a suferi o pedeapsă mai rea, cu cât mai mult preotul însuşi.

O femeie bogată şi una săracă au săvârşit patima trupească? Şi aici este o deosebire. A păcătuit cineva după venirea lui Hristos? Dacă moare fără să fi aflat învățătura, va fi pedepsit mai greu decât toți cei din timpurile de mai înainte. Păcatul a fost săvârşit după baia botezului? Nimic nu poate uşura greşeala. Dacă acum, un preot a săvârşit păcatul? Iată răul cel mai mare. Vedeți, aşadar, într-un acelaşi păcat, câte deosebiri!…

O altă deose¬bire încă trebuie cunoscută. “Cel ce ştie voia Domnului şi n-o face, se cade să fie aspru pedepsit”.

Păcatul aduce, aşadar, o pedeapsă mai mare, cu cât este săvârşit având înaintea lui multe pilde. Pentru aceea este scris: “Nu v-ați pocăit, cu toate că ați văzut, cu toate grijile ce-am avut de voi…” De aici imputările aduse Ierusalimului: “De câte ori am voit să strâng pe copiii tăi, şi n-ai voit…”

62. Lăcomia nu poate fi ostoită

Cu cât cel lacom câştigă, cu atât e mai sărac, căci cu atât e mai sărac cineva cu cât doreşte mai mult.

Când avea o sută de talanți, nu simțea sărăcia, nedorind decât o mie; dar când a ajuns şi are o mie, nu numai de o mie, cum era mai înainte, zice că are nevoie, ci de zece mii. Dacă spuneți că-i plăcut, să doreşti fără a căpăta ceea ce doreşti, nu ştiți, în chip ciudat, ce-i aceea plăcere. Aceea nu-i câtuşi de puțin o plăcere, ci un chin.

Ca să ne dăm seama, să facem o asemuire. Când ni-i sete, n-avem noi plăcere să bem, pentru ca în chipul acesta să stingem setea? Şi plăcerea pe care o avem de a bea, nu vine de acolo că scăpăm de o tortură adevărată, care-i dorința de a bea? Pentru toată lumea, aşa este… Cineva a zis, cu dreptate, că oamenii lacomi sunt nişte hidropici. Hidropicii, al căror trup e plin cu apă, cu atât mai dornici de apă sunt. Asemenea e şi cu lacomii, încărcați de bogății, încă altele şi mai mari doresc. Temeiul e pentru cei dintâi că apa nu-i în părțile trupului în care ar trebui să fie, iar pentru ceilalți, fiindcă dorința nu se aşează, în mintea lor, asupra unui lucru cuvenit.

63. Urmările lăcomiei

“Rădăcina tuturor relelor - zice Apostolul - este iubirea de arginți”. De aici, neînțelegerile, duşmăniile şi războaiele: de aici, certurile, jignirile, bănuielile , ofensele; de aici, uciderile, tâlhăriile, profanarea mormintelor.

Din pricina lăcomiei oraşele şi satele, drumurile, pustietățile, munții, văile, colinele, totul, într-un cuvânt, e plin de sânge şi de crimă. Flagelul nu cruță nici mările, lăcomia şi asupra lor şi-a purtat urgia, pirații o populează şi necontenit pun la cale o nouă tâlhărie. Prin lăcomie,

legile firii sunt răsturnate, îndreptarele sunt clătinate, chiar drepturile omului sunt sfâşiate…

Ce pedeapsă vi s-ar cuveni când pentru a împodobi pietrele şi pământul casei voastre sau dobitoacele fără minte care nici nu înțeleg ce-i aceea împodobire, aruncați în mizerie pe fratele vostru, care a avut părtăşie cu voi la bunurile cele fără nume şi pe care Domnul l-a cinstit cu ele?

64. Bogații sunt răspunzători de decăderea celor săraci

E o nebunie, o adevărată sminteală, să umpli lăzi întregi cu veşminte şi să te uiți cu nepăsare la o ființă făcută după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, goală, tremurând de frig, abia mai putând să se țină pe picioare.

"Dar sunt o prefăcătorie, acest tremur şi această slăbiciune…" Şi ce? Nu vă temeți că aceste vorbe vor aprinde fulgerul şi-l voi trimite din înaltul cerului asupra capetelor voastre? Dacă nenorocitul acesta se preface aşa, o face de nevoie şi de mizerie, din pricina cruzimii voastre, a neomeniei voastre, care aduc asemenea prefăcătorii şi care nu se înclină deloc spre milostivire. Cine va fi atât de ticălos, atât de împietrit, dacă nevoia nu l-ar împinge, de a avea o purtare aşa de ruşinoasă, de a te lăsa lovit şi batjocorit, pentru o bucată de pâine?

Prefăcătoria cerşetorului este, într-un fel, un crainic care strigă peste tot locul neomenia voastră.

Rugăminţile lui, plângerea lui, cuvintele de îndurare, gemetele, lacrimile, lui de toată ziua, nu pot să-i aducă nici măcar hrana zilnică. Poate că pentru aceasta a închipuit el, şmecheria aceasta, a cărei greşeală şi necinste sunt mai mult ale voastre decât ale lui. El e îndreptățit la milă, pentru că-i doborât atât de jos de nevoie, dar noi, noi merităm mii de pedepse, pentru că am adus pe cei lipsiți la asemenea stare.

Dacă ar fi uşor să ne înduioşăm, niciodată un sărac nu ar ajunge la o asemenea prefăcătorie… Sunt săraci cu puțină simțire şi nătângi, care nu vor să sufere de foame, care sunt gata a suferi orice, numai de foame nu. Adeseori s-au înfățişat vouă cu mişcări şi vorbe de rugare, dar n-au căpătat nimic. Lăsându-se, aşadar, de rugări, se iau la întrecere, din vina voastră, cu şmecherii. Iar voi, în vremea aceasta sunteți acolo, de față, râzând şi admirând, vă faceți ceas de bucurie din nefericirea altuia, în vreme ce, firea omenească, aceea care-i şi a voastră, se necinsteşte.

Ce-ar putea face mai mult un crud diavol?

65. Bogățiile trebuie împărțite

Aşadar, să nu ziceți: Cheltuiesc ce este al meu, mă bucur de lucrul meu. Nu de aceea ce este al vostru, ci de ceea ce este al altuia. Al altuia, pentru că voi îl vreți aşa, căci voia lui Dumnezeu ar fi ca bunurile ce v-a încredințat pentru frații voştri să devină ale voastre cu adevărat. Iar bunurile altuia pot să devină ale voastre dacă le cheltuiți pentru altul, iar dacă le cheltuiți numai pentru voi, ceea ce vedeți al vostru este al altora.

Pentru că-i dați o folosință neomenoasă, pentru că ziceți: "Am dreptul să cheltuiesc pentru propriile mele plăceri aceea ce-i propriu al meu"; şi tocmai pentru aceasta zic că aceste bunuri nu vă aparțin. Ele sunt, în egală măsură, ale voastre şi ale semenului vostru, după cum soarele, aerul, pământul - şi toate celelalte, în viața noastră trupească, este o slujbă a trupului întreg şi slujba fiecărui mădular în parte.

Vrea fiecare din aceste mădulare să se folosească numai pentru ele, îşi pierde propria lui tărie. Aşa ceva se întâmplă cu folosirea bogățiilor. Stomacul va zice oare: Fiindcă am primit hrana, iată c-o păstrez toată pentru mine? Feriți-vâ a ține o astfel de vorbire când e vorba de bogăție.

Rostul celui care primeşte este de a împărți. Ar fi din partea stomacului o nechibzuință şi un pericol să păstreze pentru sine toată hrana primită şi a nu o mai împărți întregului trup. Asemenea, este o răutate din partea celor bogați, care-i pierde, pierzând şi pe semenul său, aceea de a ține numai pentru ei ceea ce au. Ochiul primeşte toată lumina, dar n-o ține numai pentru el, ci cu ea luminează trupul întreg, căci atâta vreme cât îi este dat să fie ochi, nu-i este în fire să păstreze totul pentru el.

Urmați aceste pilde: nu păstrați numai pentru voi ceea ce vi s-a încredințat - ar fi aceasta ceva stricător pentru toți, pentru alții, ca şi vouă înşivă. Ceea ce am zis aici nu-i cu privire numai la mădularele trupului. Cel ce lucrează cu fierul, de n-ar vrea să se folosească şi alții de ceea ce ştie el să facă cu fierul, repede s-ar ruina şi, dimpreună cu el, întreaga industrie. Cizmarul de asemenea, agricultorul, brutarul - şi fiecare din cei ce se îndeletnicesc cu vreo meserie de acestea trebuincioase, de nu vor vrea să facă părtaşi şi pe alții la îndeletnicirea lor, se prăpădesc repede, laolaltă cu ceilalți.

66. Bunurile noastre nu ne sunt date decât cu împrumut

N-ați primit bunurile ca să le cheltuiți în desfătări, ci pentru a le hărăzi milosteniei.

Credeți că sunt ale voastre? Sunt ale săracilor, iar voi sunteți păstrătorii, chiar atunci când le stăpâniți de pe urma unei munci cinstite sau prin moştenire. Dumnezeu n-ar fi putut să vi le răpească? El nu face aceasta, tocmai ca să vă dea prilejul de a fi mărinimoşi față de cei lipsiți.

Iar dacă Dumnezeu, în marea lui bunătate, v-a poruncit să dați ca şi cum ar fi din al vostru, credeți, oare, că într-adevăr şi dați din al vostru? Dacă dați nişte bani cu împrumut cuiva, pentru ca acela, folosindu-i, să tragă un profit, nu veți zice că banii împrumutați sunt ai lui.

Tot aşa, Dumnezeu v-a încredințat bogățiile, ca să câştigați cerul. Nu întoarceți, aşadar, această mare bunătate într-o nerecunoştința. Gândiți-vă cât era de dorit să fi putut, după botez, să aflăm mijlocul de a şterge păcatele; dacă Domnul n-ar fi zis "Săvârşiți milostenia", câți ar fi spus: "Placă cerului, că dând bani, ne scăpăm de relele ce vor veni?" Ci aceasta este cu putință şi noi nu pregetăm să o facem. Dar eu dau! Ce dai? N-ați dat până acum nici cât a dat femeia văduvă, nici jumătate, nici chiar o parte cât de mică.

Iar cea mai mare parte din averea voastră o risipiți în cheltuieli zadarnice, în ospețe la care vă îmbătați şi în care vă lepădați cine ştie căror rele stricăciuni. Faceți poftiri - şi sunteți poftiți.

Cheltuiţi, şi puneţi şi pe alţii să cheltuiască, - aşa că o îndoită pedeapsă vă aşteaptă, pentru ce faceţi - şi pentru ce faceţi pe alţii să facă!…

67. Folosul obştesc ai săracilor

Avem nevoie, în împrejurările vieţii, de un altul mai mic ca noi. Este o nevoie atât de neînlăturat, încât chiar cel mai bogat dintre oameni nu-i scutit de această dependenţă şi nu se poate lipsi de cel mai sărac.

După cum cei lipsiţi siliţi sunt să ajungă la mâna celor bogaţi, tot aşa cei bogaţi nevoie au de cei lipsiţi, încă şi mai mult.

Ca să dovedim aceasta, să presupunem, de vreţi, două oraşe, unul locuit numai de bogaţi, celălalt, numai de săraci. Că în cel dintâi nu se află nici un sărac, iar în cel de-al doilea, nici un bogat. Poporul din fiecare să fie bine ales - şi să vedem care din ele îşi va putea ajunge sieşi mai bine.

Iată: în oraşul bogaţilor nu se va găsi zidar, tâmplar, cizmar, brutar, fierar, cultivator, şi nici un lucrător de orice fel. Ce bogătaş ar primi să aibă una din aceste îndeletniciri, atunci când chiar cei care se îndeletniciseră odinioară cu ele nu mai pot face o asemenea grea muncă, după ce s-au îmbogăţit!… Şi atunci, oraşul cu bogaţii cum o va duce? Veţi zice: Bogaţii vor da bani celor săraci ca să cumpere de la ei produsul industriei lor. Dar atunci înseamnă că ei nu-şi ajung loruşi, şi au nevoie de alţii. Dar cum îşi vor clădi case? Le vor cumpăra gata făcute? Asta nu se poate, însăşi firea lucrurilor se împotriveşte la aceasta. Vor trebui, aşadar, să cheme lucrători la ei, ceea ce făcând, vor călca în picioare legea pe care am statornicit-o, vă aduceţi aminte, la început, când am spus că în oraşul lor nici un sărac nu va locui.

Nevoia, fie că vrem, fie că nu, ne sileşte să chemăm pe săraci în oraş. De unde se arată că, fără săraci, un oraş nu-şi poate ajunge sieşi. Oraşul despre care vorbim, de n-ar vrea să-i primească, ar înceta de a mai fi un oraş şi ar pieri. El, aşadar, nu-şi va ajunge sieşi - trebuie să primească pe săraci la el acasă, ca pe unii care îl salvează.

Să vedem acum, dacă oraşul locuit de săraci, în lipsă de bogaţi, ar trece printr-o asemenea încurcătură. Deloc. Ca să clădeşti o casă, nu-i nevoie nici de aur, nici de argint, nici de mărgăritare, ci să ştii cum s-o faci şi să ai mâini şi nu cine ştie ce fel de mâini, ci mâini bătătorite, cu degetele întărite; mai ai nevoie de putere, de lemn şi de pietre. Ca să-ţi faci un veşmânt, aurul şi argintul de prisos sunt. Ceea ce trebuie sunt iarăşi mâini, pricepere, femei care să ţese. Iar pentru a munci, pentru a cultiva pământul, de bogaţi sau de săraci este nevoie? Vădit, de săraci. Dacă-i vorba de bătut fierul sau de altă îndeletnicire a mâinii, tot cei mici sunt totdeauna cei mai de trebuinţă. Unde se face simţită nevoia de cei bogaţi?

68. Puterea milosteniei

Mare lucru-i milostenia…

De aceea, Solomon zicea: “Omul e mare, omul milostiv e nepreţuit…”

Milostenia are aripi mari, ele străbat văzduhul, depăşesc luna, străbat prin razele soarelui şi se ridică până în înaltul cerului. Nici acolo nu se opresc. Depăşesc cerul. Lasă în urmă legiunile de îngeri, carele arhanghelilor şi toate puterile cele înalte, nu se opresc decât la picioarele tronului împărătesc.

Scriptura însăşi vă învață când spune: "Corneliu, rugăciunile şi milostivirile tale s-au ridicat până la fața lui Dumnezeu…" Până la fața lui Dumnezeu, aceasta înseamnă: Dacă ai săvârşit multe greşeli, dar ți-ai făcut apărător milostenia, nu te teme; nici o putere de sus nu i se împotriveşte, ea cere ce i se datorează, ținând în mână zapisul datoriei, însuşi Stăpânul a grăit: "Ceea ce ați făcut pentru unul din aceşti mici ai Mei, Mie mi-ați făcut". Oricare ar fi greşelile voastre, milostenia le precumpăneşte pe toate.

Nu înțelegeți voi, în Evanghelie, pilda celor zece fecioare? Nu vedeți, oare, cum cele care nu făcuseră milostenia, cu toate că erau părtaşe fecioriei, rămaseră afară din odaia nunții?

"Este scris, erau zece fecioare, cinci nebune, cinci înțelepte", cele înțelepte aveau untdelemn, cele nebune nu şi li se stinseră acestora, candelele.

Focul înfățişează fecioria, untdelemnul, milostenia. Şi după cum focul se stinge dacă untdelemnul nu-l hrăneşte picătură cu picătură, tot aşa se stinge fecioria, dacă milostenia nu-i ține tovărăşie. "Dați-ne untdelemn din candelele voastre". Şi cele înțelepte răspunseră: "Nu putem să vă dăm, de teamă că nici noi, nici voi nu veți avea… Mergeți şi cumpărați de la cei care vând…"

Cine-s negustorii care vând untdelemnul acesta? Cerşetorii care stau la uşa bisericilor ca să fie milostiviți. Şi cu ce preț? Cu acel pe care-l vreți. Nu hotărăsc cât, ca să nu-mi scoateți în față lipsa voastră. Dați, spre a cumpăra, atât cât aveți la îndemână.

Aveți un dinar? Cumpărați cu el cerul, nu fiindcă cerul se poate cumpăra cu preț mic, ci fiindcă Stăpânul e milostiv oamenilor.

N-aveți un dinar? Dați un pahar cu apă proaspătă: "Celui ce va da în numele Meu la unul din aceşti prea neînsemnați frați ai mei un pahar de apă proaspătă ca să-i ostoiască setea, să nu-i fie teamă că-şi va pierde plata".

Cerul se cumpără, cerul se câştigă - şi noi nici nu vrem să ştim de aceasta!…

Dați o pâine şi câştigați raiul - dați puțin şi veți căpăta mult; dați lucruri pieritoare şi veți primi în schimb din cele fără pieire, dați din cele ale putreziciunii şi veți avea din cele ale neputreziciunii.

Dacă ar fi un iarmaroc şi prețurile ar fi scăzute, fiind prisos de mărfuri şi multe din ele s-ar vinde pe nimic, nu ați face avere şi n-ați da deoparte toate celelalte treburi ale voastre ca să profitați de prilejul acesta?

Aşadar când e vorba de lucruri ce se trec, arătați atâta pornire zeloasă, iar când e vorba să cumpărați veşnicia, atâta delăsare, atâta lenevire!…

Dați celui sărac, şi chiar de nu veți deschide gura, mii de guri şi vă vor lua partea, milostenia care-i răscumpărarea sufletului. Şi nu-¬mi vorbiți de lipsa voastră, văduva care era nici se poate mai săracă, dădu găzduire lui Ilie, aşa că lipsa ei nu a fost nici o împiedicare. Ea l-a primit cu mare bucurie şi astfel a cules roadele pe care le merita - şi a secerat snopul milosteniei.

Poate unul din noi îmi va zice: "Dă-mi pe Ilie". De ce cereți pe Ilie? Eu vă dau pe stăpânul lui Ilie -şi nu-1 hrăniți. De ați fi întâlnit pe Ilie, ați fi făcut altfel? Hristosul, Stăpânul a toate, a zis: "Ceea ce ați făcut unuia din aceşti prea neînsemnați frați ai Mei, Mie mi-ați făcut…"

Cugetați la Hristos, chemând pe alesul Său, în ziua judecății, de față fiind îngerii şi toate puterile, zicând: "Acela, pe pământ m-a găzduit, acela m-a încărcat de binefaceri, acela m-a primit, când străin am fost".

Şi mai gândiți-vă la temeiul vostru înaintea îngerilor, la izbânda de care vă veți bucura în fața neamurilor cerului. Cel pe care Hristos îl va mărturisi, cum oare, temeiurile lui nu-1 vor pune pe deasupra îngerilor? Aşadar, lucru mare este milostenia, frații mei. S-o îmbrățişăm; nimic n-o ajunge, ea este în stare să şteargă toate greşelile, în stare de a îndepărta judecata…

69. Milostenia trebuie făcută din plin şi cu bucurie

Nu-i de ajuns să săvârşim milostenia. Trebui s-o săvârşim din plin şi fără părere de rău. Fără părere de rău este puțin spus, ci cu bucurie, cu grăbire. Fără părere de rău şi cu bucurie nu sunt, într-adevăr, acelaşi lucru.

In una din epistolele către Corinteni, Apostolul punea accent pe această învățătură, îndemnând pe credincioşi la cât mai mare deplinătate, zicea: "Cine seamănă slab, va culege slab. Cine seamănă în binecuvântări, în binecuvântări va şi culege…" Şi ca să îndrumeze băgarea de seamă, adăuga: "Fără părere de rău şi nu de nevoie…"

Trebuie, când săvârşeşti milostenia, să se împlinească două condiții: deplinătate şi bucurie.

De ce vă jeluiți când dați săracilor? De ce să fiți întunecați când săvârşiți faptele milei lepădând, în felul acesta, de la voi roadele unei bune fapte?

De vă supărați, nu mai sunteți milostivi, ci aspri şi neomenoşi. De vă supărați, cum veți ridica pe fratele vostru aflat în necaz? Socotiți-vă fericiți, chiar când îi dați cu bucurie, căci nimic nu pare oamenilor mai ruşinos decât de a primi de la semenii săi. Aşa că dacă nu îndepărtați orice urmă de regret prin marea bucurie pe care o arătați, dacă nu faceți să se vadă că voi prețuiți mai mult a primi decât a da, departe de a ridica pe cel căruia-i dați, îl veți doborî mai mult. De aici vorbele Apostolului: "Dați cu bucurie!…"

Cine poate fi întunecat, când capătă împărăția? Cine se poate da întristării, când îşi capătă iertarea greşelilor? Nu fiți aşadar cu băgare de seamă la banul pe care-l dați, ci la aceea ce el vă aduce în schimb.

Semănătorul, cu bucurie aruncă sămânța, cu toate că nu ştie ce va culege. Cu atât mai bucuros se cade a fi acela care, în chip de ogor, cultivă cerul.

Dacă dați cu bucurie, dați mult, dând puțin; de dați mult cu întristare, acest mult îl micşorați. Numai aşa văduva care şi-a dat cei doi dinari, a întrecut cu mult pe cei cu talanții. Ea dădea cu deplinătate de suflet. Dar dacă cineva e sărac - şi se despoaie de tot ce are, cum va face aceasta cu dragă inimă? Intrebați pe văduvă, ea are să vă învețe modul: veți afla că mâna zgârcită nu-i urmarea sărăciei. Căci se poate fii mărinimos fiind sărac şi bogat fiind, să fii mână zgârcită…

70. Cum trebuie să facem milostenia

Cel ce vrea să dea dovadă de omenie nu trebuie să ceară socoteală altora de cum îşi duc viața, ci trebuie numai să îndestuleze nevoia, să vindece lipsa. Nevoia, lipsa, iată ce trebuie să vă grăiască vederea unui sărac, nu-i cereți mai mult.

Fie el cel mai râu dintre oameni, dacă n-are hrana care-i trebuie, să punem un capăt foamei lui!…

Aceasta ne-a poruncit Hristos, când a zis: "Fiți asemeni Tatălui vostru din ceruri, El răsare soarele Lui şi peste cei buni şi peste cei răi şi lasă să cadă ploaia Sa şi peste cei drepți, şi peste cei nedrepți".

Omul milostiv este un adăpost pentru toți cei în lipsă, dar acest adăpost primeşte pe toți cei care s-au rătăcit şi-l apără de alte primejdii.

Buni sau răi, oricine ar fi acei ce se află în primejdie, el îi primeşte în adăpostul său. Aşadar voi, când vedeți pe cineva care-i primejduit de sărăcie, nu-l judecați, nu-i cereți socoteală, ci puneți mâna şi-i sfârşiți necazul.

De ce să vă faceți încurcături? Dumnezeu v-a scutit de orice cercetare amănunțită.

Alt lucru-i a judeca, alta-i lucrarea milei.

Milosteniei i se zice aşa, pentru că o facem şi celor nevrednici. Pavel ne pofteşte la aceasta, când zice: "Nu vă descurajați de a săvârşi binele, mai deosebit către cei ce vă sunt aproape prin credință…"

Dacă vom cerceta pe cei nevrednici, nici chiar cei vrednici nu vor mai vrea să vină, de bunăvoie, spre noi, să ne ceară; şi, dimpotrivă, dacă dăm chiar celor nevrednici, cei ce sunt vrednici de milă şi cumpănesc nevrednicia celorlalți, vor veni la noi.

Aşa s-a petrecut cu preafericitul Avraam. Nu cerceta prea aspru pe trecători -şi iată că într-o zi îi fu dat să primească nişte oaspeți, care nu erau cu mult mai prejos decât nişte îngeri.

Să ne asemuim lui şi totodată şi lui Iov, care cobora din el şi care zicea: "Uşa mea deschisă-i orişicui". Nu deschisă unuia şi închisă altuia, el o lasă deschisă tuturor, fără deosebire. Să facem la fel, vă rog, fără să mai săvârşim cercetări zadarnice…

71. Impăcarea între cele două cuvinte ale Sfântului Pavel

Pavel a dojenit adesea pe leneşi şi-a zis: “Cel ce nu munceşte, să nu mănânce!” Dar nu s-a oprit aici, ci a adăugat: “Cât despre voi, nu osteniți a săvârşi binele!”

Iată lucruri - veți zice - potrivnice unul altuia. Dacă porunceşti ca aceşti oameni să nu mănânce, cum ne poți îndatora să facem milostenia?

Când Sfanțul Pavel zice: “Cine nu munceşte, să nu mănânce!” el grăieşte către leneşi. Nouă ne spune dimpotrivă: “Nu osteniți a săvârşi binele!”

Tot aşa facem în viața noastră casnică. Când doi se află în nepotrivire, îi luăm pe fiecare, aparte, şi le dăm sfaturi opuse. Adesea dacă un dascăl a asuprit pe un şcolar, tatăl acestuia îl ține de rău în ascuns, zicându-i: “Nu fii atât de aspru, nu fii atât de tare…” Dar copilului, dimpotrivă, îi zice: “Chiar de te-ar asupri pe nedrept, suferă” - lucrând astfel prin mijloace opuse să capete acelaşi bun rezultat.

Tot astfel, Pavel spunea cerşetorilor sănătoşi, ca să-i îndemne la lucru: “Cine nu munceşte să nu mănânce!” - şi celor ce sunt nehotărâți în a face milostenie, ca să-i hotărască: “Ci voi, nu osteniți a săvârşi binele!…”

72. Nu certați pe cei săraci pentru nelucrarea lor

De ce - va zice careva - Pavel, scriind către Tesaloniceni a alcătuit această lege: “Cine nu munceşte, să nu mănânce?” Ca înşivă să înțelegeți acest îndreptar - şi să împliniți vorbele apostolului nu numai săracului, ci încă şi vouă înşivă. Voi grăi, oare, un lucru nepotrivit şi izbitor?

Vă veți supăra, ştiu - totuşi voi grăi - nu ca să jignesc ci ca să îndreptez, de aceea grăiesc.

Ținem de rău pe săraci pentru nelucrarea lor, care, de multe ori, poate fi acoperită de iertare - şi noi, noi aceştia ne îndeletnicim adesea cu nişte lucruri cu mult mai proaste decât nelucrarea însăşi. Dar - veți zice - eu am averea mea. Atunci, pentru că acest om este sărac şi născut din săraci, pentru că n-a avut părinți îndestulați, e drept să moară? Tocmai pentru aceasta e vrednic de milă şi îndurarea celor care sunt îndestulați.

Vă petreceți adesea vremea la teatru, la adunări, la întruniri, unde nu-i nimic foloselnic, aveți câtime nesocotită de vorbiri ticăloase, fară să fiți încredințați că faceți în felul acesta, vreun rău sau că sunteți trândavi. Şi când acest nenorocit, acest uitat, îşi petrece ziua cerând, plângând, suferind tot soiul de necazuri, voi îl judecați, îl târâți în fața tribunalului, îi cereți socoteală! Sunt acestea, simțăminte omeneşti?

Dar - ziceți - nimic mai fără ruşinare ca un sărac. De ce - vă rog - pentru că vine, strigând, după voi?

Vreți să vă vădesc că noi depăşim neruşinarea săracilor şi că o ducem până la cea mai de pe urmă măsură? Aduceți-vă aminte ce se petrece, adesea, în vremea postului, la masa de seară. Chemați slujitorul care vă serveşte şi, dacă vi se pare că vine prea încet, răsturnați toate, dați din picioare, ocărâți, - toate acestea din pricina unei mici întârzieri. Şi ştiți, totuşi bine că de nu aveți de îndată mâncarea pe masă, o veți avea curând. Aşa că, atunci când pentru o nimica toată vă purtați nedrept, găsiți că aceasta nu-i neruşinare, iar când cel sărac se teme şi tremură pentru pricini cu mult mai grele (căci de ceea ce-i lui teamă, nu-i că va avea de suferit o întârziere, ci fiindcă suferă de foame) îl socotiți îndrăzneț, neruşinat, obraznic - şi alte denumiri mai jignitoare.

Nu-i aceasta culmea neruşinării? Dar noi nu cugetăm la acestea - şi de aceea găsim că săracii sunt neobrăzați. Dacă vom cerceta propria-ne purtare şi vom asemui-o cu a lor, vom vedea că nu-i atât de greu să-i suferim.

Cerşetorul acesta este un prefăcut - ziceți. Cum? Pentru o bucățică de pâine, pentru un veşmânt, îi ziceți înşelător? Dar el vinde de îndată ceea ce-i dați. Dar voi, chivernisiți totdeauna bine ceea ce aveți? (…) Ci noi, când auzim pe vreunul din ei jeluindu-se cu glas mare, când îl vedem ridicându-şi ochii la cer, cu părul învălmăşit, acoperit cu zdrențe, de îndată îi şi zicem înşelător, prefăcut, mincinos.

Nu ne e ruşine? Cui zicem înşelător?

Nu dați nimic, dar nu mai învinuiți pe acest om. El are şi se face că nu are. Aceasta vă învinuieşte pe voi, nu pe el. El ştie că are de-a face cu ființe crude, şi, că prin cuvinte miloase, pe nimeni nu va înduioşa şi, de aceea e silit să-şi ia un veşmânt încă şi mai ticălos, ca să vă înmoaie.

Dacă cineva ne iese înainte să ne ceară - şi-i îmbrăcat mai cuviincios, zicem: Iată un înşelător, se înfățişează aşa ca să ne facă să credem că-i din bună familie, iar dacă altul se arată într-o înfățişare ticăloasă, noi iar îl ținem de rău… Ce-i de făcut, atunci?

73. Folosul dojenirilor tainice

M-ați auzit ieri slăvind tăria rugăciunii şi dojenind, fără a spune vreun nume, pe acei care se roagă cu trândăvie.

Cei ce aveau cugetul că sunt fierbinți, am avut pentru ei lăudarea rugăciunii - şi laudele mele i-au făcut încă mai fierbinți.

Cei care aveau cugetul că-s trândavi, au luat pe socoteala lor dojana şi s-au despuiat de lenevie. Nu-i cunosc nici pe unii, nici pe alții - şi necunoaşterea aceasta li-i deopotrivă de utilă tuturor.

Cum, vă voi spune. Cel ce m-a auzit făcând lauda rugăciunii, şi-şi dădea seama de ardoarea lui, de-ar fi avut numeroşi martori ai lăudării ce i se făcea şi lui, ar fi alunecat în trufie. Primind lăudarea în taină, el e la adăpost de orice cădere. De partea lui, cel ce se ştia că-i lenevos, s-a folosit de această dojenire, ca să se îmbunătățească, fără ca nimeni să afle de dojana ce primea. Şi aceasta nu-i lucru puțin pentru el. Grijulii cum suntem de părerea altora, ne silim să ne

îmbunătăţim, atâta vreme cât socotim că viciile noastre sunt necunoscute; s-au arătat ele în faţa tuturor, am pierdut reazimul care ni-l dădea taina - şi neruşinarea şi neobrăzarea noastră cresc.

Rănile dezgolite, atingându-se necontenit aerul rece de ele, se agravează. Aşa şi sufletul păcătos, de-l vei mustra, pentru greşelile lui, pe faţă, se face mai neruşinat. Ca să depărteze primejdia aceasta, predica ne tămăduieşte în taină.

74. Cum să facem mustrările

Iată, mergeţi la omul acela, care trăieşte în neregulă cu o femeia… Mustrarea voastră fie aşa…

Mai întâi aduceţi-i laudă pentru cele bune ale lui. Spălaţi-i, ca să zic aşa, rana, cu aceste laude, ca şi cu o apă călduţă, spre a-i micşora umflătura. Spuneţi-i că înşivă nu sunteţi decât un biet om, învinuiţi firea cea obişnuită a oamenilor, arătaţi-i că toţi trăim în păcat, cereţi-i iertare pentru că v-aţi luat o însărcinare peste puterea voastră, adăugând că dragostea îşi ia povara de a îndrăzni toate.

Aduceţi apoi, sfatul vostru, nu pe glas de poruncă, ci ca un frate. Când, prin mijloacele acestea, veţi fi micşorat rana, când veţi fi înmuiat mai dinainte durerea ce va veni, din pricina tăieturii mustrării ce-i veţi face, când vă veţi fi cerut, cu stăruinţă, iertare şi veţi fi rugat pe fratele vostru să nu se tulbure; când, mulţumită acestora, veţi fi înlănţuit într-un fel pe suferind, daţi-i lovitura, nici cu prea multă tărie, dar nici prea cu moliciune, ca nu cumva el, fie să nu se dea deoparte, fie să nu ţină socoteală de ea.

De nu veţi lovi drept, nimic nu faceţi - de loviţi prea tare, voi sunteţi pricina că el se va răzvrăti. De asemenea, când, spre isprăvire, ajungeţi la reproşuri, amestecaţi-le cu laude - şi cum fapta lui, în ea însăşi, nu dă prilejul (traiul cu acea femeie în felul acesta nemeritând lăudare) aşezaţi-vă pe temeiul intenţiei şi ziceţi: “Ştiu că ai făcut aşa pentru dragostea lui Dumnezeu, pentru că ai văzut pe această necăjită, uitată de toţi, fără ajutor, i-ai întins mâna”. Vorbiţi aşa, chiar dacă acela căruia-i spuneţi, n-ar fi avut gândul acesta - şi adăugaţi apoi, mereu cerându-vă iertare: “îţi vorbesc în felul acesta nu ca să-ţi dau poruncă, ci pentru a-ţi aduce aminte ceva. Ştiu, ai făptuit aşa pentru dragostea lui Dumnezeu, dar bagă de seamă, ca din binele acesta, să nu iasă, în alt fel, vreun rău. Păstrează, de vrei, femeia la tine, măreşte mai departe lucrarea de devotare pe care ai început-o, nimeni nu te împiedică, dar dacă poate ieşi de aici o pagubă, mult mai mare ca profitul, trebuie să veghezi, te rog, la aceea ca grija ce-ai luat să aduci liniştea unui suflet, să nu fie pricină de poticnire pentru altele”.

Nu adăugaţi aşa, dintr-odată, care-s pedepsele pentru cei care pricinuiesc poticnirile. Chemaţi chiar mărturisirea lui, zicându-i: N-ai nevoie să înveţi din gura mea, ştii acestea fară să ţi le spun, ce pedeapsă ameninţă pe oricine va face să poticnească pe unul din aceştia, mici…” îndulciţi astfel vorbirea voastră - faceţi neputincioasă mânia - şi, acestea săvârşite, daţi leacul mustrării… Sfaturile să fie scurte; nu-i nevoie să daţi lecţii lungi.

Dimpotrivă, semnele îngăduinţei voastre să fie dese şi repetate. Chemaţi mereu dragostea - învăluiţi mereu ceea ce e greu de primit în vorbirea voastră - lăsaţi fratelui vostru slobozenia

faptei, ziceți-i: “îți dau numai o părere, un sfat, - eşti stăpân să-l urmezi, - nu te silesc la nimic, las totul în mâna ta”.

De vom săvârşi astfel mustrarea, vom reuşi bine să îndreptăm pe cei ce păcătuiesc…

75. Ce-mi sunt mie şi ție bunurile acestei lumi?

Când vedeți pe un bogat, gândiți-vă la unul mai bogat ca el - şi veți vedea că el şi voi sunteți totuna. Apoi, priviți pe unul mai sărac decât voi, cugetați la toți cei care s-au culcat înfometați, la cei care şi-au pierdut tot avutul, la cei care zac în închisoare, şi-şi cheamă necontenit moartea.

Şi nici sărăcia nu-i aceea care zămisleşte tristețea, după cum nici bogăția, bucuria. Strângătorul de gunoaie suferă şi geme fiindcă-i legat de o îndeletnicire, care-i pare ticăloasă şi ruşinoasă. De-l veți dezrobi de ea şi de-1 veți face să aibă ce-i trebuie, în îndestulare şi în toată siguranța, el va suferi din nou că nu are încă mai mult peste nevoile lui. De-i dați încă, el de două ori mai mult va vrea şi, neavând, nu va geme mai puțin ca înainte. Dați-i de trei ori, de patru ori mai mult, el se va jelui că nu are nici o părtăşie la treburile obşteşti. Dați-i această părtăşie, el se va socoti nefericit că nu-i în rândurile celor dintâi ale celor ce se îndeletnicesc cu aceasta. De va căpăta această învrednicire, se va plânge că nu-i el care conduce. De va conduce, se va jelui că nu conduce întreg poporul. Când va conduce întreg poporul, că nu conduce mai multe popoare. Iar când va conduce mai multe popoare, că nu le conduce pe toate. Păşind astfel până la nesfârşire, cugetul nu-i va îngădui să guste nici o bucurie. Vedeți în felul acesta că urcând pe tron împărătesc pe un om de rând, pe un cerşetor, nu ucideți deloc tristețea din el, de nu-i veți fi îndreptat mai înainte duhul lui doritor să aibă necontenit mai mult.

Vă voi arăta acum că, dimpotrivă, de veți coborî pe cel înțelept de la locul cel mai înalt la cel mai de jos, nu veți putea să-l aruncați în descurajare şi în mâhnire. Să coborâm, de vreți, scara pe care am urcat-o adineaori. Să răsturnăm în gând pe înaltul dregător de pe jilțul lui şi să-l despuiem de învrednicirea ce i s-a încredințat. Dacă va ține socoteală de cele ce-i vom spune, el nu va afla în sine nici o mâhnire, căci nu va cugeta la aceea ce i-a fost luat, ci la aceea ce-i rămâne, la bine-meritata slăvire pentru felul cum şi-a împlinit sarcina. De-i veți lua şi aceasta, el se va gândi la acei care niciodată n-au avut asemenea înalte însărcinări - şi această bogăție îi va fi lui deajuns ca să-i dea o mângâiere deplină. Coborâți-l şi din acest loc, el va cugeta la cei ce trăiesc în nevoie. Luați-i şi aceasta - şi lăsați-i numai ceea ce e trebuitor să trăiască, el va cugeta la cei care nu au nici chiar atât, dar luptă neîncetat cu foamea sau zac în temniță. Trimiteți-l în această tristă locuință, el îşi va aduce aminte de cei sfâşiați de boli fără leac, de dureri fără tămăduire, şi se va simți într-o prea bună stare.

Adunătorul de gunoaie ajuns împărat, nu va gusta pacea sufletului; înțeleptul, chiar în închisoare, nu se va mâhni… Să avem aceste gânduri în duh - şi să purtăm privirile totdeauna spre cei mai de jos…

76. Temeiul postului

Nu-i nici o vinovăție să mănânci. Domnul fie slăvit!… Ceea ce strică este pofta nesățioasă, îmbuibarea peste ceea ce trebuie, umflarea stomacului până la refuz. Tot aşa cu vinul. A-l folosi

cu măsură, nu-i nici o greşeală. Greşeala e a te da beției şi a fi necumpătat, a-ți perverti folosința minții. Dacă slăbiciunea voastră trupească nu vă îngăduie să treceți ziua fără să mâncați, nici un ins înțelept nu v-ar putea ține de rău.

Stăpânul nostru e blând şi cu omenie, nu ne cere de nimic peste puterile noastre. Dacă ne cere să ne înfrânăm de la mâncare şi să postim, aceasta nu-i fără un temei şi nu aşa, numai ca să stăm fără să mâncăm, ci pentru că dezlipindu-ne de lucrurile acestei lumi, să ne încredințăm celor ale sufletului în toată vremea care ne stă la îndemână.

Dacă am duce viața într-un duh cumpătat, dacă toată vremea noastră slobodă ar fi hărăzită lucrurilor duhovniceşti, dacă ne-om atinge de hrană numai pentru a ne îndestula nevoile şi vom folosi întreaga noastră viață în lucrări bune, n-am avea ce face cu ajutorul pe care ni l-ar da postul. Dar firea omenească trândavă fiind, atrasă mai ales spre moleşeală şi bucurie, stăpânul nostru, cel plin de bunătate, ca un duios părinte, a închipuit pentru noi leacul postului, ca să smulgă moliciunea din inimile noastre şi să ne facă să ne strămutăm grija de la lucrările lumii acesteia la cele duhovniceşti…

77. Nu vom posti cu prisosință,de nu ne vom feri de tot păcatul

Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Prin care? Veți zice.

De vedeți un sărac, aveți milă de el, un duşman, împăcați-vă cu el, un prieten înconjurat de bun nume, nu-l invidiați, o femeie frumoasă, întoarceți capul.

Nu numai gura voastră să postească, ci şi ochiul, şi urechea, şi picioarele, şi mâinile, şi toate mădularele trupului vostru.

Mâinile voastre să postească, rămânând curate de hrănire şi de lăcomie. Picioarele, nealergând la teatrul cu spectacole proaste. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine. Hrana ochilor este ceea ce ei văd. Dacă-i o privelişte neîngăduită şi potrivnică Legii, postul suferă din pricina aceasta şi mântuirea sufletului este vătămată întru totul; dacă-i o privelişte îngăduită de Lege şi fară greşeală, postul se împodobeşte cu ea. Ar fi peste fire de ciudat ca, în vremea postului să te ții chiar şi de la hrana îngăduită, şi să te duci să guşti priveliştile oprite.

Nu mâncați carne? Atunci opriți şi ochii de a privi neruşinarea. Asemenea, urechea voastră se cade să postească.

A posti pentru ureche înseamnă a o astupa pentru vorbirile de rău şi pentru zavistii. “Nu aplecați urechea voastră la vorbirile deşarte” - este scris. Gura, pe de altă parte, trebuie să postească de sudalme sau alte vorbiri ruşinoase.

La ce bun să te ții de la carne de pasăre şi de la peşte, de-ți vei sfâşia şi ucide pe fratele tău?

Apoi, ceea ce trebuie să cercetăm, cu privire la post, este dacă am căpătat mai multă râvnă, dacă ne-am îndreptat unele din nedesăvârşirile noastre, dacă ne-am spălat de greşeli. E un obicei răspândit în vremea postului mare, de a ne întreba unii pe alții câte săptămâni am postit.

Şi auzim pe unii: o săptămână, pe alţii: două, pe unii: toate. Dar unde-i prisosirea, dacă săvârşim postul cu mâinile goale de fapte bune? Când cineva îţi va zice: “Eu am ţinut tot postul”, răspunde-i: “E aveam un duşman şi m-am împăcat cu el, obisnuiam să bârfesc şi m-am oprit, suduiam, şi m-am lăsat”.

Ceea ce foloseşte negustorilor, nu este atât să străbată o mare depărtare pe mare, ci de a aduce o bună încărcătură de mărfuri din belşug. Nu prisosim nimic cu postul, dacă numai îl săvârşim, fară să ne gândim la nimic şi cum o fi.

Dacă postul ne este abţinerea de la mâncare, odată ce au trecut cele patruzeci de zile, a trecut şi postul. Dar de ne vom abţine de la păcat, postul acesta nu va înceta după ce celălalt a trecut. Ne va fi de folos necontenit - şi înainte de împărăţia cerurilor, ne va aduce aici, pe pământ, bună răsplătire.

78. Fiecare zi ar trebui să fie sărbătoare pentru creştin

Dumnezeu porunci Iudeilor să ţină numai trei sărbători. Nouă, să ţinem fără încetare, de vreme ce pentru noi fiecare zi este o zi de sărbătoare.

Ca să vă lămuresc că aşa este, vă voi arăta temeiul sărbătorilor noastre, şi veţi vedea cum că este sărbătoare în toate zilele.

Cea dintâi dintre sărbătorile noastre este Bobotează. Care îi este temeiul? Că “Dumnezeu a fost văzut pe pământ şi s-a amestecat cu oamenii…” cu alte cuvinte că Dumnezeu, singurul Fiu al lui Dumnezeu, a fost printre noi. Că El este necontenit cu noi. “Sunt cu voi - este scris - mereu, până la sfârşirea veacurilor”. Aşadar, putem serba Bobotează în fiecare zi.

Şi sărbătoarea Paştilor ce înseamnă? Care îi este temeiul? Noi strigăm atunci moartea Mântuitorului, -aceasta alcătuieşte Pastile. Dar aceasta, iarăşi, nu s-a săvârşit pentru noi numai la o vreme anume arătată. Pavel vrând să ne dezrobească din lanţul datelor şi să ne arate că-i cu putinţă să sărbătorim Pastile necontenit, a zis: “De fiecare dată când veţi mânca pâinea aceasta sau când veţi bea din paharul acesta, veţi striga moartea Mântuitorului”. De vreme ce noi putem arăta aceasta oricând, înseamnă că oricând putem sărbători Pastile.

Ca să înţelegem bine că ne este la îndemână să fim totdeauna în sărbătoare, că pentru aceasta nu-i deloc nevoie de o zi anumită şi că nu putem fi încătuşaţi de vreme, ascultaţi ce zice Pavel: “Astfel, să fim în sărbătoare…” Când scria acestea, nu era o zi de sărbătoare, ci el arăta că nu data este îndreptarul sărbătorii, ci curăţia gândului.

O sărbătoare, la drept vorbind, nu-i nimic altceva decât bucurie; dar bucuria duhovnicească n-are alt izvor decât gândul că ai săvârşit fapte bune. Cel ce are o conştiinţă bună şi este săvârşitor de fapte bune, poate fi necontenit în sărbătoare.

Cincizecimea a trecut, dar sărbătoarea n-a trecut deloc, căci orice sfântă adunare este o sărbătoare. Cu ce se dovedeşte aceasta? Cu cuvintele Domnului, care zice: “Oriunde se vor găsi doi sau trei adunaţi în numele meu, voi şi Eu cu ei”. Şi din clipa când Insuşi Hristos se aflâ în

mijlocul credincioşilor adunaţi, cum ar putea mai bine să arate o sărbătoare? Acolo unde se întâlnesc rugăciuni şi învăţăminte, binecuvântarea preoţilor şi ascultarea legilor dumnezeieşti, adunarea fraţilor şi legământul adevăratei dragoste, vorbirile oamenilor cu Dumnezeu şi ale lui Dumnezeu cu oamenii, cum nu va fi aceasta o sărbătoare -şi încă una aleasă? Ceea ce alcătuieşte o sărbătoare, nu-i o numeroasă adunare, ci virtutea acelora care se adună. Nu sunt veşmintele arătoase, ci grija de suflet.

Cea mai mare sărbătoare este o conştiinţă bună… Cel ce trăieşte săvârşind dreptatea şi bunele fapte, se află în sărbătoare, fără să fie o sărbătoare anumită - pentru că el culege plăcerea cea curată pe care i-o dă conştiinţa.

Ci acel care-şi petrece vremea în păcat şi în răutate, cel care are multe pe cugetul său, chiar de vine o sărbătoare, nu-i poate gusta bucuria. Ne este aşadar, cu putinţă, de voim, să fim în sărbătoare necontenit, de vom căpăta îndemânarea virtuţii prin care ne vom curaţi conştiinţa…

79. Rugăciunea

Să ne asemuim celor ce zidesc case. Când au de ridicat pereţi de cărămidă, ţinând socoteală de şubrezenia acestor materiale, ei întăresc clădirea cu bârne lungi de lemn. Şi nu le aşează departe unele de altele, ci la distanţă mică, pentru ca prin desimea lor să facă bună legătură între cărămizi.

Faceţi şi voi la fel. Intăriţi îndeletnicirile voastre lumeşti cu dese rugăciuni, care vor avea acelaşi rost ca acele bârne de lemn - şi daţi, astfel, vieţii voastre, de peste tot, o puternică armătură.

Atunci, fie că vor bate mulţime de furtuni, fie că vor veni ispite, descurajări, gânduri proaste şi orice altceva, casa ale cărei mădulare sunt ţinute laolaltă prin atâtea rugăciuni, nu se va prăbuşi.

Dar - veţi zice - cum e cu putinţă unui om de lume, legat de slujba lui, să se roage trei ceasuri pe zi şi să alerge la biserică?

Se poate, - şi-i foarte uşor. Dacă nu-i vine la îndemână să alerge la biserică, se poate ruga pe loc, acolo, la slujba lui. Căci ceea ce-i de trebuinţă, e mai puţin cuvântul decât gândul, e mai puţin întinsul mâinilor decât predarea sufletului, e mai puţin ţinuta trupului decât simţămintele.

Ana n-a fost ascultată pentru că strigase cu glas tare şi înalt, ci pentru că făcuse să izbucnească glasuri mari în inima ei. “Glasul ei - este scris - nu se auzea, şi cu toate acestea, Domnul îl auzi…” Faceţi ca ea.

Căiţi-vă cu amar, aduceţi-vă în faţă păcatele, ziceţi în voi înşivă: “Ai milă de mine, Doamne!” - şi rugăciunea voastră, va fi primită.

Să nu zicem, aşadar, că nu este în apropiere o casă de rugăciune. Noi înşine, de vom fi curaţi, suntem, prin harul Sfântului Duh, templele Domnului…

Oriunde veți fi, puteți ridica un altar, numai să vădiți o voie curată. Nu este împiedicare în ce priveşte locul şi nici vremea.

Chiar fără să îngenunchem, fără să ne batem în piept, fară să întindem mâinile spre cer, ci numai arătând un cuget arzător, vom atinge desăvârşirea rugăciunii.

O femeie care lucrează la serviciu sau acasă, poate ridica la cer privirea sufletului ei şi să se roage fierbinte lui Dumnezeu.

Un bărbat care merge singuratic pe un drum, poate alcătui stăruitoare rugăciuni. Altul, stând în prăvălia lui, cosând piei, poate să-şi înalțe sufletul la Domnul. Un slujitor, făcând cumpărături, suind şi coborând, lucrând la bucătărie, când nu-i este cu putință să meargă la biserică, se poate ruga cu băgare de seamă, cu pietate. Dumnezeu nu vede nicăieri opreliști. El nu cere decât un singur lucru: clocotul duhului şi curăția inimii.

80. Cum izbândim cu rugăciunea

… Mai întâi, dacă suntem vrednici de a căpăta ceea ce cerem.

Al doilea, dacă ne rugăm după legile lui Dumnezeu.

Al treilea, dacă ne rugăm cu stăruință.

Al patrulea, dacă nu cerem nimic din bunurile acestei lumi.

Al cincilea, dacă ne cunoaştem adevăratul nostru interes.

Al şaselea, dacă aducem din partea noastră tot ceea ce putem aduce, în felul acesta, vedeți câți au fost ascultați: Corneliu, din pricina smereniei şi bunătății sale, cananeanca din pricina stăruinței, Solomon din pricina cererii, "pentru că - zice Domnul - n-ai cerut bogății şi nici viața duşmanilor tăi…", vameşul din pricina smereniei, alții, din alte pricini.

Şi după cum pentru aceste pricini rugăciunile sunt ascultate, tot aşa pentru pricini potrivnice acestora, ele nu sunt ascultate chiar când cei care le fac sunt nişte drepți. Cine a fost mai drept decât Moise? Dar nici el n-a fost ascultat, când Domnul îi zice: "Aceasta să-ți fie de-ajuns!…", el cerând să intre în pământul făgăduinței. Dar cum aceasta era fară prisosință pentru el, Dumnezeu nu i-a încuviințat-o.

Incă altceva poate împiedica primirea rugăciunii noastre: stăruința noastră în păcat, odată cu facerea ei. Este ceea ce voia să zică Dumnezeu iudeilor, vorbind către Ieremia: "Nu mă ruga pentru acest popor, nu vezi ce face?", adică: "Ei nu s-au lepădat de necredincioşie, şi tu-mi faci cerere pentru ei. Nu vreau să te ascult"…

Asemenea, când noi cerem răul duşmanilor noştri, nu suntem ascultați, ci mai rău supărăm pe Domnul. Rugăciunea e un leac, şi de nu vom şti cum să-l luăm, nu vom culege nici o roadă…

Să nu arătăm noi lui Dumnezeu chipul în care trebuie să ajute. Avocaților, vorbitorilor care grăiesc în fața tribunalelor veacului, le arătăm numai care sunt treburile noastre, lăsându-le lor alegerea felului în care să ne ajute şi libertatea de a ne îndruma aceste treburi cum vor crede mai bine. Cu atât mai mult cuvânt, tot aşa trebuie să facem cu Dumnezeu.

I-ați arătat necazurile voastre? Nu-i arătați şi chipul în care trebuie să vă ajute. El ştie, prin El Insuşi, cu amănunțime ce vă trebuie.

Sunt unii care, sub chip de rugăciune, rostesc multe vorbe, ca acestea: "Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoieşte-mi averea, răzbună-mă pe duşmanul meu…" Purtarea aceasta este plină de lipsă de minte.

Trebuie lăsate acestea deoparte - şi să rugăm, să invocăm pe Dumnezeu în felul vameşului: "Fii cu mine, Doamne, păcătosul…" Dumnezeu ştie cum trebuie să se învrednicească de noi… "Căutați mai întâi - scris este - împărăția lui Dumnezeu -şi toate celelalte vi se vor da vouă…"

81. Cercetarea conştiinței

Trebuie totdeauna să avem privirile întoarse către judecătorul nostru - şi să facem pentru greşelile noastre ceea ce facem pentru cheltuielile noastre.

De îndată ce ne sculăm din pat, mai înainte de a pleca spre vreuna din treburile noastre, fie cele obşteşti, fie cele casnice, dacă vreți, chemăm servitorul şi-i cerem socoteala de cheltuielile ce-a făcut, ca să ştim care cheltuială a fost făcută cum se cuvine şi care nu şi cât ne-a rămas. Şi dacă aflăm că ne-a rămas puțin, cugetăm în ce chip să facem rost de alți bani, ca nu cumva a doua zi, din pricina nebăgării noastre de seamă, să nu avem ce mânca.

Iată ce trebuie să facem şi cu faptele noastre. Să chemăm conştiința noastră şi să facem cu ea socoteala vorbelor noastre, faptelor noastre, gândurilor noastre.

Să cercetăm care cheltuială a fost făcută bine şi care spre pierdere.

Ce vorbe au fost cheltuite prost, pe sudalme, neruşinări, bârfiri.

Ce cuget a chemat privirea noastră spre spurcăciuni.

Ce gând a fost pus în lucrare spre răul nostru prin mâini, prin limbă, prin priviri.

Să ne silim să nu mai facem cheltuieli deşarte - şi în locul a ceea ce a fost rău cheltuit, să punem la păstrare alte bogății, în locul cuvintelor aruncate prosteşte, rugăciuni; în locul privirilor neruşinate, milostenii şi postiri.

De vom cheltui fără rost, fără să punem nimic deoparte, vom cădea în cea de pe urmă sărăcie şi, fără să băgăm de seamă, ne vom îndrepta spre pedeapsa veşnică a iadului. Socoteala pe care obişnuim s-o facem cu banii noştri de cum răsare soarele, s-o facem aşadar, şi pentru faptele

noastre după masa de seara, mai înainte de a ne pleca fruntea pe pernă, când nimeni nu ne supără şi nimic nu ne tulbură.

Şi să ne cerem socoteală nouă înşine de ceea ce am făcut şi am zis de-a lungul zilei.

De vom descoperi vreo greşeală, să ne pedepsim conştiința, să ne certăm voia, să aplecăm cugetul nostru sub durere cu atâta tărie, ca să nu mai îndrăznească, atunci când ne vom scula, să ne ducă spre aceeaşi prăpastie a păcatului, aducându-şi aminte de asuprirea din ajun. Că acest ceas este cel mai potrivit pentru o asemenea încheiere de socoteli, însuşi profetul o spune: "Ceea ce vă ziceți în inimi, împliniți când vă aşezați în pat".

De-a lungul zilei multe ne împiedică să facem ce vrem: prietenii ne sâcâie, nevasta ne tulbură, copiii ne mâhnesc, treburi de toate felurile ne împresoară, că stăm şi ne mirăm cum de nu cădem… Dar, odată descătuşați din aceste înlănțuiri, la venirea serii, suntem singuri cu noi înşine şi ne bucurăm de o pace desăvârşită, să adunăm la patul nostru tribunalul şi purcezând la judecată, să ne facem plăcuți lui Dumnezeu…

81. Cercetarea conştiinței

Trebuie totdeauna să avem privirile întoarse către judecătorul nostru - şi să facem pentru greşelile noastre ceea ce facem pentru cheltuielile noastre.

De îndată ce ne sculăm din pat, mai înainte de a pleca spre vreuna din treburile noastre, fie cele obşteşti, fie cele casnice, dacă vreți, chemăm servitorul şi-i cerem socoteala de cheltuielile ce-a făcut, ca să ştim care cheltuială a fost făcută cum se cuvine şi care nu şi cât ne-a rămas. Şi dacă aflăm că ne-a rămas puțin, cugetăm în ce chip să facem rost de alți bani, ca nu cumva a doua zi, din pricina nebăgării noastre de seamă, să nu avem ce mânca.

Iată ce trebuie să facem şi cu faptele noastre. Să chemăm conştiința noastră şi să facem cu ea socoteala vorbelor noastre, faptelor noastre, gândurilor noastre.

Să cercetăm care cheltuială a fost făcută bine şi care spre pierdere.

Ce vorbe au fost cheltuite prost, pe sudalme, neruşinări, bârfiri.

Ce cuget a chemat privirea noastră spre spurcăciuni.

Ce gând a fost pus în lucrare spre răul nostru prin mâini, prin limbă, prin priviri.

Să ne silim să nu mai facem cheltuieli deşarte - şi în locul a ceea ce a fost rău cheltuit, să punem la păstrare alte bogății, în locul cuvintelor aruncate prosteşte, rugăciuni; în locul privirilor neruşinate, milostenii şi postiri.

De vom cheltui fără rost, fără să punem nimic deoparte, vom cădea în cea de pe urmă sărăcie şi, fără să băgăm de seamă, ne vom îndrepta spre pedeapsa veşnică a iadului. Socoteala pe care obişnuim s-o facem cu banii noştri de cum răsare soarele, s-o facem aşadar, şi pentru faptele

noastre după masa de seara, mai înainte de a ne pleca fruntea pe pernă, când nimeni nu ne supără şi nimic nu ne tulbură.

Şi să ne cerem socoteală nouă înşine de ceea ce am făcut şi am zis de-a lungul zilei.

De vom descoperi vreo greşeală, să ne pedepsim conştiința, să ne certăm voia, să aplecăm cugetul nostru sub durere cu atâta tărie, ca să nu mai îndrăznească, atunci când ne vom scula, să ne ducă spre aceeaşi prăpastie a păcatului, aducându-şi aminte de asuprirea din ajun. Că acest ceas este cel mai potrivit pentru o asemenea încheiere de socoteli, însuşi profetul o spune: "Ceea ce vă ziceți în inimi, împliniți când vă aşezați în pat".

De-a lungul zilei multe ne împiedică să facem ce vrem: prietenii ne sâcâie, nevasta ne tulbură, copiii ne mâhnesc, treburi de toate felurile ne împresoară, că stăm şi ne mirăm cum de nu cădem… Dar, odată descătuşați din aceste înlănțuiri, la venirea serii, suntem singuri cu noi înşine şi ne bucurăm de o pace desăvârşită, să adunăm la patul nostru tribunalul şi purcezând la judecată, să ne facem plăcuți lui Dumnezeu…

82. Cum să ne mărturisim păcatele

Vă mărturisiți greşelile, vă ziceți că sunteți nesfârşit de ticăloşi, ştiu. Dar aceasta nu-i de-ajuns. Vreau să vă conving că o asemenea mărturisire nu vă acoperă. Atâta vreme cât nu faceți o mărturisire care să vă folosească, zadarnic vă învinuiți pe voi înşivă, nu veți putea prin aceasta să vă despovărați de păcat.

Nu poți face nimic cu râvnă şi prielnic dacă mai întâi nu eşti încredințat că aceea ce faci este folositor. Cel ce seamănă, dacă, după ce a aruncat sămânța, nu se gândeşte la seceriş, niciodată nu va secera. Cine ar primi să trudească în zadar, fară a trage un prisos din osteneala lui?

De asemenea, cel ce seamănă vorbe, lacrimi şi mărturisire, de nu va săvârşi aceasta cu bună nădejde, dacă se lasă mai departe pradă ticăloasei deznădejdi, nu se va putea dezrobi de păcate.

Nu aruncați aşadar păcatul vostru ocării, numai ca acuzator al vostru înşivă, ci cu gândul că va trebui să fiți acoperiți prin aceea că vă căiți. Numai astfel veți putea face ca sufletul vostru care se mărturiseşte, să nu mai cadă în aceleaşi greşeli.

A te osândi cu tărie, a te mărturisi păcătos, este un lucru lesnicios şi obişnuit, am putea zice chiar la necredincioşi. Destui bărbați şi femei din cei care adesea duc o viață libertină, îşi zic păcătoşi, dar nu cu gândul care se cuvine întotdeauna. Aşa, că voi spune că ei nu se mărturisesc.

Fără a simți strângere de inimă, fără a vărsa lacrimi amare, fără a-şi schimba purtarea, aşa îşi strigă ei greşelile. Sunt dintre aceştia, care făcând astfel, nădăjduiesc să câştige prin cuvinte alese cinstirea celor care-i ascultă. Alții, pe care izbirea deznădejdii i-a îmbrâncit în moleşeală şi care dispreţuiesc părerea oamenilor, îşi dau pe față, fără stinghereală, stricăciunile, ca şi cum ar fi vorba de ale altuia. Nu vreau să fiți dintre aceştia, nici să vă mărturisiți greşelile din deznădejde, ci în aşteptarea unei îmbunătățiri.

Vedeți pe pustnicii munților? Ei şi-au părăsit casa, familia, toate rangurile lor, s-au aşezat afară de lume, s-au îmbrăcat în sac, se culcă pe cenuşă, se închid în chilii strâmte - şi încă nemulțumiți cu asemenea asupriri, ei îşi trimit asupră-le postul şi foamea.

De v-aş porunci să faceți şi voi la fel, nu veți da înapoi toți? Nu mi-ați spune că o asemenea viață e de nesuferit?

Dar eu nu vă spun că trebuie să trăiți aşa; aş dori-o, dar nu vă silesc deloc.

Folosiți baia, îngrijiți-vă trupul, duceți-vă în oraş, aveți o casă, ajutați-vă cu servitori, mâncați şi beți. Numai, în toate, feriți-vă de prea mult, pentru că acest prea-mult zămisleşte păcatul. Căsătoriți-vă, aveți copii. Pavel a dat îndrumări, a scris epistole pentru cei ce duceau acest trai.

Bătălia ce se dă este grea, stânca e înaltă, vârful ei atinge cerul. Voi nu puteți atinge înălțimile, stați mai jos, urmăriți o izbândă mai smerită.

Nu aveți tăria să vă despuiați de avutul vostru? Nu doriți pe al altuia - şi nu aduceți nimănui vreo stricăciune.

Nu puteți posti? Nu vă lăsați luați de îmbuibări

84. Virtutea e cu putință, oricare ar fi starea cuiva

Unul străluceşte în sărăcie, altul în bogăție.

Ilie în sărăcie, Avraam în bogăție.

Mergeți către starea care vi se pare mai lesnicioasă şi mai bine potrivită pentru voi. Unul străluceşte în căsătorie - Avraam, altul în feciorie, - Ilie.

Urmați calea pe care o vreți - şi una şi alta duce la cer. Unul străluceşte în postire, ioan; altul fără postire, Iov - şi adăugăm că acesta avea grija unei neveste, a unor fii, a unor fiice, a unei case, şi că avea multe bogății, iar celălalt n-avea nimic, numai un biet veşmânt aspru.

Dar ce vorbesc eu de case şi de avuții, atunci când, chiar rege fiind, poți ajunge la virtute? Nicăieri nu se află casă mai prinsă de atâtea treburi ca palatul unui rege, şi iată că David străluci pe tron, tară ca purpura şi coroana să-l facă în stare de a fi virtuos.

Tot aşa cu alt om - vreau să zic de Moise - căruia i se dăduse împuternicire asupra unui întreg popor, ceea ce făcea ca starea lui să fie încă şi mai apăsătoare, căci, cu cât mai mare îi era puterea, cu atât mai mari se ridicau pentru el greutățile.

Voi vedeți: oamenii s-au acoperit de slavă în bogăție şi în sărăcie, - în căsătorie şi în feciorie. Dimpotrivă, alții s-au prăpădit însurați sau feciorelnici, bogați sau săraci. A fost aceasta cu mulți oameni însurați ca, de pildă, Samson pe care-l pierdu nu căsătoria, ci însăşi voia lui, a fost, asemenea, cu mulți care au trăit în feciorie, ca acele cinci fecioare neînțelepte din parabolă, cu

mulți bogați, de pildă acela care disprețuia pe dreptul Lazăr… Iar în zilele noastre mulțime mare de oameni se prăpădesc, având starea sărăciei.

Voiți acum să vedeți pe unii care se mântuiră având îndeletnicirea armelor? Iată-l pe Corneliu!… Sau pe unii care îngrijeau de treburile unei case? Iată-l pe eunucul reginei din Etiopia. Toate acestea, dovezi sunt că, dacă ne îndrumăm pe noi înşine bine, fie chiar bogați, nimic nu ne va prilejui căderea. Ci dimpotrivă, orice cădere sau înălțare nu le aduce sărăcia, bogăția, tronul, ci greşita lor întrebuințare.

85. Sfaturi soților creştini

Spuneți tinerei voastre soții cu glasul cel mai gingaş din lume: "Te-am luat, scumpă copilă, ca tovarăşă a vieții mele, te-am chemat să împărți cu mine sarcinile cele mai cinstitoare şi mai trebuitoare, naşterea de copii, îndrumarea unei case. Ce-ți voi cere, aşadar?"

Inainte de a-i spune, vorbeşte-i de dragostea ta, căci nimic nu sensibilizează mai mult pe cei care ascultă, în a primi ceea ce li se spune, decât să ştie că totul îi este insuflat de o dragostea arzătoare. Cum îi veți arăta asemenea dragoste? îi veți zice: "Aş fi putut lua alte femei, bogate şi de rang înalt, nu le-am ales; de tine m-am îndrăgostit, de felul tău de a fi, de onestitatea ta, de blajinătatea ta, de cumpătarea ta… Şi de ce? Nu fără cumpănire şi fără temei, ci fiindcă ştiu că bogăția nu-i un bine în sine. Am lasat-o, aşadar, şi am venit spre tine, al cărei suflet plin de virtute nu-l dau pe tot aurul lumii. O tânără înțeleaptă şi cu inimă aleasă, îndeletnicindu-se cu pietatea, face cât toate comorile pământului. De aceea te-am ales, te iubesc şi țin la tine mai mult ca la viața mea. Viețuirea de aici, de pe pământ, nimic nu este cuprinsul rugăciunilor, cererilor şi al tuturor eforturilor mele este ca să merităm să petrecem în aşa fel încât în viața viitoare să putem fi împreună, fără să mai avem a ne mai teme de ceva. Vremea de acum e scurtă - şi moartea-i va pune sfârşit, - de vom merita s-o străbatem fiind plăcuți lui Dumnezeu, vom fi în veşnicie cu Hristos, şi noi unul cu altul, într-o desăvârşită fericire. Aşez dragostea ta mai presus de toate şi nimic nu mi-ar fi mai împovărător şi mai asupritor decât a fi în vreo împotrivire cu tine, vreodată. De ar fi să pierd totul, să ajung cel mai sărac dintre oameni, să am de înfruntat cele mai grele primejdii, să sufăr orice, totul voi putea să-l duc, atâta vreme cât dragostea mea pentru tine va fi fericită. Venirea copiilor îmi va umple cea mai mare dintre dorințe, atâta vreme cât vei avea dragoste pentru mine. Asemenea fie şi simțirile tale…"

Adaugă apoi cuvintele apostolului, din care se arată că alcătuirea unei astfel de legături este după voia lui Dumnezeu: "Ascultați ce zice Scriptura: "Va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa". Nimic să nu fie pricină de josnicii. Piară bogățiile, slăvirile acestei lumi, ceea ce iubesc prețuieşte mai mult ca toate".

Cât aur, ce bogății ar putea face atâta plăcere soției voastre, ca asemenea vorbe? Şi să nu vă temeți că dragostea voastră îi va da trufie - spuneți-i cu inimă deschisă că o iubiți. Femeile stricate, care lasă pe unul şi iau pe altul, vor putea să-şi facă un laț din asemenea vorbe, pentru amanții lor - e şi firesc, - dar o femeie de bunăcuviință, o tânără de bun neam, nu ar putea să se trufească, ci, mai degrabă, s-ar face mai mlădioasă. Arătați-i că viețuirea cu ea vă este neprețuit, că din această pricină vă place mai bine să stați acasă decât să ieşiți în piața publică, dați-i întâietate asupra prietenilor voştri, asupra copiilor voştri, iar aceştia să fie iubiți din pricina ei.

De face binele, lăudați-o, admirați-o, dacă săvârşeşte vreo nepotrivire, aşa cum se poate întâmpla oricărei femei tinere, folosiți sfaturile şi îndemnurile acoperite. Osândiți cu putere bogăția şi luxul, - învățați-o să-şi facă podoabă din cinste şi din ruşine - şi cu orice prilej, arătați-i tot ceea ce poate fi spre binele ei. Rugați-vă împreună, duceți-vă, fiecare, cum se cuvine, la biserică; bărbatul să ceară femeii să-i împărtăşească tot ceea ce s-a grăit sau s-a citit în fața ei şi femeia, de asemenea, bărbatului.

De sunteți săraci, aveți în față pilda sfinților, a lui Petru, a lui Pavel, care au fost mai slăviți decât toți regii şi bogații. Aflați cum şi-au petrecut ei viața în foame şi în sete. Spuneți nevestei voastre că nimic, în această lume, nu-i de temut, decât a-L supăra pe Dumnezeu.

Dacă cineva se căsătoreşte în felul acesta şi cu asemenea gânduri, nu va fi deloc mai prejos decât călugării - şi starea de căsătorie va fi mai de preț decât necăsătoria.

Nu cercetați pe soția voastră oricum, ci cu bunăvoință, cu gingăşie. Acordați-i multă atenție şi ea nu va mai aştepta curtea altor bărbați. Aşezați-o mai presus de orice, din orice punct de vedere, frumusețe, înțelepciune - şi lăudați-o. Veți ajunge astfel, ca ea să nu-şi dorească atenția străinului - ba chiar să nesocotească pe toată lumea, învățați-o să se teamă de Domnul. Toate celelalte vor curge ca dintr-un izvor şi casa voastră va fi doldora de bunătăți…

Să ne deprindem să fim buni şi blajini cu toată lumea, dar mai ales cu soțiile noastre. Să ne ferim cu grijă de a cerceta prea de-aproape dacă reproşurile pe care ni le fac ele, sunt drepte sau nu. Să nu ținem decât la un lucru: depărtarea oricărui temei de întristare, aşezarea în casa noastră a unei păci desăvârşite, ca astfel femeia să închine bărbatului toată grija ei, iar bărbatul să se destăinuie ei, după alergăturile şi necazurile de afară, ca într-un adăpost, ca acolo să găsească aproape de ea, mângâierile dorite.

Femeia dacă a fost bărbatului ca ajutor să-i fie, ca îndemnurile ei să-i îngăduie a face față relelor care-l amenință. Dacă ea-i virtuoasă şi blajină, nu numai că va aduce bărbatului ei mângâierea tovărăşiei ei, ci, în orice împrejurare, îi va fi de un mare sprijin. Ca un pilot îndemânatic, ea va preface în înseninare, prin dibăcia înțelepciunii ei, furtunile sufletului - şi înțelepciunea ei va fi izvor de întărire.

Când soții sunt atât de strâns legați unul de altul, nimic nu-i va putea mâhni în viața aceasta, nimic nu le va putea surpa fericirea. Acolo unde stăpânesc înțelegerea, pacea, dragostea, acolo curg toate bunătățile, soții sunt la adăpostul oricăror vrăjmăşii. Ei stau ca înconjurați de un zid puternic şi de netrecut şi vor avea pacea cea după voia lui Dumnezeu.

“Femei, fiți supuse bărbaților voştri, cum se cuvine, în Domnul…” adică din pricina lui Dumnezeu. Pe voi -zice apostolul - vă împodobeşte această supunere nu către un stăpân, ci în supunerea care-şi are singurul temei în fire, în rânduiala cea de la Dumnezeu. “Bărbați, iubiți-vă femeile voastre şi nu vă porniți împotrivă-le!…”

Vedeți, aşadar, cum au fost arătate deopotrivă, îndatoririle şi ale unora şi-ale altora. Se poate întâmpla să te tulburi cu toate că iubeşti. El zice aşadar: “Nu vă certați” - nimic nu-i mai supărător decât certurile dintre bărbat şi femeie, căci mai supărătoare între toate sunt certurile

între cei ce se iubesc. Este o stare de mare amărăciune a te lupta, ca să zic aşa, cu unul din mădularele propriei tale ființe.

Datoria bărbaților este, aşadar, de a iubi, aceea a nevestelor de a asculta. Dacă fiecare săvârşeşte ceea ce-i dator, atunci înțelegerea e de piatră. Iubirea face pe femeie iubitoare, ascultarea face pe bărbat mai blajin. Băgați de seamă că-i după fire, ca unul să iubească şi altul să asculte. Când cel ce îndrumă iubeşte pe cel ce primeşte îndrumarea, totul este în ordine. Dragostea nu-i cerută celui ce ascultă aşa cum este celui ce îndrumează - ceea ce i se cere este ascultarea.

Dacă femeii îi este dată frumusețea, iar bărbatului dorința, este tocmai ca să înlesnească apariția dragostei. Nu fiți, aşadar, poruncitori pentru că femeia vă este supusă - şi, voi, femeilor, nu zămisliți trufie pentru că bărbatul vă iubeşte. Nici gingăşia bărbatului nu se cade să sucească mintea nevestei, nici supunerea femeii să nu deştepte trufie în sufletul soțului.

Dumnezeu v-a hărăzit pe nevasta voastră ca s-o iubiți din ce în ce mai mult - şi el a făcut aşa, o, femeie, ca să fii iubită spre a putea purta fără trudă îndatorirea de a fi supusă. Nu vă înspăimântați de această supunere. A fi supusă celui pe care-l iubeşti, nu-i lucru greu. Iar voi, nu vă temeți să iubiți, căci aceea pe care o iubiți, vă este supusă, împreună petrecerea nu s-ar fi putut săvârşi altfel, voi ați primit de la fire împuternicirea trebuitoare, primiți, aşadar, legătura pe care o porunceşte dragostea.

Viața acestei lumi este alcătuită din două loturi: treburile obşteşti şi treburile casnice. Dumnezeu a făcut două părți: femeii i-a dat îndrumarea casei, bărbatului, toate treburile Statului, cele privitoare le negustorie, judecățile, treburile militare şi celelalte ranguri obşteşti. Femeia nu poate mânui arma - ea poate să țină şi să chivernisească aşa cum se cuvine toate cele casnice. Ea nu-şi poate da întotdeauna părerea într-o problemă obştească, - ci numai în cămin, unde, de atâtea ori este mai bună decât bărbatul. Ea nu poate îndruma cum se cuvine treburile Statului, dar poate creşte, cuviincios, copiii. Poate vedea preluările servitorilor, le poate supraveghea treaba, dând bărbatului toată liniştea, despovărându-i de orice grijă dinlăuntru, - poate avea grija cămării, pregătirea meselor, întreținerea veşmintelor şi toate celelalte treburi de care nu se cade a se îndeletnici bărbatul, încă un semn al înțelepciunii şi-a orânduirii dumnezeieşti este şi acesta că acela care-i în stare de a face lucrările însemnate, să nu ie poată face pe cele mai mici, în care se arată neîndemânatic, ca, în felul acesta, femeia să aibă un rost însemnat.

Dacă Dumnezeu l-ar fi făcut pe bărbat îndemânatic în toate aspectele vieții, femeia ar fi fost marginalizată. Dimpotrivă, dacă ar fi dat îndemânare femeilor la treburile cele mai însemnate şi mai folositoare, le-ar fi făcut să se trufească. Cugetând a întemeia pacea şi păstrând fiecăruia locul cuvenit, el a făcut din viața noastră o armonie, dând fiecăruia ce-i este de folos.

Bărbatul care-şi petrece cea mai mare parte din timp în viața publică, este prins de treburile obştei. Femeia, stând la ea acasă, ca într-o şcoală a înțelepciunii, reculegându-se în ea însăşi, are putința să se dedea rugăciunii, citirilor pioase şi alte înțelepte îndeletniciri. După cum cei ce sălăşluiesc în pustie, nu sunt tulburați de nimeni, tot asemenea femeia, trăind mereu în cămin, se poate bucura de o pace fără sfârşit. Ea poate aşadar, să săvârşească, pe socoteala ei, înțelepciunea.

Poate, când bărbatul vine tulburat, să-l potolească, să-i aducă liniştea, să-i depărteze din suflet grijile cele închipuite, cugetele de mânie, şi să-l trimită iarăşi la treburile lui despovărat de cele rele - ducând cu el cele bune câştigate acasă. Nimeni nu are o putere mai mare întru a desăvârşi un bărbat şi a-i mlădia sufletul cum vrea, decât o femeie pioasă şi înțeleaptă. Asemenea, de la nimeni altul: stăpân, judecător, nu va primi mustrări sau sfaturi cu bunăvoință un bărbat, ca de la femeia lui; va fi pentru el chiar o plăcere să fie mustrat de ea, din pricina iubirii pe care el o are pentru aceea care-l sfătuieşte. Aş putea arăta mulți bărbați, aspri şi neprimitori de mustrări, care au fost, în felul acesta, mult îmbunătățiți de soțiile lor.

Femeia, care împarte cu bărbatul ei şi masa şi patul, care-i mama copiilor lor, care ştie treburile cele văzute şi cele tainice ale lui şi toate celelalte, care-i este alături întru toate, care ține de el ca trupul de cap, dacă-i înțeleaptă şi ştie cum să se poarte, va veghea mult mai bine şi mai folositor decât oricine ar fi, asupra tovarăşului vieții ei. Poftesc pe femei la o asemenea lucrare - să fie bărbaților lor bune sfătuitoare…

Cel ce se căsătoreşte cu o femei bogată, îşi ia mai degrabă un stăpân decât o soție. Dacă femeile, chiar fără prisosința avuțiilor, sunt pline de trufie şi înclinate spre slava cea deşartă, cum vor putea fi suferite de bărbații lor, dacă această prisosință e şi mai mare? Câți bogați, care s-au căsătorit cu femei de asemenea bogate, nu şi-au mărit avuția, jertfind bucuria de a trăi şi pacea, având a duce în fiecare zi adevărate bătălii şi trăind în certuri şi neînțelegeri! Şi câți săraci căsătoriți cu femei încă mai sărace decât ei, se bucură de linişte şi văd soarele cu o privire îmbucurată, în vreme ce bogații, împresurați de îmbuibări, îşi doresc adesea moartea, din pricina femeilor lor; şi să fie despovărați de viețuirea pe care o duc! Ca să se adeverească tuturor că banul nu slujeşte la nimic, dacă nu slujeşte o cauză bună.

Dar ce să vorbesc de înțelegere şi de pace? Dar chiar vorbind numai despre avuție, adesea-i lucru neînțelept să te căsătoreşti cu o femeie mai bogată ca tine… O femeie virtuoasă, înțelegătoare, modestă, chiar când e săracă, va şti să scoată mai mult din sărăcie decât din bogăție; dimpotrivă, o femeie stricată, fără frâu, certăreață, chiar de va găsi la ea acasă mulțime de comori strânse, le împrăştie mai degrabă decât vântul praful. Şi pricinuind bărbatului o mulțime de necazuri, îi aduce şi repede ruinarea. Nu trebuie să căutăm aşadar, bogăția, ci o femei vrednică să facă o bună folosire a ceea ce are…

Unul din temeiurile cele mai mari ale căsătoriei este dorința de a fugi de păcat, şi a da deoparte orice stricăciune.

Orice căsătorie trebuie făcută pentru a sluji şi cultiva bunele moravuri. Şi va fi aşa, de vei fi luat o femeie în stare de a aduce în casa ta înțelepciune, pietate, cumpătare. Frumusețea trupească, dacă virtutea sufletească nu-i este tovarăşă, poate ține în mreje pe bărbat douăzeci-treizeci de zile, mai mult nu; ea va lăsa să i se vădească stricăciunea şi vraja s-a risipit.

Dar femeia în care străluceşte frumusețea sufletului, pe măsură ce vremea trece şi bărbatul cunoscându-i, treptat, sufletul ales, îi insuflă soției lui o dragoste din ce în ce mai arzătoare şi întăreşte legătura care-i uneşte. Aşa că, duioşia caldă şi sinceră care dăinuieşte între soți, alungă orice pricină de alunecare spre stricăciune.

Bărbatul care-şi iubeşte soţia, n-are gânduri neruşinate, el preţuieşte necontenit femeia care-i a lui - şi în felul acesta, prin bunele lor moravuri, aduc ajutorul lui Dumnezeu asupra casei lor.

Mulţi părinţi ca să dăruiască fiului lor un dar frumos, o casă luxoasă, o moşie bogată, fac orice şi pun toate în mişcare. Dar ca sufletul să fie virtuos şi să fie aplecat spre pietate, aceasta nu o iau în calcul.

Iată ceea ce răstoarnă lumea: nu avem grijă de copiii noştri, ţinem seama de averea lor şi le dispreţuim sufletul, îngăduind astfel o purtare care-i curată nebunie. O avere mare, îndestulată, - dacă acel care o posedă, nu o poate chivernisi după virtute, se va prăpădi întreagă şi va pieri odată cu posesorul, dar un om cu suflet mărinimos şi plin de înţelepciune, chiar de nu are nimic acasă, va putea păstra cum se cuvine, bunurile tuturor.

La ceea ce trebuie, aşadar, să lucrăm noi, este nu a-i face pe copiii noştri bogaţi în bani, în aur, în prisosinţe de acest soi; ci trebuie aşa să facem, ca ei să fie bogaţi mai presus de toate în pietate, în înţelepciune, în comori de virtute, să aibă nevoie de puţin, să nu fie vrăjiţi de bunurile acestei lumi şi de dorinţele cele nemăsurate. (”Fiecare - zice apostolul - să nu caute binele său, ci al aproapelui”).

Cu cât mai mult temei de grija pentru copiii noştri?

Nu ţi l-am încredinţat de cum s-a născut? va zice Domnul, şi nu te-am investit ca dascăl, protector, sprijinitor şi stăpân? Din mica lui copilărie nu ţi-am poruncit să-l îndreptezi şi să-l conduci?

Ce răsplată vei merita de te uiţi cu nepăsare cum alunecă? Ce-mi spui? Că-i încăpăţânat şi nesupus? De aceasta, trebuia de la început să te îngrijeşti; când era tânăr, trebuia să-l înfrânezi cu tărie, să-l obişnuieşti cu datoria, să-l înveţi, să-i îndrepţi nedesăvârşirile sufletului. Atunci când acest suflet era mai lesne de cultivat, trebuia să-i scoţi spinii, la vremea când, din pricina vârstei, aceşti spini puteau fi smulşi fără trudă. Numai aşa patimile înfrânate n-ar mai fi crescut şi n-ar fi ajuns să nu mai poată fi stăvilite…”

86. Conştiinţa şi legea morală

Alcătuind pe om, dintru început, Dumnezeu a aşezat în el legea firească.

Ce este aceea lege firească? Dumnezeu ne-a înzestrat cu conştiinţa; a făcut aşa, fără să ne înveţe să avem cunoaşterea a ceea ce-i bine şi a ceea ce este rău.

N-avem nevoie să învăţăm că destrăbălarea este o stricăciune şi cumpătarea o virtute - ştim aceasta de totdeauna. Şi ca să ne arate că avem din totdeauna o asemenea cunoaştere, legiuitorul când -a dat după aceea legile, a zis “Să nu ucizi”, fără să adauge: “că uciderea este o crimă…” Ci a zis numai atât: “Să nu ucizi…” A pus numai oprelişte păcatului, fără să arate care-i cuprinderea lui. De ce, dar, la învăţământul “Să nu ucizi” n-a adăugat “căci uciderea este o crimă”? Fiindcă el ştie mai dinainte că noi avem cunoaşterea pe care ne-a dat-o conştiinţa - şi că El îşi spune cuvântul unor oameni cu mintea limpede şi ştiutori. Când ne dă alte îndrumări pe care conştiinţa

încă nu ni le-a făcut cunoscute, nu se mărgineşte să pună numai oprelіştea, ci adaugă şi de ce. Hotărând asupra sabatului, după ce zice: “A şaptea zi nu veți face nici o lucrare…”, ne dă şi temeiul pentru care trebuie să stăm nelucrători. Care-i acest temei? “Pentru că în ziua a şaptea Dumnezeu s-a odihnit după toate lucrările ce a săvârşit” - şi aiurea: “Pentru că ați robit în țara Egiptului!”

Spuneți-mi, dar, pentru ce, cu privire la sabat, a adăugat temeiul opreliştei, şi n-a grăit nimic când a fost vorba de ucidere? Pentru că, la întâmplarea dintâi, nu era vorba de un învățământ din cele dintr-un început, care ne-a fost descoperit de conştiință, ci de un învățământ de mâna a doua, pentru un interes mai lăturalnic şi mai trecător, care, mai apoi, a fost şi lepădat. Dar porunci ca acestea: “Să nu ucizi, să nu fii desfrânat, să nu furi…” stau ca nişte străji ale vieții noastre. De aceea Domnul nu le îndreptăţeşte şi nici nu ni le învață, ci numai ni le pune ca nişte oprelişti.

Dar grecii (adică neamurile) nu îngăduiesc asemenea temeiuri. Să ne întoarcem, aşadar, către ei. Care le sunt temeiurile? Dacă ar fi să-i crezi, zic că nu se află în conştiința noastră nici o lege pe care s-o cunoaştem, fără să o fi învățat şi că Dumnezeu n-a pus nimic din acestea în firea noastră. Atunci, de unde se trag legile pe care legiuitorii lor le-au făcut cu privire la căsătorie, la ucidere, la testamente, asupra îndatoririi de a nu te pofti nimic din ce nu este al nostru şi asupra multor altele de acestea? Poate că legiuitorii de azi au învățat acestea de la cei vechi, aceştia de la înaintaşii lor - şi aceşti înaintaşi de la cei încă de mai înainte. Dar aceştia, la obârşie şi înaintea tuturor, de la cine, oare, au învățat? Nu aşa că din conştiința lor?…

87. Despre voia liberă a omului

Voința liberă este aceea care ne îndrumeazâ. Noi nu suntem, cum cred unii, la îndemâna soartei.

In limitele a ceea ce voim şi aceea ce nu voim, se află, pentru noi, binele şi răul.

De aceea Dumnezeu ne-a făgăduit împărăția Sa - şi ne-a pus sub amenințarea mâniei Sale. N-ar fi făcut aceasta cu nişte ființe care stau înlănțuite de trebuință. Şi la o întâmplare şi la cealaltă. El plăteşte faptele ce săvârşim cu deplin cuget. N-ar fi statornicit legi, n-ar fi dat sfaturi, dacă am fi fost legați în lanțuri de soartă.

Dar cum noi ne aflăm liberi şi stăpâni, deplini, pe voia noastră -cum ne înrăutățim prin nebăgarea noastră de seamă - şi ne îmbunătățim prin vegherea noastră, Dumnezeu a pregătit această tămăduire: făcându-ne să ne temem de pedeapsa sa şi să nădăjduim către împărăția Sa; ne dojeneşte şi ne înțelepțeşte. Dar nu sunt numai aceste temeiuri, ci chiar purtarea noastră ne dovedeşte că viața nu ni-i îndrumată nici de soartă, nici de noroc, nici de graiurile horoscopului, nici de mersul stelelor pe cer.

Dacă tot ce se petrece ar atârna de aceste temeiuri, de ce bați pe slujitorul tău dacă ți-a furat ceva? De ce duci pe femeia ta adulteră în fața judecătorului? De ce te ruşinezi când faci ceva ce nu trebuie? De ce nu suporți vorbele de dojana, iar dacă cineva îți atribuie numele de bețiv, destrăbălat, stricat sau altul asemenea, de ce grăieşti că aceasta este o ocară?

Dacă aceasta n-ai săvârşit-o cu voie deplină, dacă aceasta nu-i temei de dojana, atunci nici ce-a fost zis nu-i o ocară… Din clipa când dojeneşti pe cei ce greşesc, sau te ruşinezi c-ai făcut rău şi cauţi sa-l acoperi, sau vezi ocară în dojanele ce ţi se fac pentru aceasta, ai şi recunoscut că faptele noastre nu sunt înlănţuite de soartă, ci că sunt vrednice de demnitatea pe care le-o dă voia cea liberă.

Cu cei care în adevăr au săvârşit ceva din constrângere, peste voia lor, se cade să fim mărinimoşi. Dacă un om stăpânit de un diavol ne sfâşie veşmântul sau ne loveşte, -nemulţumiţi că nu-l putem deloc pedepsi, avem pentru el milă şi îndurare. De ce? Pentru că fapta lui nu-i lucrarea voii libere, ci a asupririi diavolului.

Aşa fiind, dacă şi celelalte greşeli ar fi ieşite de sub apăsarea soartei, s-ar cădea să le iertăm…

De vom invoca întotdeauna soarta, totul va fi amestec în lucrurile acestei lumi. Nu va fi nici virtute, nici viciu, nici arte, nici legi - şi nici altele acestora asemănătoare. La ce bun să ne îngrijim atâta de tare când suntem bolnavi; să cheltuim bani, să chemăm doctori, să primim leacuri, să ne înfrânăm pofta şi să alungăm dorinţele?

Dacă de soartă atârnă sănătatea şi boala, zadarnice sunt cheltuielile, zadarnice cercetările doctorilor, zadarnice toate opririle care ni le pun ei. Dar nu, şi aici ca şi mai sus, se arată adevărul: nimic din toate acestea nu-i de prisos. Dreptatea se arată şi cu privire la această vorbă, soarta. Treburile omeneşti nu se află sub supunerea trebuinţei, ci, precum spuneam, totul este aici luminat de demnitatea pe care o dă voia cea liberă…

88. Voia liberă şi ştiinţa mai dinainte a lui Dumnezeu

De se va întreba cineva, dacă trebuie ca poticnirea să vină, cum fugi de ea? Răspunsul este acesta: chiar dacă poticnirea va fi să vină, să nu cădem cu orice chip. Asemeni un doctor poate zice: “E nevoie ca cutare boală să vină, dar nu ca să-ţi aducă numaidecât moartea, dacă vom fi cu băgare de seamă”.

Când Dumnezeu glăsuieşte despre “trebuinţă” nu înţelege, astfel glăsuind, să ne răpească neatârnarea lucrării noastre, nici slobozenia hotărârilor noastre, cum nici a supune viaţa omenească unei constrângeri dinafară. El numai prezice ceea ce nu se poate să nu vină; ceea ce, cu alte cuvinte, a arătat Luca, atunci când a zis: “Nu se poate ca scandalul să nu vină…” Nu prezicerea lui Dumnezeu îl aduce, departe de noi acest gând, - nu pentru că mai dinainte le-a vestit, ele vin, ci el le-a vestit pentru că nu se putea să nu vină.

Dacă oamenii care pricinuiesc aceste scandaluri n-ar fi avut voia răului, ele n-ar fi venit - şi dacă n-ar fi trebuit să se petreacă, n-ar fi fost vestite. (…)

89. Voia liberă şi harul

De va zice cineva: Profetul plângând (E vorba de Ieremia) a adus în lume o învăţătură strâmbă. Ne răpeşte libertatea zicând că aceea ce trebuie să facem nu atârnă de noi. Deloc: plângerile lui întăresc tocmai contrariul. După ce a zis: “Calea omului nu stă în puterea lui” - nu s-a oprit aici,

ci a urmat: “Omul nu va merge şi nu-şi va îndruma mersul de la sine…” Ceea ce vrea el să zică, este că: Nu atârnă totul de noi. O parte de noi, alta de Dumnezeu.

Să alegem ce-i mai bun - să voim binele - să pornim la săvârşirea lui; să ne silim la tot felul de nevoințe, iată care este partea voii noastre; dar să ducem lucrarea până la sfârşit, să nu cădem în drum, să ajungem la izbândă, iată ceea ce atârnă de harul de sus.

Dumnezeu a împărțit virtutea cu noi; n-a lăsat-o să atârne toată de noi, ca să depărteze de la noi păcatul trufiei - şi nici n-a luat-o întreagă în atârnarea lor, ca să nu ajungem la trândăvie. Făcând să atârne de noi o mică parte a sarcinii - săvârşeşte El pe cea mai de seamă.

Că cei mulți s-ar lăsa încântați de trufie şi de obrăznicie dacă totul ar atârna de noi, dovada o găsim în vorbirea fariseului: ştim cât s-a semețit, ce vorbire trufaşă a ținut - şi cum deşertăciunea îl purta pe deasupra lumii întregi. Pentru aceasta Dumnezeu n-a lăsat totul în puterea noastră, ci a făcut să atârne de noi numai puțin, ca să aibă cuvenit cuvânt să ne dea dreptele cununi.

Şi şi-a arătat gândul în acea pildă când zice că găsind către al unsprezecelea ceas nişte lucrători, i-a trimis şi pe ei să lucreze în via sa. Ce-ar fi putut ei să lucreze în ceasul acela? Era totuşi de-ajuns în ochii lui Dumnezeu acest scurt răstimp ca să le dea plata deplină.

Ceea ce, aşadar, vrea să zică profetul, este că izbânda nu atârnă de noi, ci de ajutorul dumnezeiesc - în vreme ce alegerea unei căi atârnă de noi şi de voia noastră. Dar atunci, veți zice, dacă izbânda atârnă de ajutorul dumnezeiesc, eu n-aş putea, la întâmplare că nu izbândesc, să fiu părtaş vreunei învinuiri. Când eu am adus tot ce puteam aduce de la mine, când am ales o cale, când m-am pus pe lucru, dacă Dumnezeu, stăpânul desăvârşirii nu mă însoțeşte, nu-mi întinde mâna, eu mă aflu la adăpost de orice dojana. Dar aceasta nu se întâmplă, da, nu se întâmplă… E cu neputință ca atunci când noi am încercat totul, spre a alege binele, spre a-i face voia, Dumnezeu să ne părăsească. Dacă acelora care nu vreau, El le dă sfat şi păreri ca ei să consimtă şi să vrea - cu atât mai mult nu-i va părăsi pe cei care, ei înşişi fac buna alegere.

90. Putem, dacă vrem, să ajungem la virtutea sfinților

De vom vorbi despre apostoli şi îi vom preamări, ar trebui de îndată să plângem văzând ce depărtare ne desparte de ei. Dar noi adesea nu găsim că ar fi vreo greşeală aceasta - şi trăim cu gândul că este peste putință să ajungem la o asemenea înălțime.

Iar dacă cineva ne-ar întreba de ce, de îndată vom argumenta aşa: “Acela era Pavel, acela era Petru, acela era Ioan”. Ce înseamnă, oare, că acela era Pavel, iar acela era Petru?

Spuneți-mi, oare, aceşti oameni nu erau părtaşi aceloraşi firi ca şi noi?

N-au intrat în viață prin aceeaşi cale? N-au respirat acelaşi aer? N-au folosit aceleaşi lucruri? Nu se aflau printre ei şi din acei cu soție şi copii? N-au avut anumite îndeletniciri ca să poată trăi? Iar unii din ei n-au fost robiți păcatelor? Dar ei au avut din belşug învrednicirea harului lui Dumnezeu. Ei bine, dacă ni s-ar porunci să înviem morții, să deschidem ochii orbilor, să curățim pe leproşi, să ridicăm pe ologi, să scoatem dracii, să tămăduim alte neputințe de acestea, desigur

că acoperirea despre care grăim ni s-ar potrivi. Dar când este vorba să ne îndreptăm purtarea şi să dăm dovadă de ascultare, ce legătură este între una şi alta? Voi, de asemenea, vă bucuraţi de harul dumnezeiesc prin săvârşirea botezului aveţi părtăşie cu Duhul Sfânt şi chiar dacă nu puteţi săvârşi minuni, cel puţin aveţi atât cât vă trebuie ca să dovediţi o purtare dreaptă şi scutită de dojana. Astfel că stricăciunea vi se trage numai din nepăsarea voastră…

91. Nici ispitele diavolului şi nici pildele proaste ale celor răi, nu justifică şi nu acoperă păcatele noastre

Diavolul e rău, recunosc, dar rău pentru el însuşi, nu pentru noi, dacă suntem cu băgare de seamă. Aceasta-i firea răutăţii, nu-i pericol decât acelora care şi-o însuşesc.

Dumnezeu a îngăduit înadins ca cei răi să fie amestecaţi cu cei buni. El n-a dăruit un alt pământ celor răi, şi a amestecat pe unii cu alţii, săvârşind astfel o lucrare de un mare folos. Cei buni îşi dovedesc vrednicia în mijlocul acelora care-i trag de la calea dreaptă spre rău. Căci "trebuie" - este zis - "ca să fie între voi rătăciri, ca acei statornici să se vădească printre voi".

Iată pentru ce Dumnezeu a îngăduit pe cei răi în lume: ca astfel cei buni să capete o strălucire încă şi mai vie. Vedeţi de câtă învrednicire se pot ei bucura? Iar aceasta nu le vine de la cei răi, ci de la propria vrednicie…

Acelaşi temei este când e vorba despre diavol. Dumnezeu l-a îngăduit pentru a vă face mai băgători de seamă, ca să dea o mai mare strălucire luptătorului, o mai straşnică măreţie luptei.

Aşa că de vi se va spune: "Pentru ce Dumnezeu a îngăduit existenţa diavolului?" răspundeţi aşa: "Departe de a fi stricător celor veghetori şi băgători de seamă, diavolul le slujeşte, nu prin voia lui însăşi (care-i ticăloasă), ci ca urmare a vredniciei acestora, care scot din răutatea lui, ceea ce le trebuie".

Când diavolul s-a oprit asupra lui Iov, n-a fost cu gândul de a-l face să strălucească încă şi mai tare, ci ca să-l doboare. Din pricina aceasta, a acestui gând şi a acestei năzuinţe, el era ticălos. Cu toate acestea nimic n-a stricat celui drept. Ba încă, acesta îşi dovedi şi mai tare vrednicia, aşa precum am arătat. Diavolul a dat dovadă de ticăloşie - cel drept de vrednicie…

92. Păcatul nu este numaidecât urmarea firii noastre

Dar, veţi zice, eu stau sub apăsarea firii - desigur, iubesc pe Hristos, - dar firea mă sileşte să păcătuiesc. Dacă suferi constrângere şi asuprire, vei fi iertat, dar dacă prin nepăsare ai căzut, nu este iertare.

Să vedem; să lămurim dacă păcatele se săvârşesc prin nevoie şi constrângere sau, mai degrabă, prin nebăgare de seamă şi nepăsare grea.

"Să nu ucizi" - este zis. Ce te sileşte? Cine te împinge la aceasta? Ce asuprire este aici? Care din noi ar alege cu dragă inimă să bage cuţitul în gâtul aproapelui şi să-şi păteze mâna de sânge? Nimeni. Aşa că, potrivnic a ceea ce ziceţi, mai degrabă ca să păcătuieşti te constrângi şi te sileşti.

Dumnezeu a pus în firea noastră ca un fel de farmec care ne face să ne iubim unii pe alții. “Toată viețuitoarea - este scris - își iubește pe cel asemenea, iar omul pe aproapele lui”. Băgați așadar de seamă că noi avem de la fire o înclinare spre virtute? Cele rele sunt împotriva firii; dacă ele biruiesc, este o dovadă a nemaipomenitei noastre leneviri.

Iar curvia, ce veți spune? Ce nevoie ne împinge spre ea? Ziceți că e năvala poftei? Și pentru ce, vă rog? Nu vă este îngăduit să aveți legături cu femeia voastră - și așa de a putea pune frâu acestei navale? Veți zice: dar eu sunt prins de dragoste pentru femeia aproapelui. La această întâmplare nu poate fi vorba de constrângere; dragostea nu-i treabă de constrângere - nu iubești din constrângere, ci cu voie și de la sine. Legătura trupească, poate, se impune omului, dar nu de a iubi pe aceea sau pe cealaltă. Ceea ce lucrează în împrejurarea aceasta, nu-i pofta legăturii trupești, ci slava deșartă, trufia, pofta nemărginită…

Și furtul - este el constrângerea? Da - ziceți -sărăcia îl produce. Sărăcia lucrează, așadar, tocmai la contrariul a ceea ce ziceți. Furtul este fapta trândavului. Sărăcia, de obicei, naște nu lenevia, ci dragostea de muncă. Furtul, așadar, se trage tot din lene.

Mai ascultați și aceasta: Ce este mai greu și mai neplăcut? Să umbli noaptea prin întuneric, să-ți pui în cumpănă viața, să fii gata de ucidere, să tremuri, să mori de frică? Sau, mai degrabă, să te pui pe lucru în fiecare zi și să te bucuri fără teamă, în deplină siguranță? Desigur, acesta din urmă e lucru mai firesc, și de aceea, cei mai mulți oameni duc acest fel de viață.

Vedeți, așadar, că virtutea este în rostul firii, iar păcatul împotriva ei. Ea ca și sănătatea și boala. Ce să mai spunem despre minciună și despre sperjur? Cum pot fi ele justificate? Le săvârșim cu buna noastră voie. (…)

Când batjocorim, ascultăm de vreo constrângere? Da, mânia ne scoate din fire, ne arde, și nu mai îngăduie sufletului să fie liniștit.

Omule, nu mânia, - ci micimea de suflet ne face să fim batjocoritori. Dacă ar fi mânia, atunci toți oamenii ar fi supuși ei. Suntem în stare să ne mâniem, nu pentru ca să batjocorim pe aproapele, ci pentru a îndrepta pe cei păcătoși, pentru a ne ridica pe noi înșine, pentru a scăpa de toropeală. Mânia este în noi ca un imbold, care trebuie să ne facă să scrâșnim din dinți împotriva diavolului, făcându-ne în stare ca să-l biruim -iar nu ca să ne ridicăm unul împotriva altuia…

93. Obârșia răului

Dar pentru ce a făcut Dumnezeu pe om așa cum este (adică în stare de a fi rău)? Nu Dumnezeu l-a făcut așa, departe de aceasta; căci altfel nu l-ar fi pedepsit. Ținem oare de rău pe robii noștri când înșiși noi suntem în greșeală? Cu atât mai mult Dumnezeu, stăpânul lumii, nu ne-ar fi ținut pe noi.

Cum a ajuns, așadar, omul unde a ajuns? Prin propria lui greșeală, prin greșeala trândăviei lui. A creat Dumnezeu pe toți oamenii? Pentru oricine, aceasta-i limpede. Cum se face atunci că nu toți sunt asemenea, în ce privește virtutea și stricăciunea?

De unde au ieşit cei răi, cei stricați? Dacă voia nu are aici nici un rost, dacă firea a făcut totul, atunci cum se face că unii să fie buni, şi alții răi? Dacă toți ar fi răi din fire, ar fi cu neputință cuiva să fie bun - dacă toți ar fi buni din fire, cu neputință să fie cineva rău. Firea fiind aceeaşi pentru toți oamenii, toți ar trebui să fie, din partea aceasta, de un singur fel, buni sau răi.

Vom zice că unii sunt buni din fire şi alții răi (ceea ce ar fi neînțelept, după cum am arătat)? Atunci aceste feluri de a fi ar trebui să fie nestrămutate, căci ceea ce-i firesc este şi nestrămutat. De pildă, toți suntem supuşi morții şi suferinței - şi orice ar face, nimeni nu poate fi nepăsător. Ci noi vedem mulți ajungând din buni răi şi din răi buni. La cea dintâi întâmplare prin trândăvie, la cea de a doua prin băgare de seamă. Ceea ce ne arată cu prisosință că aceste două feluri de a fi nu sunt deloc fireşti, pentru că însuşirile fireşti nu se schimbă şi nu se câştigă prin băgare de seamă. După cum nu-i nevoie să facem nici un efort ca să vedem sau să auzim - cu atât mai mult n-ar trebui să ne trudim ca să practicăm virtutea, dacă firea ea însăşi ar fi aceea care ne-ar da-o în folosire. Şi de ce, oare. Dumnezeu ar face răi, când poate face buni pe toți oamenii?

Atunci, de unde izvorăşte răul? Întrebați-vă voi înşivă. Treaba mea este să arăt că nu vine nici din fire, nici de la Dumnezeu. Atunci e întâmplarea? Deloc. Atunci, vine din nimic?

Tăceți din gură; feriți-vă de nebunia de a cinsti la fel şi încă în ce fel, răul şi pe Dumnezeu. Căci dacă răul vine din nimic, el ar fi atotputernic, şi n-ar putea fi nici scos, nici nimicit. Ceea ce, într-adevăr, se trage din nimic, n-are sfârşit, toată lumea îşi dă seama de aceasta.

Şi dacă răul ar avea atâta putere, cum se face că sunt şi atâția oameni de bine? Cum ființele, care au un început, ar putea fi ele mai puternice decât răul, care nu are început? Dar Dumnezeu poate stârpi răul. Când? Şi cum ar putea El stârpi ceea ce se bucură de aceeaşi cinste ca El şi având aceeaşi putere? O, răutate diavolească, ce de rele ai scornit? Ce blasfemie a născocit împotriva lui Dumnezeu.

Cum a închipuit, sub cuvânt de pietate, o nouă impietate!… Voind a statornici că răul nu se trage de la Dumnezeu, a adus o altă învățătură stricată, că adică el nu ar avea început.

Dar, în cele din urmă, de unde se trage răul? Din aceea că vrem sau nu vrem. Şi că vrem sau nu vrem, la rândul lor, de unde vin?

Din noi înşine… Răul nu-i altceva decât neascultare față de Dumnezeu. Dar omul de unde a învățat aceasta? Spuneți-mi: era prea greu să învețe aceasta? Nici eu nu zic că era prea greu, dar de unde i-a venit voia aceasta a neascultării? Din alegerea lui şi din ignoranța lui. Stăpâni fiind de a alege, unii au ales răul.

Dacă după acest răspuns, vă aflați încă încurcați şi tulburați, eu am să vă pun o întrebare care nu-i nici atât de grea, nici amestecată, ci una simplă şi limpede. Ați fost pe rând bun şi rău? Ceea ce înseamnă: Vi s-a întâmplat uneori să biruiți patima, iar de alte ori să fiți biruiți de ea? De a fi biruiți de beție sau de a o birui voi pe ea? De a vă lăsa luați de mânie sau de a o goni? De a disprețui un sărac sau a a-l lua în seamă? De a păcătui prin neruşinare sau de a fi caşti?

De unde vin, aşadar, toate aceste valuri? De unde? De nu-mi veți spune, vă voi spune eu. De acolo că uneori ați fost cu băgare de seamă şi v-ați dat osteneală, iar alteori ați fost nebăgători de seamă şi trândavi…